

Nebude asi sporů o tom, že zdravotnictví mělo by míti — zejména více než dosud — vážné a důrazné slovo v poměrech a záležitostech, jež zahrnujeme ve slovo láska — láska pohlavní. Důvody jsou nasnadě. Předně jedná se zde o nejuzší tělesný poměr dvou lidských bytostí, po druhé vede tento poměr často k plození dětí a po třetí má pohlavní život svoje speciální nemoci, jež se stále více šíří a zhoubu sejí, hlavně vinou prostituce.

Tyto tři hlavní důvody ukazují také zdravotnictví tři hlavní cesty, jimiž jest se mu bráti, aby lásce zachováno bylo zdraví ve všech směrech.

A jsem toho mínění, že mají-li zdravotnické snahy vésti k cíli, musí přihlížeti k celému komplexu poměrů, jež z lásky pohlavní vznikají, a že naprosto nestačí, jdou-li jen jednou z výše vytknutých cest. Marně například obracelo by se zdravotnictví k manželům oficiálním, kdyby nevíšmalo si milenců touto institucí dosud nespoutaných, neboť v průměru mají jistě, když juž ženy ne, tož aspoň muži styků pohlavní lásky neoficiální více než takzvaných zákonných. Také dnešní nesmírný dosah prostituce a její značné používání ve všech vrstvách společnosti musí nás utvrditi v přesvědčení, že zdravotnictví má v manželství „zákonném“ jen nepatrnou část svého úkolu, které neučiní vůbec zadost, nechá-li velikou a hlavní část ostatní nepovšimnutu.

Přihlédněme nyní, s jakými city hledí moderní člověk k otázce zdravotnické v poměrech, jež vznikají z přirozeného a nevyhladitelného instinktu k lásce pohlavní.

Mladý muž a mladá žena se milují. Jsou dosti duševně normální, aby opovrhovali tím, čemu říká se láska platonická. Jejich tělesný styk jest tedy velmi blízký, a proto bylo by si přátí, aby obě individua byla pokud možno tělesně zdravá, a tak aby láska jim poskytovala náplň štěstí. Co však činiti, chybí-li zdraví oběma nebo jen jednomu; co

činiti, je-li jejich nemoc dokonce druhu nakažlivého? Dejme tomu například, že jeden z nich má souchotiny a druhý jest zdrav. Kdo z delikátněji cítících lidí odváží se jim raditi, aby se rozešli! Kdo má vůbec odvahu olupovati značné procento lidstva, jež tvoří souchotináři, o štěstí lásky? Pripusťme, že nechtějí míti dětí, trvá však možnost, že jeden nakazí druhého. Ale vzdor tomu nemůžeme chtíti, aby heroism lásky, jenž se této možnosti od milované bytosti neleká, byl zaměněn heroismem jiným, jenž by se zřekl štěstí dvou bytostí pro prospěch společnosti, v tomto případě velmi pochybný. Nesmíme zapomínati, že jen šťastná individua tvoří šťastnou společnost, a nikolik naopak. Tací dva milenci mají jen jednu povinnost k společnosti, totiž neploditi dětí, je-li nebezpečí, že dědičností přejde na ně nemoc. Zato však dobře organizovaná společnost jistě by cítila k těmto dvěma milujícím se povinnost upravit jejich hmotný život tak, aby pokud možno nejlépe mohli se svou nemocí zápasiti. To znamená, poskytla by jim lehkou práci, výživnou stravu, zdravé obydlí a — zdarma léky. Podobně i v případě nemocí jiných.

Věc stává se komplikovanější, jakmile milenci nechtějí nebo nedovedou se zřici dětí. Vyjde ovšem najedno, je-li jejich poměr trvalý nebo dočasný, oficielní nebo volný. Lidstvo má na tom opravdu nejvyšší svůj zájem, aby na svět přicházela individua statná, zdravá, k životnímu zápasu dobře vyzbrojená. My, kteří žijeme v době značné degenerace lidského davu, pociťujeme všichni nutnost nápravy od základu, a sice tím více, čím máme vyšší pojetí o společnosti budoucí, čím větší máme ideál budoucího lidstva, k němuž tíhneme. Vedeme boj s dnešní společností, či lépe řečeno s její politickými, hospodářskými, sociálními a mravními institucemi, a jsme hrstka skoro osamocená uprostřed nepřátel. A přece víme, že se opíráme o pravdu, že budujeme na nepopíratelných faktech a že naše stavba jest ve všech směrech přesná a logická. Tož mohlo by nás plniti podivem, proč tak pomalu dobýváme světa, proč naše snahy setkávají se s dokonalým neporozuměním a výsměchem. Rozhlédneme-li se však kolem sebe, vidíme, že

skoro ani jinak býti nemůže, kdyžť dav kolem nás je tak degenerovaný, tělesně i duševně zchátralý, neschopný vyšších hledisek a krásnějšího pojetí života. Vidíme všade a v Čechách především, kterak rodí se generace špatné, kterak rodí se individua, jimž naprosto chybí odvaha, chuť k práci, statečná přichylnost k nějaké dobré věci, kterak prostě upadá život. Síly životní ubývá. Vždyť původ statečnosti, odvahy a obětavosti sluší hledati— jak dobře praví Guyau a s ním Kropotkin (viz La Morale anarchiste, str. 26) — v pocitu vlastní síly. „Toť život, který překypuje a hledí rozlítí se. Cítíme-li v sobě, že jsme *schopni* jednati, ihned nabýváme prvního vědomí, že *máme* jednati. Mravní pocit povinnosti, jež každý cítil ve svém životě a jež snažili se vysvětliti všemožnými mysticismy, povinnost jest jen překypěním života, jenž se chce projevovati a vzdávati; je to současně pocit moci. Rostlina nemůže si zabrániti, aby kvetla. Často kvěsti znamená pro ni zemřítí. Co na tom však, míza stoupá stále.“ Tedy my, kteří ve svém boji potřebujeme silných proudů stoupající mízy, potřebujeme individuí s nadbytkem síly, musíme, kdyžť jich marně hledáme ve své generaci, především my musíme volati po zdravých a silných dětech, po lepších generacích následujících.

Nuže, nebudu široce pojednávat o věci dosti známé, o vlivu patologické dědičnosti. Dědičnost, jež byla tak výborným a nezbytným činitelem při vývoji druhů, stává se pro nás v oboru patologickém strašlivou metlou, najmě tehdy, jedná-li se o dědičnost souchotin, syfilidy, chorob nervových a duševních a následků výstředního alkoholismu. Lékaři konstatovali jako všeobecné pravidlo, že spojí-li se dvě individua, která *obě* pocházejí z rodin, v nichž jmenované choroby staly se již přívlastkem rodinným, objevující se stejně nebo v různé proměně ve více pokoleních i v širém příbuzenstvu, dají popřípadě, jsou-li obdařena potomky, původ dětem nezdravým (Haškovec, str. 9).

Je-li tedy zájmem lidské společnosti, ano každého hnutí, jež chce růsti generacemi, aby lidský dorost byl zdravý duševně i tělesně, musíme přemýšleti o tom, kterak bychom

snahám zdravotnickým otevřeli přístup tam, kde lidský dorost vzniká, k rodičům, které plodí děti. Zásada, kterou bychom v tom ohledu rádi rodičům vstúpili, jest velmi prostá, také však zcela humanitní. Zní: Nikdo nemá práva vám brániti, abyste se dle libosti milovali v jakékoli formě, neboť je to dokonale soukromá vaše záležitost. Ale chcete-li ploditi děti, stává se čistě soukromá vaše záležitost také věcí společnosti, jejíž jste členy. A tato společnost musí vás ve svém zájmu i v zájmu vašem a především jménem těch, jež chcete zploditi, žádat, abyste je zplodili jen tehdy, není-li vážného nebezpečí nebo jistoty, že budou vážně nezdravé a silného života neschopné.

Vím, že všichni ti, od nichž dnešní společnost nejvíce žádá a jimž chce nejvíce nakazovati, mohou se zcela oprávněně vzepříti a říci: Společnost žádá na nás, abychom se vzdali radosti mítí děti, protože jest pravděpodobno, že tyto děti budou nezdravé. Co však činí společnost, aby nám poskytla možnost zůstatí zdravými, a co činí společnost, aby zdravé děti zdravých rodičů uchránila před tělesnými i duševními bédami? Což není právě ta část populace, jež nejvíce dětí rodí, vysazena všem útrapám vezdejšího života, zdrcující práci, nečisté a chatrné stravě, špinavým, páchnoucím a vlhkým doupatům a všemu tomu blahobytu sociálního pekla? A což nechřadnou i ty nejzdravější děti duševně i tělesně ve školách s nejhoupějšími systémy vyučování, na vojně, jež jest nejen „školou zločinců“, ale i mučírnou těla, a nejsou-liž pak vysazeny téměř bédám jako jejich rodiče? Opravdu, jak těžko lze dnes vyvrátiti tyto námitky! Naše společnost, jež zuby nehty drží se institucí veskrze nesociálních, chce právě na největších otrocích těchto institucí, aby cítili a jednali sociálně. Ale nutno upozorniti každého, kdo takto mluví, že dnes každá hlubší snaha, jež cílí k ozdravení života v naší společnosti a k tomu, aby nové generace přicházely do života se zdravým tělem a se zdravou duší, směřuje současně proti základům dnešní společnosti nejen tím, že ukazuje naprostou jejich neschopnost a neudržitelnost, nýbrž i tím, že připravuje pozvolna lidi na společnost lepší a probouzí v nich

touhu skoncovat s životem bídným. A pak, musí přece pochopiti ti, kdož touží po radosti míti děti, že tato radost může se proměnit v nesmírný žal, když místo dětí zdravých zrodí se rodičům bídní, zmrzačení, života sotva schopní tvorové. Také dosud málo pociťuje se, jak ze všech zločinů největším jest takové plození mrzáků, blbců a truchlivých neduživců, jichž existence jest pro ně věčnou bolestí a pro jejich blízní věčným smutkem.

Zkušenost nás učí, že nesmíme podceňovati důsledků patologické dědičnosti. Život kolem nás stále nám to ukazuje. Každý otec a každá matka měli by dávno dříve, než přistoupí k pohlavnímu aktu, znáti povahu oněch nebezpečných nemocí a věděti, čeho se dopustí, zplodí-li děti dědičně jimi zatížené. Vzdor tomu však nesmíme spustiti z mysli, že patologická dědičnost byla by mnohem méně nebezpečna a ustoupila by do pozadí, kdyby soudobý sociální pořádek větší pozornost věnoval životním podmínkám svých občanů, jejich práci, stravě a obydlí, a méně podporoval vykořisťování pracovníků a politické, hospodářské a sociální nespravedlnosti. Lidé nepřetížení prací, dobře živení a zdravé příbytky obývající vzdorují vždy všem nemocím lépe, ovšem hlavně tehdy, nechybí-li jim rozumná péče lékařská, kterou nutno dnes také zaplatiti.

Konečně křičí dnes přímo po zdravotnických snahách prostituce, jež přece nemusela by nutně vzápětí míti špinu a nemoc. Francouzi nazývají prostitutky „filles de joie“, dívky radosti. Jaká ironie! Z půvabných kněžek Afrodity vypěstila si kapitalistická společnost otrokyně rozsévající neřest a nákazu. A odstranivši je z dohledu olympické bohyně, dala je pod dozor — policejní. A tak zahrotila nesmírný Damoklův meč, jenž visí nad každým rodinným krbem, nad každou láskou. Kdo zná život, ví, kterak nákaza postupuje z veřejných domů do celého života. Společnost stojí ohromena, sjezdy odborníků lomí rukama a každý ví, že není člověka, není zákona, není síly, jež by této prostituci, špinavé a morové, vyvrátily kořeny. Jen vichr ji smete a smete s ní současně sociální pořádek, jenž sám veskrze zkažený může zploditi opět jen zkažená děcka. —

Právě v dnešní době, kdy na všech stranách máme tolik výmluvných důkazů, že tělesné i duševní zdraví člověka jest v úpadku, dalo by se očekávati, že se lidská společnost vzchopí k radikální akci ve směru zdravotnickém. Ale lidská společnost jest dnes méně než kdy jindy schopna jakékoli sobě sebez prospěšnější opravné akce. Lidská většina složená z lidí ovládaných odvykla si jednati z vlastní iniciativy, jest málo schopna způsobiti nápravu svou vůlí a přenechává, ne-li dokonce iniciativu, tož jistě všechny k nápravě směřující kroky a vedení opravných prací těm, kdož jí vládnou. Ačkoli nejbystřejší myslitelé dávno poznali již a hlásili, že jak v jednotlivostech, tak i v celku musí býti emancipace lidu dílem lidu samého, chová se lid k této pravdě stále ještě většinou lhostejně a ponechává v rukou vezdejších vládců a popřípadě svých volených reprezentantů při vládě zúčastněných svůj osud. Vlády pak a lidé při vládě angažovaní mají povšechně důležitější starosti než ty, na nichž závisí blaho národů. Nespadá v tuto úvahu vyšetřovati příčiny, jest se nám spokojiti tady s faktem. A faktem jest, že nejpálčivější otázky lidstva neřeší se prakticky vůbec nebo jen ledabyly a že péče vládnoucích kruhů činí zpravidla tam, kde se objevuje, otázku spletitější, obtížnější, horší.

Postup, jímž vládnoucí kruhy bérou se, chtějí-li učiniti nějaký dle jich domnění důležitý krok k některé otázce, sám tento postup a okolnosti, jež ho provázejí, svědčí o tom, že z lůna autority, jež má počítí, nemůže vzejíti nic jiného než zmetek. Dejme tomu, že hlas lidu dovedl důrazným způsobem upozorniti vládu, že nelze se obejít již bez jisté například sociální opravy. Co se stane? Vláda — mluvím o vládě v konstituční monarchii nebo v republice — upozorní nejprve takzvané zástupce lidu, že učiní-li jí jisté ústupky v některých nejčastěji politických záležitostech, jest ochotna počítí s řešením otázky zmíněné opravy. Tož se čachruje. Pak svolá se anketa odborníků. A že najde se vždy dosti těch, kdož mají na tom zájem, aby oprava provedena nebyla, čachruje se znova. Prošedši nesčetnými rukami, zformovaná tak, aby nekřížila zájmy žádné nevy-

hnutelné opory soudobého pořádku, přichází konečně jako předloha do parlamentů. A nyní přichází teprve to pravé čachrování, nejubožejší komedie, nejtruchlivější hra se zájmy národa. Oprava byla počata jako zmetek a ještě méně než zmetka dostává lid po dlouhém čekání.

Vlády odjakživa dávají svým národům jen tolik, aby si zachovaly objekt, jímž vládnou. Dnes však, kdy strašlivý humbuk politický komplikuje každou otázku nejnepředvídatelnějšími způsoby, jsou vlády vůbec neschopny, i když mají sebelepší úmysly, dáti lidu něco jemu dokonale prospěšného, vzíti mu něco, co ho trýzní, opravit něco, co mu již nevyhovuje.

Nesmírný divoký fantóm vznáší se nad naším životem: kapitalism. Všichni bohové a všichni suveréni civilizovaného světa klaní se tomuto fantómu a jsou v jeho područí. Není dobra, jehož by byl neodstranil, překáželo-li mu, není zla, jehož by byl nezavedl, domníval-li se, že jest mu prospěšné. Veškerá politika, a často i ta, jež si říká revoluční a socialistická, stojí pod jeho vlivem. Tedy i vlády, zákony, zákonodárci.

Nuže, kapitalism, v jehož povaze již jest, že nepočítá s velkou budoucností, nýbrž hledí okamžitě urvat pokud možno nejvíce, není schopen dáti sankci opravdovým zdravotnickým snahám. Ti, kdož hledí na hospodářský náš život jen zpovzdálí a více teoreticky, namítnou ovšem, že musí býti přece v zájmu kapitálu, aby si uchoval a rozmnožoval pracovní síly pokud možno zdatné. To však jest omyl.

Logické bylo by ovšem, aby ti, kdož potřebují pracovních sil, snažili se jejich zdatnost uchovati a popřípadě ještě zvýšiti. Rozumný vozká jistě krmí řádně své koně a pečuje všestranně o jejich zdravotní stav. Kapitalism však tyje nikoli z pracovní síly dělníkovy, nýbrž z vykořisťování dělníka.¹ Dovedl si to tak zařídit, že má stálý nadbytek pra-

¹ Statistika ukazuje ovšem, že například pokročilý průmysl anglický nesl s sebou lepší pracovní podmínky. To však děje se jen místy, na čas a hlavně jen v určitých odborech. Důvody toho jsou mimo základní povahu kapitalismu.

covních sil, že tedy jejich kvantita nahraňuje mu jejich kvalitu, a kořistí z toho, že čím pracovní síly jsou zchátralejší, tím jsou lacinější. Vždyť nezáleží mu také na jakosti výroby, neboť všeobecně je dnes větší poptávka po výrobcích laciných než dobrých. To jsou však věci již příliš známé a zmiňujeme se o nich jen proto, že podávají očividný důvod, proč zájmu kapitalistické společnosti nevadí, ano dokonce prospívá hanebný zdravotní stav lidu.

Je-li tedy soudobá společnost od kapitalismu cele odvislá, pochopíme, že nelze nám od ní pranic nebo aspoň velmi málo podstatného očekávat pro podporu snah zdravotnických.

Tvrdí-li nám nyní tzv. odborníci, že „veřejné zdravotnictví jednak přísností zákona, jednak domluvou a poučováním lidu výkonnými svými silami pečuje o zdravotnost měst, veřejných míst a shromaždišť, dohlídá na náš příbytek, školu, kostel, divadlo, ukazuje nám cesty, jak varovati se nakažlivých nemocí a některých chorob vůbec, bdí nad neporušeností, čistotou a zdravotou našeho pokrmu a nápoje, uzpůsobuje vhodný nám oděv“, že „veřejné zdravotnictví účinný vede boj proti tuberkulóze, snaží se postavití hráze pijáctví, pokud toto individuum i generace ničí neb k existenčnímu boji nezpůsobilými činí, upravuje prostituci a hledí chrániti před nákazami pohlavními atd. atd.“ (Haškovec, str. 3—4), — tvrdí-li toto vše, můžeme jim směle odpovědět, že odříkávají nám naučené fráze buď z nevědomosti, nebo v některých případech i ze zlé vůle. Nejsme probůh zaslepeni, abychom věřili tomu, čeho každodenně zříme opak.

Veřejné zdravotnictví pečuje o zdravotnost měst a příbytků a — tisíce rodin hyne natlačeno ve smrdutých a vlhkých doupatech, kam nevniká sluneční paprsek a kam místo vzduchu stoupá puch nečistých a těsných ulic. Veřejné zdravotnictví ukazuje nám, kterak se máme varovati nakažlivých nemocí, tuberkulózy a jiných chorob, a — nepřehledný zástup lidí stále rostoucí z nevědomosti a z bídy propadá pohlavní nákaze, životem o hladu a vysilující práci uhání si souchotě. Veřejné zdravotnictví bdí nad neporuše-

ností naší potravy a — potraviny vzdor „přísnosti zákona“ porušují se stále více, kdyžtě rostou daně a cla a zdražování potravin nemůže býti v pravém poměru k nim, neboť nutno vycházeti vstříc spotřební schopnosti obyvatelstva, aniž ublíží se obchodnické ziskuchtivosti. Veřejné zdravotnictví staví hráze pijáctví, veřejné zdravotnictví upravuje prostituci a — dochází přitom k výsledkům právě opačným, ukazujíc zároveň, kterak intervence zákona jest nejen neschopna přivésti nápravu, nýbrž naopak vždy na nejlepší cestě situaci zhoršiti.

Veřejné zdravotnictví! Není fetiše méně nicotného. Veřejné zdravotnictví dnes jako všechny oficiální instituce je vědomky i nevědomky otrokem kapitálu. A zůstane jím dotud, dokud bude chtít pracovat prostřednictvím státu a cestou zákona, dokud bude se domnívati, že vážné opravy zdravotnické mohou se uskutečniti na rozkaz mocných tohoto světa. I kdybychom si představili, že v otázce zdravotnictví pustí zákonodárci ze zřetele zájmy kapitalismu, jsme přesvědčeni, že ani zákony relativně správně vyslovené nepovedou k cíli, nezhorší-li dokonce situace. Zákony neodpovídají nikdy všeobecné potřebě a všeobecné náladě. Jsou pravidelně výrazem mínění zastaralého nebo snaží se provésti něco, co veřejné mínění odmítá. Mají naději na úspěch jen tehdy, lze-li je prováděti popřípadě násilně. Tam však, kde víceméně závisí jich provádění na dobré vůli těch, kdož jsou jim podrobeni, mají cenu velmi nepatrnou a často zhoršují jen předchozí stav. Ve věcech zdravotnických pádný toho důkaz jest podáván v oficiálním boji proti alkoholismu a v policejním upravování prostituce. Jest známo, že odborníkům posedlým fetišismem zákona, zákonodárce a státu bylo vyslechnouti již často jak v učených revuích, tak i v rozpravách odborných sjezdů doložené a přesné výtky od jich vlastních kolegů stojících jistě na stanovisku vyšším a správnějším. Ponechávám si sám napodruhé promluvit o omylech a nedostacích boje proti-alkoholického. Později bude nám snad také možno šíře všimnouti si boje, jež zákon a policie vede s prostitucí. V obou případech snadno ukážeme, kterak zákon je bez-

mocný, nespravedlivý a jeho intervence často zhoubná.

Není tedy pravda, že „zkušenost poučila, že i moderní zdravotní reformy, směřující ku blahu a zdaru nejširších vrstev lidových, nelze provést bez přísnosti nařízení zákonného“ (Haškovec, str. 4—5). Naopak, zkušenost učí, že veškerá zákonná nařízení jsou bezmocná a že moderní zdravotnické zásady s úspěchem působí jen tam, kde setkávají se s občanstvem vzdělaným, pokrokovým a čistoty milovným. Tedy v první řadě jest potřebí jako vždy předem nikoli zákona, nýbrž práce osvětivé. Ale z toho, co jsem již konstatoval o poměru dnešní společnosti ke zdravotnictví vůbec, jde také najevo, že posuzuje věc z nesprávného hlediska každý, kdo vidí veškeren předsudek, klam, nepochopení, svéhlavost a nedbalost ve vrstvách lidových a veškeru benevolenci, lidskost a poctivost u těch, kdož sestavují a vydávají nařízení zákonná. Jistě jsme viděli například chudé domácnosti s četnými dětmi, z nichž jedny byly čisté a druhé špinavé. Kdo však zná život proletariátu, ví, mnoho-li energie, sebezapření a práce vyžaduje udržení čistoty v domácnostech s četnou rodinou, kde často muž i žena musí chodit vydělávat. Takové domácnosti čistotné budou dnes vždy výjimkou, což nikterak však nesevďčí o notorické nedbalosti a nečistotě proletariátu.

Po těchto úvahách jest zřejmo, že hledíme ku každému uplatňování veřejně zdravotnických snah cestou zákona s nedůvěrou, neboť nevěříme ani dobré vůli, ani schopnosti zákonodárců, nevěříme, že zákony mohou v těchto věcech býti opravdu účinnými, a po zkušenostech, jež máme, bojíme se, že akce oficielních činitelů zplodí nám zlo nové, aniž odstraní zlo, jemuž měla čeliti.

Ozývají-li se tedy dnes hlasy, aby snahy veřejného zdravotnictví byly zákonem uplatněny i v otázce manželské smlouvy, pokládáme je za hlasy teoretiků života neznalých, a nejenže si žádné nápravy neslibujeme od zákona, jenž by zabraňoval „každému legálnímu sňatku v případech, kde s určitostí by se mohlo považovati zdraví eventuálního potomstva za ohrožené“ (Haškovec, str. 15), nýbrž pokládáme takové hlasy do jisté míry i za nebezpečné. Neboť

kdyby skutečně našly povšimnutí a zákon v jich smyslu stal se skutkem, lze s jistotou očekávat, že by zplodil celou řadu sociálních škod; a současně vězí nebezpečí i v tom, že názory, jež tyto hlasy tlumočí, odvrací veřejnost od správného pochopení a hledání cest, jimiž zdravotnictví mělo by se bráti.

Dlužno ovšem podotknouti, že naše námitky proti takovému zákonu mají málo společného s námitkami, jež se dají očekávat z některých kruhů měšťáckých. Tož například nezdůrazňujeme při tomto zákonu výtku, že omezuje svobodnou osobní vůli a volbu. Tato výtku platí přece pro všechny zákony minulé, přítomné i budoucí, a my, odmítáme-li tento zákon, jsme jisti, že to, oč by se chtěl pokusiti, prováděla by společnost lépe než dnešní a bez lidských zákonů organizovaná sama ráda a dobrovolně. Také výtku označující reformu, o kterou by se podobný zákon snažil, za protipřirozenou, nemůže býti výtkou naší. Není snad přece dnes instituce méně odpovídající zákonům přirozeným čili všeobecným faktům života než soudobá instituce legálního manželství. A naopak bylo by velmi přirozené, kdyby lidstvo hledělo při výběru ženy neb muže k jejich zdraví a touto cestou pečovalo o zdatnost lidského rodu. Konečně ozvala se také mimo jiné námitka, že podobný zákon měl by vzápětí úbytek populace, kdyžť například souchotinářů, syfilitiků, pijáků atd. jest značný počet. (Jest zajímavá, kterak i ti, kdož proti takovým zákonům se staví, věří v jejich účinnost. Je to opravdová zaslepenost, tím smutnější, že objevuje se u mužů vědy, když se domnívají, že za dnešních poměrů byli by lidé podobného zákona tak dokonale poslušni, že vzhledem k velikému počtu tímto zákonem postižených dokonce i populace by klesala!) Tato výtku páchne trochu vlastenectvím nacionalistických francouzských lig. Z klesání populace mohli bychom se spíše těšiti. Není dokázáno, že čím lidnatější je země, tím že národ ji obývající je zdravější a šťastnější nebo schopnější obrany před zevním nepřítelem, zato však nebyly vyvráceny některé pravdy, jež propagoval Malthus a na něž lidstvo tak příliš zapomíná. O výtkách pak, s nimiž by

mohly přijíti kruhy klerikální, netřeba snad uvažovati, neboť rozumí se samo sebou, že od těchto kruhů nikdo nečeká porozumění pro emancipační snahy lidské v jakémkoli oboru. Také výtky pánů právníků necháme stranou. Řemeslo těchto lidí, založené na největším lidském omylu, naštěstí může se uplatňovati právě jen tam, kde se jedná o cestu zákonnými formalitami vymezenou, a nikterak nemůže se dotknouti podstaty jakýchkolivěk snah emancipačních.

My podstatu zdravotnických snah, jež chtějí omeziti plození dětí, o nichž předem se ví, že budou nebezpečně choré, naprosto schvalujeme. Nemůžeme se jen smířiti s cestou zákonných nařízení, protože ji považujeme za nedostatečnou a nebezpečnou. Především zákon, jenž by intervenoval jen před manželstvím legálním, snažil by se řešiti, jak jsem již pravil, jen nepatrnou část zdravotnického úkolu v poměrech vyplývajících z pohlavní lásky, nechává je bez povšimnutí pohlavní styky před manželstvím, mimo oficielní manželství a v prostituci, ač jest jisto, že kdyby se ho dalo opravdu přísně užívati, vedl by právě k množení poměrů lásky mimo svazek legální. Kdyby ovšem znamenal jen šíření se konkubinátu, byl by nám tento nepřímý jeho účinek zcela vítán. Ale hned tady lze předvídati dvě zla, jež by způsobil. Předně měl by vzápětí zákon proti konkubinátu, jednu z nejohavnějších legálních násilností, po druhé dodal by nový veliký materiál prostituci, tím nebezpečnější, že většinou chorobný.

Dále jen idealista může se domnívati, že praktické provádění tohoto zákona nedalo by se jednak jako všechny zákony, co je jich na světě, obcházeti, jednak že by nestíhalo jen nemajetné a neuhýbalo se před vrstvami privilegovanými. Ani tehdá, kdyby největší a hlavní zodpovědnost spočívala na lékařích. Deklamace sebekrásnější, rozhorlování se sebeoprávdovější na věci nic nezmění, jako nezmění nic na faktu, že všichni lidé jsou křehcí, a hlavně že každý stav bez výjimky má křehkých lidí nadbytek. Tož deklamuje-li se nám: „Soudy lékařství a spolehlivost stavu lékařského jest materielně i mravně vysoko povzne-

sená“ (Haškovec, str. 22), usmějeme se naivnímu člověku stejně, jako když hlásá, že „nikomu nenapadá tvrditi, že právníci a soudcové nejsou materiálně i mravně vysoko nad všelikou možnost nespolehlivého a nesprávného rozhodování“ (Haškovec, str. 21). Jistě žádný stav nemůže býti zodpověden za své křehké lidi, jako žádná strana, žádné hnutí není před úsudkem rozumného člověka zodpovědno za nekalost svých příslušníků. Ale také žádný stav není bez nich, i kdyby se sebevíce snažil zbavovati se jich. Jako jsme slyšeli o soudcích, kteří nerozsuzují dle spravedlnosti, nýbrž na rozkaz vlády, a jako jsme slyšeli o právnících, kteří se dopouštějí šmejdů, třeba byli vůdci národa, tak slyšíme často i o lékařích, kteří vědomě zanedbávají povinnou péči v nemocnicích vojenských nebo vězeňských. A kolik jest lékařů, kteří za dobrý peníz způsobí například vzdor „přísnosti zákona“ potrat dítěte (ač jinak mám pro svou osobu o lidumilnosti tohoto počínání názor opačný k hledisku zákona!) atd. Stavovská pýcha nemůže nic tady změnit na lidské křehkosti, tím méně, že poklesky, o nichž zde mluvíme, nejsou vždy nutně následkem dokonale špatného charakteru člověka, jenž se jich dopouští, nýbrž jsou povšechně zaviňovány neuprosným vlivem dnešních sociálních a hospodářských poměrů.

Chybí nám víra v možnost spravedlivého — užívám toho slova jen ve smyslu relativním — provádění zákona, a to tím více, čím nemileji dotkl by se takový zákon velikého počtu lidí.

Tedy — opakuji — nemůžeme se smířiti s cestou zákoného nařízení, považující ji za naprosto nedostatečnou a i nebezpečnou. Nejsme zaslepeni fetišismem zákona, zákonodárce a státu a přejeme si aspoň v otázkách opravdu vážných, aby se lidstvo učilo otázky takové řešiti bez intervence lidského zákona prováděného ještě lidštějšími silami. Kdykoli slyšíme člověka nebo lidstvo volati o pomoc, ihned přemýšlíme, kterak by si mohli pomoci pokud možno silou vlastní, podporováni nikoli lhostejnou a neživou literou zákona, nýbrž dobrovolnou, uvědomělou solidaritou. Víme, kterak kult zákona, zákonodárce a státu v dnešní spo-

lečnosti rádí, vidíme, k jakým neblahým důsledkům vede ve státech evropských a jak dojemně si počíná například v malých státech amerických, kde každá směšnost, jež se vylihne v mozečku geniálních „zástupců lidu“, má naději na uzákonění. Proto kdykoli a kdekoli shledáváme se s nutností reformy nebo převratu, nepomyslíme nikdy na bludnou a nebezpečnou cestu zákonného nařízení. Nic neslibujeme si od násilí, jež páše se třeba jménem dobré věci na lidech nevědomých nebo zlovolných; všecko však čekáme, počínaje drobnými opravnými snahami, jež upravují nám snesitelněji život v dnešní společnosti, až k dokonalému převratu soudobého sociálního pořádku, všecko čekáme od práce osvětové, od soustavného, nezištného a hlavně pravdivého poučování a vzdělávání nejen lidu, ale všech vrstev národa, neboť všechny vrstvy národa dnes pohybují se v bludném kruhu nesčetných předsudků a omylů, udržovaných jednak z nevědomosti, jednak z vypočítavosti. Namítá-li se nám, že zkušenost učí, že pouhé poučování nestačí, odpovídáme my ze své zkušenosti, že nestačí jen poučení, jak se dnes uskutečňuje. Nevyhovují cíli ani osoby, jež poučují, ani způsob, jímž se poučuje, a často poučuje se o věcech, jež jsou pravým opakem skutečnosti a pravdy.

Ne vyhovují osoby. Držme se například otázky, jež nás dnes zajímá, totiž zdravotnických snah v poměrech vyplývajících z pohlavní lásky. Hlavní slovo mají zde lékaři. Jest všeobecně známo, že lékař setkává se s nedůvěrou většiny těch, jež má léčiti, a to nejen v lidu, nýbrž ve všech vrstvách vůbec. Část viny padá ovšem na samu lékařskou vědu, neboť právě ona jest v některých směrech dosud v začátcích. Ale každý myslící člověk musí uznati, že by i její soudy nebyly vždy neomylné, nemá člověk přece jiného rádce v otázce svého zdraví a svých nemocí. I jiné vědy jsou dosud v zárodku, a přece musíme se jich držeti, nechceme-li se vznášeti na křídlech nejrůznějších pověr v nadpozemských mlhách. Končí-li tak často boj vědy s vírou a pověrou zdánlivou porážkou vědy, není to následek neschopnosti vědy, nýbrž následek fantastických nadějí, jež lidé ve vědu skládají. O tom však nelze se tady šířiti.

Spadá-li část viny na vědu, spadá hlavní a největší vina na lékaře. Bylo již častěji ukázáno, jak většinou nesprávně hledá se vina vždy v žácích místo v učitelích. Ze všech mužů vědy právě lékaři zahalují se tak rádi v tajnůstkářství kněží tajemného boha. Právě u nich nejčastěji se objevuje opovržení laiky, opovržení, jež vede k naprosté neschopnosti jejich jako učitelů. Příčiny jsou různé, a myslím, že by se mnoho změnilo, kdyby člověk již od dětství požíval jiné výchovy a všestrannějšího poučení o svém těle. Vidíme tady velmi dobře, kterak jedno zlo má původ v celé řadě nedostatků jiných a kterak je třeba, aby i mužové vědy měli nejen odbornou zdatnost, nýbrž i široký a všestranný rozhled. Kdybychom již jako děti byli dokonale poučení o svém těle, jeho funkcích a nejhlavnějších nemocech, úloha lékařova stala by se mnohem snadnější. Jest opravdu podivno, že kruhy lékařské nedovedly dosud rázně zakročit v tomto směru. Zdá se mi, že právě to ukazuje na jejich neochotu k činnosti popularizační, bez níž lékařská věda může snad vysoko vstoupiti v teorii, ale zůstane bez většího praktického vlivu na lidstvo. Není nic divného, že každý člověk chce věděti aspoň zhruba, co se s jeho tělem má v rukou lékařových díti nebo proč má užívati toho neb onoho léku. Tomuto přání může a má každý lékař vyjítí vsťíc. Zabraňuje tím zneužívání svých rad a prostředků, získává tím poslušnost a úctu nemocného. Jakmile však tváří se velebně, tajemně a neochotně, vyvolává tím ihned u nemocného nedůvěru, odpor a vzpomínky na případy, kdy lékaři chybili.

V otázce pohlavních styků chybují se také často moralizováním. Většina knih a spisků, různých těch i dobře míněných „sebeochran“ zůstává bez účinku, nemá-li dokonce, jak se zhusta stává, účinek opačný jen proto, že mluví slovy přemrštěnými a moralistickými. Lékař především měl by býti prost všech hlavně morálních předsudků.

Přirozeně, když učitel je svou povahou málo schopný k svému učitelskému povolání, jest i způsob jeho poučování chybný. Všade, kde snahy veřejného zdravotnictví vešly v zápas s lidskými vášněmi, pochodily zle. Zmínil jsem se

juž en passant o boji protialkoholickém a o regulování prostitute. Pochodily zle, protože především zakazovaly, a nikoli radily. Není většího omylu nad taková hnutí abstinenci a abolicionistická. Staletí zkušenosti mohla nás již poučiti, kam vedou zákazy hlavně tehdy, směřují-li proti lidským vášním. Zakazovati nevědomému znamená drážditi šelmu, zakazovati vědomému je zbytečno. Vášněň lidskou — rozumím tímto slovem nyní instinkt na scestí jsoucí — může přemoci jen rozum a popřípadě svědomité ošetřování lékařské, žádný však paragraf, žádný kněz ani soudce. Snad na okamžik násilně ji potlačí, jakmile však násilí zmizí, propuká vášněň dvojnásobně.

Pohlavní lidská láska neměla většího a nebezpečnějšího nepřítele nad křesťanství v některých dobách jeho vývoje. A přece křesťanství podlehlo. Kterak by se tedy mohl pustiti s ní v zápas takový bezmocný zákůnek! Tož snaha odniti jistým nemocným možnost pohlavní lásky jest marnější než pěst proti skále. Nezapomeňme také, že právě souchotináři, alkoholikové, pak často i lidé duševně a pohlavně choří bývají pohlavně velmi potřební.

Kterak tedy představujeme si ochranu nevinných a ochranu potomstva před nákazou a patologickou dědičností v mezích dnešní společnosti? Jaké jsou naše postuláty?

V první řadě považujeme za základ, za nutné pojištění se pro budoucnost změnu ve výchově dítek. Děti buďtež dokonale poučeny o lidském těle, jeho funkcích a nejdůležitějších nemocech, budiž i ve škole přihlíženo k normálnímu vývinu jejich těla a k tomu, aby se učily strážlivě nazírati na lidský styk pohlavní. Tím můžeme dosíci v příštích generacích lidí lékařským radám přístupných a snahy zdravotnické respektujících. V druhé řadě pečujeme o to, aby i našim dospělým současníkům dostávalo se neustále klidného a věcného poučování bez moralistické příchuti a bez jakéhokoli způsobu zakazování. Není třeba, aby se zakazovaly sňatky a pohlavní styky lidem, kteří kdyby děti zplodili, dali by život jen dětem těžce chorým. Není třeba tohoto marného úsilí a této nespravedlnosti. Věda našla preventivní prostředky, jež plození dětí zabra-

ňují. Nuže, není nic správnějšího, než když odloží odborníci o lidstvo starostliví podivnou a často pokryteckou nechuť k těmto prostředkům, když věnují celou péči jejich zdokonalování a postarají se, aby zmizely předsudky a odpor k nim a současně aby tyto prostředky zdomácněly v lidstvu všeobecně, neboť nevíme dne ani hodiny, kdy nám mohou býti užitečné. Vím, jaký příval bombastických námitek proti tomuto našemu „nemravnému“ názoru převalí se přes naše hlavy. Vždyť dnes i takzvané pokrokové listy křičí o závod po mravní policii, objeví-li se v některém vážnějším časopise inzerát „francouzských specialit“. Ponecháváme si však širší výklad a vyvrácení námitek pro jiný svazek této knihovny. Ukazuje se nám celkem správně, jaký význam má zdravý výběr muže nebo ženy, zapomíná se však, že není v lidské moci tento zdravý výběr násilně přivoditi, a že jedná-li se nám o potomstvo, bude prospěšnější, když výběr se ponechá volný, ale omezí se dobrou radou plození dětí, než když zdravý výběr se uzákoní a plození dětí ponechá se náhodě a nevědomé neprozřetelnosti.

Také ochrana nevinných může býti aspoň poněkud zajištěna jen stálým a všestranným poučováním. Najdou se ovšem vždy ti, „kteří za okamžitou výhodu peněžní dají v sázku zdraví nevinné ženy a neuváží zdraví případného potomstva“ (Haškovec, str. 12). Jest nepravděpodobno však, že by případný zákon na věci něčeho změnil. Chorý muž nebo nakažený zhýralec, jenž pro peníze béře si počestnou ženu a uvádí ji takto v záhubu, dovede vždy nalézt prostředek, aby si ji a její jmění pojistil, i když zákon bude mu moci zabrániti v manželském sňatku s ní. Jest vůbec bezvýsledné hledati prostředek, jenž by chránil ženy čisté před muži sejícími vědomky nebo nevědomky nákazu, jinde než v důkladném poučování již od dětství. K čistým ženám přichází nákaza prostřednictvím mužů z prostituce. Tož také napřed k prostituci třeba obrátiti zřetel. Řekl jsem napřed, že tuto instituci jako pařeniště nákazy dovede smést jen vichr, jenž smete soudobý sociální pořádek. Nicméně dalo by se přece zlo, jež působí, poněkud zmírniti.

Samo sebou se rozumí, že především výchovou a poučováním, ale mimo to dvě snahy prospěly by v této otázce očividně. Předně opět propaganda pro užívání Condo-mových prezervativů. Předpokládá to ovšem méně pokrytectví ve výchově mládeže dospělé, předpokládá to, že se vychovatelé a rodičové smíří s myšlenkou, že za dnešních poměrů neuchrání svých svěřenců před frekventováním prostituce, a že tedy jest lépe poučiti mládež, jakým způsobem může se nákaze vyhnouti, než zakazovati jí a skrývati před ní prostituci bez poučení. Moralisté působí zde zhoubně, nechtějíce se s nevyhnutelnými výsledky soudobého sociálního pořádku smířiti, stavíce před oči mládeže nepřirozený fantóm tzv. pohlavní čistoty před manželstvím a holdující svým příznakům, místo aby studovali a objasňovali pochybené základy společenského pořádku, jehož důsledky jsou zla, která chtějí odstraniti.

Druhou cestu k zmírnění zla, jež dnešní prostituce působí, vidím v odstranění policejní intervence v prostituci a v rehabilitování nevěstky jako člověka. Ve Francii vede se několik let již kampaň proti tzv. mravnostní policii a jednotliví znatelé těchto poměrů odhalili příšerné momenty z tohoto moderního otrokářství. U nás v Praze stačilo by sebrati a zpracovati materiál jen z pražských veřejných domů, nalézajících se vesměs v rukou policejních konfidentů a lidí povahy surové a ziskuchtivé, abychom se přesvědčili, mnoho-li zla působí intervence zákona a policie v tomto oboru. Podrobněji proběreme tuto otázku někdy jindy; dnes chtěl jsem jen naznačiti, jaké jsou zhruba naše postuláty v otázce zdravotnických snah v poměrech vyplývajících z pohlavní lásky.

Jednalo se mi také o to, abych dokázal, že hlasy volající po intervenci zákona v smlouvě manželské, jež by dovoľoval zákonný sňatek jen těm individuím, jichž případné potomstvo nebylo by ohroženo důsledky patologické dědičnosti, že tyto hlasy nejsou správné a že uskutečnění podobného zákona nejenže by poměrů nenapravilo, ale mohlo se dokonce státi nebezpečné zplozením dalších nedostatků a zel. A to myslím že se mi povedlo. —

Nakonec třeba důrazně upozorniti ještě na to, že zdravotnické snahy nesmí nás zavést k fetišismu takzvaných normálních lidí. Nesmíme zapomenouti, že — jak praví Enrico Ferri — „každý lidský a sociální pokrok jest dílem jen lidí abnormálních“, aspoň do jisté míry. Geniální lidé, ač zatížení často mnohými známkami zrůdnosti, jsou světloňoši lidstva a despekt řemeslnických učenců k nim musí nás ponechati chladnými. Neboť kultem lidí normálních, zvířátek zvyku, prostřednosti a předsudků, zbavovalo by se lidstvo těch, kdož nesou v život nádheru, odboj a plodnost.

1. La Mano negra

Širé kraje jižního Španělska jsou zemí skutečně pozeňnanou. Andalusie, kterou tolik básníků opěvalo, jest jistě nejkrásnější částí toho království, v němž církve a monarchie jsou nejužší spřáteleny a v němž mlčelivá poslušnost lidu vynucuje se stále ještě inkvizičními prostředky. Nicméně nebeská pozeňnaní, jež na této zemi více než kde jinde spočinula, obrácena jsou vnivec perverzní přímo hloupostí těch, kdož jsou vlastníky půdy. Nekonečné kraje, latifundia, jsou vlastnictvím několika málo lidí, jimž poskytují mnohem více, než dovedou tito lidé utratiti vzdor svému lenivému a rozkošnickému životu městskému. A tak leží širé kraje, dobrá polovina země, ladem, ponechány stádu, že připadá na kus dobytka více než hektar půdy. V obdivuhodné zemi, jež by mohla uživiti celý národ, jsou jedinými příjmy velké většiny obyvatelstva směšné mzdy placené vlastníky půdy za zemědělskou práci v části vzdělávané, hlavně za sklizeň obilí, vína a oliv. Tedy před půdou ladem ležící umírá andaluský venkovan hladem. Bída každým rokem krutější, jež decimuje tento zemědělský proletariát, probouzí v něm zároveň snahu zlepšiti svůj osud. Ale na všechny prosté požadavky, na každou žádost za zvýšení mzdy odpovídá se mu stále stejně brutálním odmrštěním, a vypukne-li stávka, salvami četníků vždycky ochotných pomáhati velikým vlastníkům.

Byly to nejprve prosté dělnické syndikáty, v nichž se andaluští venkované sdružovali, aby hájili svůj vlastní život i život svých žen a dětí. Když pak z ciziny průvan svobodných myšlének nesl jim naději v přeměnu vlastnického režimu, s kterou zároveň půjde úplná přeměna sociální organizace, s nadšením přistupovali k Mezinárodnímu sdružení dělníků, k slavné Internacionále, stále a vděčně námi vzpomínané. Španělský proletariát má příliš mnoho zkušeností

s různými formami vládními, a různé ty monarchie, jež se vystřídaly, i republika v letech 1873—74 ponechaly mu jen vzpomínku na systematické perzekuce, hromadná vypovídání, rozpouštění dělnických spolků atd. Proto stal se tomuto dělnictvu anarchistický komunismus jedinou přijatelnou sociální formou, proto Pablo Iglesias s hrstkou svých sociálně demokratických přívrženců netěší se důvěře španělského dělníka a proto také tehdy Internacionála, v jiných zemích dávno již rozpadlá, zachovala si ve Španělsku dlouho svou organizaci a svou činnost. Hlavně v jižních krajinách tvořily sekce španělské federace armádu vždy pohotově jsoucí bojovati proti „vůli boží“ a vůli vlastníků. Venkované sjednocení mezinárodním a komunistickým učením prohlašovali, že raději v koutě umřou hladem, než aby umírali při práci, nestydatě jsouce vykořisťováni, vymezovali na četných sjezdech svůj ideál, shledávající život pro sebe možný jen při společném vlastnictví půdy. Perzekuce uměnšily ovšem na okamžik sílu jejich organizace a počet přívrženců, ale myšlenka zůstávala živoucí a propaganda neutuchala. Když Internacionála byla rozpuštěna, existovala přece dále Krajská federace dělníků, kteréž kolem roku 1880 dařilo se opět tak jak před desíti lety, takže zápas mezi živlem federačním z jedné strany a živlem zaměstnavatelským, soudním a především vojenským ze strany druhé se přioströval. Bez komunisticko-anarchistického učení, stále vysvětlovaného a mezi davem šířeného nejvzdělanějšími dělníky, byl by býval proletariát nepřítel ovšem četným, ale bezbranným, neujasněným a nerozhodným. Že pak vládě jednalo se především o to, aby postihla organizátory a propagandisty, kteří byli duší sociálního odporu a výboje, musili všichni internacionalisti utajovati jména členů federace a skrývati své schůze, aspoň ty, jež přímo organizovaly boj. Ostatní veřejná střediska dělnická, pořádající jen poučné rozpravy a přednášky, byla ovšem také vydána všanc státní autoritě a nebylo nijakou vzácností, že i zákonně utvořený dělnický spolek byl násilně rozprášen, místnost uzavřena a lavice a stolky sebrány představiteli autority pro osobní jejich potřebu. Tato drob-

ná tyrání však měla podružný význam: náčelníkům vlády, náčelníkům vojenským a především velitelům venkovského četnictva, kteří byli nástrojem zaměstnavatelů v tomto nemilosrdném boji, jednalo se o to, aby našli záminku k smrtelným ranám, jež chtěli zasadit členům federace, k hromadným popravám, jimiž by zemědělský proletariát zastrašili a v dokonalou porobu uvrhli.

Nuže, v letech 1878—83 přicházely z Andalusie a hlavně z města Jerez de la Frontera nesčetné zprávy o krádežích, vandalismech a vraždách. Dobytek byl tam hromadně kraden, vinice a olivová pole pustošena, stohy zapalovány, skladiště drancována, lidé nalezeni byli probodeni dýkou ve svém bytě a jindy zase spoluviník výčitkami svědomí puzen odhalil zločin nikomu neznámý. Z Jerezu oznamovalo se do Madridu, že jsou to zločiny tajemného a po celé Andalusii pracujícího sdružení, jehož symbolem jest černá ruka. Z časopisů madridských přešly tyto zprávy do tisku celé Evropy a konečně dostaly se i do knih historických. (Viz Ch. Seignobos: Soudobá Evropa, str. 269, nebo Lavissee-Rambaud: Všeobecné dějiny, sv. XII, str. 333.)

Faktem jest, že vládě, úřadům a velikým vlastníkům se slán byl tehdá Prozřetelností konečně spasitel v osobě četnického velitele Tomáše Péreza Monforta, jehož pomocníkem byl kapitán Oliver.

Máme všichni velmi poučné zkušenosti o tom, kterak špinavé mohou býti prostředky, jimiž autorita a vše, co kolem ní krouží, snaží se udržeti tzv. pořádek čili půdu pokud možno nejvýhodnější pro vykořisťování duší a těl. Ve Španělsku žije však tradice inkviziční bujněji než kdekoli jinde. Ve Španělsku ruce autority potřísněny jsou stále mučnickou krví a zločiny spáchané na Kubě, v Montjuichu, v Barceloně a jinde jsou dostatečným důkazem, že tato země na prvním místě potřebuje otřesu až do základů, očistující revoluce, do které naštěstí nemá daleko.

Madridský časopis našich španělských soudruhů Tierra y libertad zahájil v lednu 1902 anketu o domnělé tajné společnosti La Mano negra a o třech její hlavních procesech za tím účelem, aby přivedl světlo do těchto tajemných

věcí a pomohl na svobodu osmi v té době ještě v žalářích žijícím odsouzeným. Z této ankety vyšlo najevo, že aféru s La Mano negra třeba zařadit do dějin španělské inkvizice. Bylo by lze snadno pochopit, že vyhladovělé obyvatelstvo bralo útokem statky velikých vlastníků: krádež ovce nebo kozy, když člověk doslova umírá hladem, nepotřebuje omluvy a není ani trestna v očích soudce, jenž jest nestranný a vládne všemi svými duševními schopnostmi. Také zapálení mlýna nebo části lesa, zničení vinice obyvatelstvem zoufajícím nad svou bídou, jež tak příliš jasně se odráží od blahobytu líné a zpupné menšiny, lze si snadno vysvětlit jako nevyhnutelný výsledek zřejmé příčiny. Ale to vše stává se velmi pochybné, když jsme se dozvěděli, jakých prostředků používala autorita, aby došla svého cíle, když jsme se dozvěděli, jaká lidská bestie ztělesnila se v četnickém veliteli Monfortovi. Jest se nám tázati, zdali všechny ty loupežné výpravy, jimiž byla po několik let krmena obrazotvornost publika španělského i evropského, nebyly jen prostými smyšlenkami nebo skutky spadajícími na účet agentů provokatérů. Věřilo-li obecenstvo i sami historikové, že sdružení zločinců La Mano negra existovalo, bylo to jen proto, že nikdo nepochyboval o věrohodnosti časopisů jerezských, jež přinášely zprávy o domnělých zločinech domnělých banditů. Z první lži pak vznikla lež druhá. Aby mohly býti prováděny loupeže, bylo třeba lupičů, a aby se mohly prováděti takové a tak časté loupeže, bylo třeba celých lupičských organizovaných band. V té době se také množily domnělé bandy jako houby po dešti. Bylo-li zatčeno půl tuctu dělníků, byli tito ihned prohlášeni za členy bandy. Toť však, jak známo ve všech zemích, stále týž trik policie a duchaplné oficiální žurnalistiky. O kolika anarchistických spiknutích psalo se v posledních letech při každé vhodné i nevhodné příležitosti. A přece fakta nikdy nic nepotvrdila. Nemusí se však jednat ani o anarchisty. V říjnu minulého roku zatkla barcelonská policie francouzské penězokaze. Oznamujíc tuto novinku světu dodala: „Jest domněnka, že patří k organizaci rozvětvené v hlavních evropských městech.“ Jest domněnka, proč? Toť há-

danka. Ale blbeček, jenž nemá nejmenšího kritického smyslu, čte tuto depeši ve svém tělesném žurnálu, jest tím velmi pobouřen a chválí do nebes prozřetelnou policii. Tož v letech 1878—83 byla v Andalusii prostě vykořistěna nejapná bajka o sdružení zločinců, protože mohla býti jedinou záminkou k procesům proti členům Internacionály.

Nuže, veliteli Monfortovi a kapitánu Oliverovi patří nesmrtelnost za to, že vynášeli bajku o La Mano negra.

Ve Villamartínu, kde revoluční nadšení bylo nejsilnější, objevila se na zdi několikrátě otištěná ruka po inkoustu. Snad si někdo rozlil inkoust na ruku a otiskoval ji tak dlouho na zeď, pokud nebyla osušena. Ale Tomáš Pérez Monforte měl inspiraci, jež ho postavila po bok nejzuřivějším inkvizitorům. Tato černá ruka, to měla býti mystická a stále hrozící ruka stohlavého lupiče, jež rozsévala v zemi hrůzu a zpusťování, to byla všudypřítomná ruka zla, jejíž podpory bylo nutno za každou cenu odstraniti. Černá ruka! Denní tisk chopil se Monfortova vidění, zvětčil ho a — dogma stalo se skutkem. Nikdo již o tom nepochyboval, že existuje ohromné sdružení lupičů, jehož cílem jest ničiti statky, terorizovati, olupovati a zabíjeti počestné lidi, a že toto sdružení má za symbol onu strašlivou černou ruku, schopnou nejukrutnějších zločinů. Možná, že sám Monforte uvěřil své bajce, že podlehl své sugesci, když se snažil vnutiti ji jiným, aby mohl vysvětliti neuvěřitelnou řadu zatčení, muk a legálních i nelegálních vražd, jejichž úplný seznam nikdo nemůže podati.

Jakým způsobem si Monforte počíнал, o tom přinášejí svědectví listy Manuela Sáncheza Álvareza a p. Reguery, zaslané časopisu Tierra y libertad.

Sánchez vypráví, že roku 1878 přišel k němu zrána na vinici, kde pracoval, četník a po dlouhých oklikách dovedl ho do Jerezu kvůli nějakému prý prohlášení. Tam v hotelu Consistorial byl předveden před velitele Monforta, jenž vstal, pozdravil ho a podáváje mu ruku pravil: „Jsem rád, že se s vámi seznamuji...“ Pak vyzval ho, aby si šel odpočínout — Sánchez byl totiž po nemoci —, že večer pohovoří si

spolu jako dobří přátelé. Večer přijal ho opět laskavě a pravil mu: „Zavolal jsem si vás, protože znám vaše revoluční chování a sympatie, jež nalézáte u dělníků; tedy můžeme tu spolu hovořiti jako v rodině, jako otec se synem, ale nezapomeňte, že já jsem otec.“ Konečně nabídl mu duro (asi pět korun) denně, když se bude snažiti přiměti časem své kamarády, aby zapálili žeň nebo vydrancovali vinici na místě, kam předem dovede četníky. Mzda, kterou takto Monforte Sánchezovi nabízel, byla značná, neboť zemědělský dělník vydělával tehdy jako dnes v oné krajině 2—6 reálů (50—150 halířů). Nato byl Sánchez propuštěn, a když se třetího dne večer s Monfortem opět sešel, odmítl rozhodně vzdor jeho vyhrůžkám jednati dle jeho přání a obsah své rozmluvy s ním sdělil na schůzi svým soudruhům. Monfortovy vyhrůžky také se splnily. Po několika měsících počal proces s 35 nebo 40 osobami ze sousedních obcí, obviněnými, že chtěly zapálit a zpustošit vinici. Sánchez učinil k soudci, jenž k vyšetřování zvláště přijel, prohlášení o své rozmluvě s Monfortem a zaslal zároveň toto prohlášení do tehdy vycházejícího madridského listu *Revista social*. Nicméně zůstal dvacet měsíců ve vyšetřovací vazbě. To byla Monfortova pomsta.

Jiný svědek, p. Reguera, dověděl se o kampani podniknuté časopisem *Tierra y libertad*, vypráví v listě zasláném z Buenos Aires v březnu 1902, že Monforte sliboval těm, kdož byli pro nějakou maličkost zatčeni, tři pesety, půjdou-li zapálit stoh, a hrozil jim přísnými tresty, když se zdráhali. Někteří ze strachu svolili, šli na určené místo, ale byli tam předem připravenými četníky zatčeni. To stalo se v té době nesčetněkrát. Některým sliboval Monforte nejen peníze, ale i dobrý oběd, a když nesvolili přece, dal je voditi z provincie do provincie, dokud je některý guvernér neuznal za dobré propustiti na svobodu. S těmi pak, kdož byli uvedeným způsobem od četníků zatčeni, jednáno jako s členy Černé ruky. Jakéhosi Antonia Gallarda, zvaného Tagurdo, používal Monforte k tomu, aby sváděl lidi ke krádežím kořalky. Později, aby se mu tento chlapík nemohl státi nebezpečným, dal ho poslati do Tangeru v Maroku.

Konečně prohlašuje p. Reguera, že četnictvo, jemuž velel kapitán Oliver, vyvádělo z vězení uprostřed noci nešťastné dělníky, dovedlo je na olivová pole s městem sousedící a pak dobře spoutané znova je táhlo do vězení, aby o nich mohlo prohlásiti, že patří k La Mano negra.

Vrcholem činnosti Monforta a jeho podřízených byl „šťastný nález“. Objevili totiž pod cihlou v polích v krajině křížem krážem četníky navštěvované svazek kompromitujících papírů, jež obsahovaly stanovy spolku organizovaného pro krádež, zhárvství a vraždy, jedním slovem stanovy Černé ruky. Nikdo se netaž, jak mohli býti domnělí lupiči tak hloupí, že svěřovali svá divoká usnesení papíru a ukryli tento papír pod cihlu v krajině četníkům dobře známé. To věděl nejlépe Monforte a jeho pomocníci, a věc sama zůstane asi hádankou, neboť domnělé stanovy sotva objeví se ještě někdy na denním světle.

Třeba dodati, že tento „nález“ učiněn byl v době, která vyznačovala se novým stoupnutím federální organizace. Rok 1881 byl rokem naprostého sucha, a tedy strašné bídy, a zároveň počínalo míti pronásledování internacionalistů svůj účinek v tom, že Krajinské federaci přibývalo stále více přívrženců. Tento pokrok konstatován byl také na barcelonském sjezdu, jenž byl zahájen 24. října a na němž znova bylo prohlášeno, že španělská federace má povahu čistě hospodářskou a že jest nepřitelem každé parlamentární politiky. Následujícího roku ještě hnutí zesílilo. Sjezd konaný v Seville uveřejnil statistiku, dle níž federace obsahovala 10 federací provinciálních, 209 federací místních a 632 sdružení odborová, jež dohromady čítaly 49 561 členů. V této cifře měla sama Andalusie východní a západní 30 000. Zanedlouho Revista social uveřejnila novou statistiku, jež byla provedena v době sjezdu a udávala počet přívrženců na 59 711. Uveřejnění těchto cifer vyvolalo v buržoazii úžas a ohromení. Počala ihned se šílenou perzekucí, vyšetřováním a zatýkáním. Dvěma póly hnutí byly, jako až dosud, Katalónie se 14 000 členy a Andalusie. Tedy na tyto dva póly mělo se soustřediti úsilí potlačovací. Civilní i vojenští funkcionáři, jako vždy a všade horliví slu-

žebníci vlastníků, snažili se najítí neznámé dosud prostředky proti rostoucímu proudu proletářské revoluce. Tak například guvernér cádizský, takto „liberál“, vydal nařízení, že za všechna neštěstí a požáry, jež se neprokáží jako náhodné, mají býti k zodpovědnosti pohnáni domácí lidé, a nebude-li těchto, tož ti, kdož tvoří místní komité dělnického sdružení.

Jak vidno, směřovala veškerá perzekuce proti španělské federaci slavné kdysi Internacionály. Ukazují k tomu také jednotlivosti ze tří velkých procesů, o nichž pojednáme v kapitole následující.

2. Procesy

Z tří hlavních procesů Černé ruky první a největší byl *proces de la Parrilla*. Bartoloměj Gago Campos, člen federace, dostal se do sporu se svými soudruhy, a to z důvodu čistě soukromého. Měl poměr s manželkou jednoho soudruha a tato věc stala se předmětem nekonečných hádek. Vidáme často, kterak anarchistické názory přecházejí i u svých nejhorlivějších přívrženců příliš pomalu do krve. Zabýváme se všickni mnohem více hospodářskou a sociální stránkou a zapomínáme, že anarchie má také svou stránku mravní, nad níž není důležitější. A tak zatímco nás pojí myšlenky o převratu hospodářském a sociálním, rozdvoují nás předsudky rázu mravního. Jsme prosáklí morálkou měšťáckou a máme často tyže představy o charakteru a cti jako ti, kdož námi vládnou.

Bartoloměj — abychom stručně mluvili — byl tedy v hádce se svým strýcem Manuelem za přítomnosti Cristóbalu Fernanda Torrejóna zavražděn dne 4. prosince 1882. Celá aféra byla prostá a banální a vrahové byli známi. Nicméně ač ze zločinu mohly býti obviňovány dvě, nejvýše tři osoby, provedeno bylo celkem *více než sto zatčení* a před soudem audiencie v Jerezu navrhoval zástupce ministerstva *patnáct odsouzení k smrti*. První rozsudek obsahoval také skutečně sedm odsouzení k smrti pro vraždu a sedm odsouzení k doživotnímu žaláři pro účastenství na vraždě. Záležitost

pro formální chybu dostala se před kasační soud madridský, kdež zástupce ministerstva don Manuel Azcutia měl výmluvnou řeč, z níž zachovaly se nám úryvky. Prohlásil, že Krajinská federace dělníků a La Mano negra jest jedna a tatáž organizace, jež má za účel rozsévati hrůzu po celé zemi. Důkazů nepodával žádných, zato však pateticky líčil existenci „tajného tribunálu, jenž provádí svá barbarská a ohavná usnesení ohněm, železem a jedem, takže ani otec nesmí zdráhati se pohroužit dýku do srdce vlastního syna, aniž syn smí odmítnouti pohroužit své ruce do krve vlastního otce, když to tribunál nařídí.“

Ke konci své řeči volal pak: „Horda divochů nebyla by jednala jinak. Horda Aztéků, Beduínů nebo Kanibalů byla by se stejně vrhla na lidskou bytost, aby vysála její krev a pozřela ji. Ale to jsou Aztékové, Beduíni nebo divoši a — toto byli křesťané, synové křesťanů, zrození a vychovaní v civilizované zemi. Zdá se nám, že nám musí srdce puknouti ve dvě, vzpomeneme-li si na takové scény, scény, běda, španělské, tak ukrutné, tak divoké, tak nelidské a tak barbarské...“

Opravdu, může nám býti úzko, pomyslíme-li si, že ukrutné, divoké, nelidské a barbarské scény odehrávají se odedávna až do našich dnů ve Španělsku! Ale zástupce ministerstva zapomněl tehdá říci, že tyto scény mají svůj původ ve hlavách španělské autority a že jejich pravými strůjci jsou španělští policisti, španělští soudci a jejich inkvizice.

Žaloba vymyslíla si v tomto procesu následující bajku: Čtvero zločinců, Francisco a Pedro Corbachové jako předseda a místopředseda, Juan Ruiz y Ruiz jako tajemník a Roque Vázquez García jako přisedící, usnesli se 4. prosince ráno v chalupě Ruizově na tom, aby Bartoloměj Gago Campos, zvaný také Blanco de Benaocaz, byl zavražděn především proto, že Pedro Corbacho byl mu dlužen 1040 nebo 1060 reálů a Corbacho chtěl se tohoto dluhu zbavit, a jednak proto, že tajná společnost Blancovi již nedůvěřovala. Rozhodnutí tajného tribunálu Ruizem sepsané bylo posláno po Garcíovi do mlýna de la Parrilla jeho správci

Bartoloměji Gagovi de los Santos, aby postaral se o provedení rozsudku tak, aby Blanco v noci byl zavražděn a oloupen o své papíry, mezi nimiž měl se nalézati také důkaz o zmíněném dluhu. Gago de los Santos vyzval svého bratra Manuela, aby Blanca odvedl do hospody a postaral se o to, by až půjde domů, byl přepaden a zabit.

Tato fantazie jako obžaloba na členy federace vržená zakládala se na jediném skutečném faktu, že totiž Francisco Corbacho byl předsedou a učitel Juan Ruiz tajemníkem jerezské sekce dělnické federace. Tož vidíme zde očividnou snahu ztotožniti španělskou větev Internacionály s domnělou bandou lupičů, a přihlédneme-li blíže, vidíme, že když zástupce ministerstva mluví o nešťastných obyvatelích, ohrožených ve svém klidu a ve své osobní bezpečnosti, míní jimi veliké vlastníky, kteří byli poděšeni ciframi zjištěnými dělnickým sjezdem v Seville, a vidíme dále, že melodramatická přednáška státního zástupce namířena byla nejvíce proti Juanu Ruizovi proto, že byl jerezským delegátem na sevillském sjezdu. Obhájci protestovali marně proti neslýchanému způsobu, jímž do ojedinělého zločinu, jehož pachatelé byli známi, zapleteno bylo 14 lidí jiných, z nichž aspoň 12 nemělo o celé věci ani potuchy. Výsledkem výmluvnosti státního zástupce bylo, že *sedm lidí bylo garotováno a šest odsouzeno k doživotnímu žaláři. Jeden unikl smrti tím, že zešlel mukami, jež mu bylo vytrpěti.*

Časopis Tierra y libertad uveřejnil také několik dopisů od těch, kdož zůstali v žalářích dosud naživu. Vysvítá z nich, že obžalovaným bylo přetrpěti hlavně ve vazbě vyšetřovací nesčetná muka. Tak například Antonio Valero v dopise ze žaláře v Gomeře popisuje, kterak vyslýcháni byli dva obžalovaní, Salvador Moreno a Manuel Gago: Důstojník civilní stráže počav s jich výslechem a vida, že odmítají absolutně každou výpověď a nechtějí se přiznati ku krádežím a zhárstvím, jichž nespáchali, zvolal ke svým zřízencům: „Jen je řežte, dokud nepřisvědčí k tomu, co se na nich žádá.“ Když pak viděli, že neobdrží od nich to, co chtějí, odvedli je do světnice sloužící za vězení. Přišli znova, když se domnívali, že rány, které barbarsky svým

obětím způsobili, zeslabily jejich odpor. Tázali se jich znova na tytéž věci a dvojnásobně je tloukli na místa, na něž poprvé rány dopadaly. Když přišla noc, vyvedli je kamsi na samotu, aby nikdo nemohl slyšeti jejich nářky, a zbili je ještě jednou. Konečně oddělili je od sebe tak, že se nemohli viděti, a strílejíce do vzduchu pravili každému z nich, že druhý jest již mrtev a že ho také zabijí, neřekne-li pravdu. — Tak se jednalo s lidmi, jichž jediným zločinem bylo, že patřili k dělnické federaci dle zákonů zřízené. —

Obětí procesu druhého, *procesu d' Arcos*, stal se Cristóbal Durán Gil, jenž sice nebyl jako Juan Ruiz tzv. vůdcem, nezasedal v žádném komitě, aniž byl delegátem, nicméně však patřil k Internacionále. Ale pomsty zasloužil si pro něco jiného: Při volbách v březnu 1873 odmítl hlasovat a prohlásil velmi rozhodně k příbuznému republikánského kandidáta, že ztratil všechny volební iluze. Dospěl jako tak mnoho jiných k přesvědčení, že hlasovací lístek je dokonalá blbost, a jsa logický vysvětloval své názory svým soudruhům, aby je přesvědčil, že „cacique“ republikánský má stejně malou hodnotu jako „cacique“ monarchistický. Slovo „cacique“, jež stalo se v Andalusii velmi obvyklým, znamená člověka, jenž svým bohatstvím nebo politickým vlivem nebo oběma dohromady utváří v zemi dobré i špatné počasí. Jest obáván a poslouchán všemi, hloupost a bída jeho spoluobčanů činí z něho místního tyrana. Tož zdá se, že právě pomsta takového republikánského „caciqua“ přivedla Durána Gila, jenž nechtěl hlasovati a činil propagandu abstinenčnímu hnutí v tomto směru, do doživotního žaláře.

Dne 11. srpna 1882 vyšel polní hlídač Fernando Olivera Monterro nasbírat do lesa suché dříví, přičemž dotkl se neopatrně kohoutku své pušky. Vyšla rána a puška zasadila nešťastníkovi odrazem ránu do břicha a jeho stav zhoršil se po dvou dnech tak, že zemřel, vylíživ předem, jak uvedeno, svůj případ. Nuže, po více než půl roce, 8. března 1883, zatčen byl Durán Gil a obžalován, že spolu se svým soudruhem Jaimem polního hlídače přepadl a příčinou jeho smrti se stal. Četnictvo nemohouc zpočátku ani nási-

lím vynutiti na Gilovi nějakého doznání, zatklo jeho sou-
druha v práci Jaima a tohoto trýzněním a domnělým
opakováním Gilova doznání přimělo potvrditi všecky čet-
nické smyšlenky o této vraždě. Z náhodného neštěstí uči-
něna vražda úkladná, spoluvina Jaimova vymyšlena jen
proto, aby mohlo býti nějak odůvodněno, že hlídač opa-
třený puškou mohl býti smrtelně zkopán. V rozsudku, jenž
se zachoval, uložen jest tento román, jenž v hlavních rysech
zní asi takto: Oba obžalovaní jako členové tajné společ-
nosti La Mano negra, páchající krádeže, zhářství a vraždy,
přemlouvali při různých příležitostech hlídače Fernanda
Oliveru, aby se stal také členem této společnosti. Když
Olivera se zdráhal jim vyhověti, dal mu Durán Gil tří-
měsíční lhůtu, což provázel přiměřenými výhrůžkami.
V den vraždy potkal Durán Gil Jaima a vybízel tohoto,
aby šli důrazně na Fernanda Oliveru v lese se nacházejí-
cího, a když Jaime nechtěl tak učiniti pro své přátelství
k hlídači, pohnul ho k tomu Durán Gil přece výhrůžkou
zabití. Když se oba pak k hlídači přiblížili, zasadil mu
Jaime několik ran, takže klesl k zemi, načež Durán Gil
odhodil jeho pušku a několikrát kopl ho do břicha, což
způsobilo pak smrt přepadeného. Obžalovaní raněného
také stálými výhrůžkami donutili pak k mlčení.

Sluší dodati, že lékaři připustili možnost zranění tak, jak
Fernando Olivera sám udal a několikrát opakoval, a že
exhumace mrtvoly nebyla vykonána z veřejných důvodů
zdravotních. Ač soud snažil se v odůvodnění rozsudku
zachovati dojem logičnosti, zůstalo přece hádankou, proč
Durán Gil odešel, aniž hlídače zabil, neboť musil si býti
přece vědom toho, že v žijícím má proti sobě strašlivého
svědka. Soud chápal tuto mezeru, hleděl ji však zastříti
tvrzením, že Jaime smrtelně raněného delší dobu přemlou-
val a jemu vyhrožoval. Ale raněný hlídač byl ještě v den
své nehody převezzen do blízkého města Arcosu, kdež jsa
sám a znaje vážný svůj stav, byl by jistě řekl pravdu. Také
směšno se domýšleti, že by někdo mohl násilím někoho
nutiti k účastenství v tajném spolku. — Durán Gil odsouzen
byl k doživotnímu žaláři a Jaime k 17 rokům, 4 měsícům

a 1 dni, kterýž trest byl mu nejvyšším soudem snížen na 14 let a 10 měsíců. —

Záminkou k třetímu procesu, *de la Venta Alta*, stala se vražda hospodského na křižovatce čtyř cest z Roty, Jerezu, Puerta a Sanlúcara, Antonia Vásqueza, v březnu 1883. Podobně jako v procesu *de la Parrilla* stala se i tato vražda vítaným důvodem k nesčetnému libovolnému zatýkání. Nakonec byli odsouzeni jen čtyři lidé: Antonio Roldán jako vrah a Diego Maestre Morales, Juan Prieto a José Jiménez jako jeho přátelé. Všichni měli býti garotováni. Nebyl však ani jeden: dělníci z Puerta de Santa María vydali velmi energické prohlášení, v němž vyhrožovali, že budou-li vedeni jich druzi na popraviště, odsoudí se tím buržoazie sama do jednoho a že město bude zapáleno na všech čtyřech stranách a lehne popelem i s mrtvolami měšťáků. Snad se někomu tento manifest — třeba jen z principu — bude zdáti násilnický a pokárání hodný. Vidíme-li však nevinně odsouzené své druhy vedené na popraviště, neuvažujeme příliš o teoriích. Při tomto manifestu bylo nejdůležitější, že měl účinek. Buržoazie je stejně nestoudná a nemilosrdná jako zbabělá. Měšťané Puerta de Santa María zakročili ihned u centrální vlády v Madridě, aby čtyři odsouzení dostali „milost“, čili aby trest smrti proměněn jim byl v doživotní žalář. To se také stalo.

To jsou v hlavních rysech zločiny španělských protektorů velkých vykořisťovatelů, jež vztahují se k drzé bajce o *La Mano negra*. Že však v té době vraždilo se ve Španělsku jménem spravedlnosti i jinak než v souvislosti s *La Mano negra*, dosvědčuje list zasláný týdeníku *Tierra y libertad*, v němž také jedna z obětí španělské spravedlnosti vyličuje justiční vraždu, spáchanou na jistém dílovedoucím na vinici. Zločin, jež p. Reguera v dopise svém odhaluje, je následující: Na cestě Trébujena, vycházející z města Jerez de la Frontera, stála u prvních vinic hospoda jakéhosi Juana Múñeze, jenž i se svou ženou byl tělem i duší oddán veliteli Monfortovi a konal tomuto špiclovské služby, neboť navštěvovali ho dělníci, kteří často poživše více alkoholu hovořili leccos o španělské Internacionále. Vyprávělo se,

že manželé Múñezovi jsou zodpovědni za leckterá pronásledování a věznění. Nuže, tento Múñez byl i se svou ženou nalezen jedné noci, v době procesu de la Parrilla, zavražděný ranami dýkou. Ze zločinu obviněn byl Juan Galán, dílovedoucí v sousední vinici, a sice jen z toho důvodu, že večer téhož dne, kdy Múñez byl zavražděn, v hostinci se nalézal. Galán byl časně ráno vyvlečen z lože, krutě spoután a ranami holí donucován, aby se přiznal. Nicméně ani z něho, ani z jeho ženy nevytlačili přiznání. Byl uvězněn. Monforte a Oliver chtěli mu najít také spoluviníky. Galán jako dílovedoucí propustil několik dní předtím, než zločin se stal, několik dělníků, již byli se svou prací hotovi. Pět z těchto dělníků dal četnický velitel zatknouti a jako obvykle bitím nutil je k přiznání. Jsouce několik dní uvězněni, byli jedné noci i s Galánem vyvlečeni a hnáni v místa, kde stála Múñezova hospoda. Tam byli rozestaveni na jistou vzdálenost jeden od druhého a četnictvo znovu je nutilo bitím k přiznání. Když to nepomáhalo, vypalovány rány z pušek do vzduchu a velitel chodil brzy k tomu, brzy k onomu a vyhrožoval mu, že nepřizná-li se, bude zastřelen, jako ti druzí prý. Nedostal ovšem z nešťastníků ničeho, neboť nemohli se přiznati, kdyžť nic nevěděli. Galán podroben byl nesčíslným mukám a uposlechl konečně soudce, jenž byl jeho mučení přítomen a radil mu, aby jmenoval čtyři spoluviníky a tak vyvázl z mučidel. Při procesu že to může zase odvolati. Galán tak učinil a druhého dne zase vše odvolal, a lze čísti v aktech procesu, že učinil tak, jen aby vyvázl z mučidel. Čtyřím jím jmenovaní lidé byli propuštěni, neboť se dokázalo, že jsou nevinní. Také domnělí spoluviníci, o nichž jsme se napřed zmínili, byli propuštěni, dlouho však nemohli používatí svých nohou, jsouce zmrzačeni ranami, jež doprovázely jejich výslech.

Galán byl odsouzen a popraven: nic mu nespomohlo, že tisíckrát opakoval „jsem nevinnen“ a že to opakoval ještě před davem přítomným jeho popravě.

3. *Vítězství mezinárodní solidarity*

V lednu 1902 počal náš španělský soudruh Soledad Gustavo v madridském týdeníku *Tierra y libertad* uveřejňovati fakta, dokumenty a dopisy týkající se legendy o *La Mano negra*, a sice za tím účelem, aby probudil veřejné mínění, dosáhl revize tří známých procesů a pomohl na svobodu osmi vězňům po dvaceti skoro letech ještě žijícím. Po osm měsíců až do září byl jeho hlas hlasem volajícího na poušti. Jeho vlastní druzi považovali jeho úsilí za marné, považovali za nemožné osvobodit osm neznámých zemědělských dělníků, opuštěných svými bratry v bídě a zapomenutých i těmi, kdož před dvaceti lety je odsoudili.

Stalo se však, že jednoho dne povšiml si jeden z redaktorů našeho francouzského týdeníku *Les Temps nouveaux* celé věci blíže a bylo rozhodnuto počítí ve Francii s osvobozovací kampaní. Anarchisté španělští a francouzští podali si ruce a vyšli do boje. Zatímco v *Les Temps nouveaux* otiskovány byly veškeré dokumenty a krásné články Pierra Quillarda (*Ve prospěch obětí španělské inkvizice*) a Jeana Grava (*Ve prospěch těch, kdož jsou zraňováni křivdami*), chopily se kampaně všechny španělské časopisy anarchistické, *El Corsario* ve Valencii, *El Proletario* v Cádiz, *Adelante* v Santanderu a *El Productor* v Barceloně. Liberální a republikánské časopisy nedaly se dlouho pobízeti a přišly za nimi: *Heraldo*, *El País*, *El Nuevo régimen*. Zároveň vydala federace různých odborů v Malaze — *Sociedad de oficios varios* — proklamaci ke všem dělníkům a lidem dobré vůle. Ve Francii ujali se zatím již věci mezi jinými Georges Clemenceau, Francis de Pressensé a Jules Lermina a s nimi dlouhá řada časopisů, mezi nimiž i *L'Européen*, kamž historik Charles Seignobos dozvědév se o věci zaslal dopis, v němž praví: „Nejsem nijak překvapen dovídaje se, že *La Mano negra* jest vynálezem španělské policie. Měl jsem dojem, že v aféře jest něco přestřeleného. Tož ve svých *Politických dějinách*, str. 299 omezil jsem se pouze na krátkou poznámku ve formě napolo pochybující... Pama-

tuji se, že jsem dokonce váhal o tom mluvit, neboť celý zjev zdál se mi odporovati všemu, co jsem věděl o povaze andaluských venkovanů. Podlehl jsem špatnému příkladu, jež podal Laveleye (v Soudobém socialismu), neboť tvrzení v časopisech byla kategorická. Kdybych byl viděl soudní dokumenty, nebyl bych se dal oklamati. Děkuji vašemu dopisovateli, že rozptýlil tento blud.“

Kampaň našla brzo ozvěnu v mezinárodním tisku. A zanedlouho počalo se s velikými meetingy. Nejdříve ovšem v celém Španělsku, pak v Alžíru, v Bruselu, v Ženevě, v Neapoli atd. Dne 13. ledna t. r. oznamovaly již madridské časopisy, že ministr spravedlnosti Dato nařídil, aby sebrány byly dokumenty týkající se dosud žijících odsouzenců, aby mohly býti předloženy ministerské radě. Dne 25. ledna oznamovaly, že ministr spravedlnosti předloží druhého dne králi k podpisu akt milosti pro Cristóbala Durána Gila. Dne 2. února konal se veliký meeting v Paříži za účastenství více než půldruhého tisíce posluchačů. Mluvili: P. Guieysse, A. Girard, L. Havet, dr. Reclus, G. Séailles, H. Meyer, Yvetot, Jaurès, M. Sembat, Libertad a de Pressensé. Anatole France přihlásil se dopisem a své přihlášky zaslala také nekonečná řada dělnických skupin a spolků a časopisů ze Španělska, Portugalska, Francie, Anglie a Alžíru. Aklamací přijata byla rezoluce, v níž účastníci odsuzující policejní ukrutnosti a právní zločiny z roku 1883 a bérouce na vědomí milost udělenou jednomu z odsouzených vyzývají jménem mezinárodní solidarity španělskou vládu, aby propustila na svobodu i sedm ostatních odsouzenců a provedla revizi procesů. Slibují také, že nepřestanou sledovati zločiny inkvizice, dokud nebude v této věci zjednána plná spravedlnost a plné světlo.

Z dalších meetingů sluší uvésti dva londýnské: na jednom, v Athenaeum hall 13. února, mluvili Tarrida del Mármol, Malatesta a Čerkesov a čten byl dopis Kropotkinův; na druhém, den nato, v Liberty Hall, mluvili opět Tarrida, Malatesta a Čerkesov a mimo ně Louisa Michelová.

Konečně přišlo vítězství. Dne 4. března konala se v Madridě ministerská rada a schválila dekret dávající milost

ostatním odsouzeným. Dne 9. března oznamoval telegram, že král podepsal dekret, jímž se doživotní žalář měnil odsouzcům ve vyhnanství. Tomuto „vyhnanství“ sluší rozuměti jen jako triku španělské vlády, která chce, aby se zdálo, že odsouzení zůstali odsouzenými. Pro Cristóbalu Durána znamenalo toto „vyhnanství“ například, že se nesmí ukázati v okršku 25 kilometrů v okolí jerezském. Že by chtěla španělská vláda vypověditi své oběti do ciziny, o tom třeba pochybovati, neboť z aféry montjuichské má tu zkušenost, že lidé vypovězení mohou ve Francii nebo v Anglii ukazovati na svém těle stopy muk, jež vytrpěli. Tedy byť byla forma královského dekretu sebeimpertinentnější, mluví přece sám fakt, že oběti jsou již na svobodě, o zločinech, jež provedla vláda v roce 1883.

*

Pomalů počíná vyrůstati v Evropě něco, co můžeme nazvati *mezinárodním hlasem svědomí*. Energičtí, odvážní a výmluvní mužové ze všech civilizovaných zemí počínají na základě volné solidarity tvořiti mezinárodní sbor za tím účelem, aby mohli se zdarem pozdvihnouti svůj hlas, hlas nové inteligence, kdykoli stará společnost páše křivdy a zločiny. Nelze ovšem předvídati, jaké síly a moci tento hlas mezinárodního svědomí nabude, ale po vítězství, jehož právě dobyl v aféře s La Mano negra, můžeme si od něho slibovati velmi mnoho.

Již v aféře Dreyfusově viděli jsme, jak mocně se projevil. Ale bylo v ní příliš mnoho špinavých a zjištěných úmyslů vedlejších a nechyběly hlasy, které i za projevy mužů nejpoctivějších viděly ruce politických machrů. Nicméně aféra s La Mano negra přesvědčila nás, že můžeme v Evropě skutečně již počítati s velikou řadou mužů, kteří pozvedají svůj protestující hlas nezištně a bez vypočítavých snah. A věc je tím důležitější, že tito stateční lidé nehlásí se k jedné politické straně, že je to výkvět inteligence nejrůznějších názorů politických, sociálních i mravních, jež pojí jediné snaha po lepším životě, v němž by bylo více světla, pravdy a spravedlnosti.

Jak veliký a důležitý úkol mohou míti v tomto sboru mezinárodní solidarity anarchisté, vysvítá nejlépe z tohoto vypravování.

Předcházející studie seznamuje v hlavních rysech dostatečně se snahami novomalthusismu a s tím, co jest *teoretickým* jeho základem. V následujících řádcích nebude nás zajímati tato *teorie*, nýbrž povšimneme si blíže *praktických* pokynů, jež nám novomalthusism dává a jež lze shrnouti v jedinou svrchovaně důležitou radu: *dbejte prozřetelného plození dětí*. Chceme zkoumati prospěšnost této rady, a vědouce, že vrstvy majetné jsou jí všeobecně, byť tajně, poslušny, budeme míti zřetel především k vrstvám nemajetným; že pak vrstvy nemajetné, pokud jsou přístupny radám a pokynům směřujícím k jejich emancipaci, jsou reprezentovány táborem socialistickým (v širokém slova smyslu), chceme přihlížeti v této úvaze hlavně k člověku socialistickému.

Je ovšem náš pojem člověka socialistického poněkud odchylný od běžných dnes názorů. Jsme daleci viděti ho v člověku, jenž platí sice řádně své příspěvky „straně“ a odborové organizaci a hlasuje poslušně pro „socialistického kandidáta“, zůstává však přitom dobrým otrokem starého světa, všech jeho předsudků a všech jeho zálib. Socialistický člověk byl a musí býti něčím více, byl a musí býti opět raději méně poslušným vojákem dělnické armády a více samostatně přemýšlející individualitou, která hlavní boj vede sama v sobě, mezi tím, co starý svět jí odkázal a k čemu nový svět ji vede. Vpádem marxismu bylo pojetí socialistického člověka znetvořeno, ochuzeno o nejlepší vlastnosti duševní a mravní. A tak se stalo, že zájem o hlubší otázky sociální a mravní, jenž předpokládá vyšší úroveň, než jest úroveň průměrných politikářů, musíme hledati u roztroušených hloučků kacírů nebo i jen u jedinců neodvisleji myslících.

K těm obracíme se s těmito řádky nejprve, nepochybně, že mnozí z nich stanou se ve svém okolí tichými apoštoly dobré věci. Několik článků v duchu novomalthusismu

dosud u nás uveřejněných vyneslo nám neobyčejný počet dopisů a dotazů, což nejlépe svědčí o tom, že nemálo lidí nevědouc ani čeká na několik těch vysvobozujících pokynů, jež mohou přispěti k odstranění jejich nevědomosti a před-sudků, zaviňujících jejich zbědovanou často situaci.

*

Ve Francii propaganda prozřetelného plození dětí — jejíž tvůrcem jest p. Paul Robin, získávající stále nové spolu-bojovníky, k nimž v poslední době přidal se skvěle vý-mluvný drakobijce p. Sébastien Faure — narazila na zuřivé mravní rozhořčení — lze lehce uhodnouti, koho —: nábo-ženských a vlasteneckých mravokárců. Podivné to ovšem není, hlavně nikoli ve Francii, kde oficiální otcové národa klesají pod tíhou problémů, jež jim poskytuje klesající lidnatost země. Ale takovou vlasteneckou záminku dovedli si najíti i reakcionáři angličtí a holandští, kteří opět se bojí, že jejich vlasti nedostávalo by se synů pro expanzi koloniální. Jsme ovšem z těch, kdož jednak nevěří, že bla-hobyt a pokrok země jest v přímém poměru s její lidnatostí, jednak nejsou ctiteli koloniálních výbojů. Takovým výtkám může hlavně člověk socialistický čeliti prostým pokrčením ramen.

Co se týče otázek mravních, ví — nebo aspoň měl by věděti — socialistický člověk, že stojí se svými názory protilehle k hledisku oficiální společnosti. A ví, že pokud mravní otázky hrají úlohu v otázce pohlavní, stojí s ním proti měšťáckému pokrytectví všichni osvícení lékaři, fyziologové a vychovatelé. Tedy odpor soustavných pokryt-ců měšťáckých a těch, kteří se po nich opičí, není pro nás ničím nečekaným, a sice tím méně, že všichni ti, kdož otáz-kou prozřetelného plození dětí pohnuli, nespokojili se jen s radou: dbejte prozřetelného plození, nýbrž šli dále a při-jali za své všechny od křesťansko-kapitalistického světa neodvislé názory na lásku, manželství, rodinný život a vý-chovu dětí. Neboť chtěl-li Malthus, člověk náboženský, aby slabí a chudí zřekli se v zájmu svém a v zájmu celku pohlavních rozkoší a zachovali pohlavní čistotu, nestojí

novomalthusisté na tomto stanovisku moralistickém, nevyklestují přírody, ale v zájmu jednotlivce i celku ji opravují a doplňují.

Novomalthusism vypověděl vůbec válku všemu moralismu, pokud moralismem rozumíme propagandu snah příčících se základním a ze zdravého individua nevyhladitelným pudům člověka, propagandu, jež jménem zájmu domněle vyššího snaží se oklestiti člověka o zájmy domněle nižší. Novomalthusisté vidí, že staletí náboženské nadvlády nad lidským rodem spočívají ještě stále na lidských duších. Bludy, jimiž byli živeni naši otcové a jež se i nám vštěpovaly od dětství, znetvořily náš skutečný instinkt. Vše, co jest hmatatelné, skutečná potřeba, život prostý a pravdivý, to vše učili nás považovati za hanebné, podružné, nehodné, aby se tím zabýval člověk ušlechtilého srdce. Přemýšlíme-li však o věcech, jež vidíme kolem sebe, shledáme, že touha po pohlavních rozkoších byla, jest a zůstane jednou z nejdůležitějších hybných sil lidského konání, že velmi měnlivé asijské, židovské a křesťanské tradice o pohlavní čistotě nedovedly nikdy této touhy vyhladiti, a shledáme také, že dnes mimo několika filosofů významu v této věci podřadného staví se v cestu této přirozené touze již jen pokrytectví zvrhlých teologů a vychytralé společnosti kapitalistické.

Svým pravdivým názorem na rozkoše lásky jsme nepřáteli lži a pokrytectví dnešní společnosti, a logicky tedy stojíme v řadách těch, kdož snaží se přivésti také ve výchovu mládeže metodu zdravou a pravdivou. Žádáme koedukaci obou pohlaví, postupné a pravdivé poučování mládeže o lidském těle, jeho vývinu a jeho funkcích a hlásáme v souhlasu se všemi moderně nazírajícími pedagogy, že jen pravdou, a nikoli lží lze čeliti předčasnému vyvinutí a zvrhnutí pohlavního pudu u mládeže.

Pro člověka dospělého stojíme na principu volné lásky, připouštějíce ovšem, že v dnešním pořádku kapitalistickém je spíše možna výchova k ní než vlastní její praxe. I tady jsme zcela klidni, když soudobá společnost, tato sbírka všemožných oficiálních i neoficiálních neřestí, rozhořčuje

se proti nám, nazývají volnou lásku nejohavnější nestoudností. Bylo dosti často již ukázáno, jak směšnou činí se dnešní společnost, protestuje-li proti volné lásce, ona, která pro své trvání potřebuje nejhrůzyplnější prostituce, nejrafinovanějších cizoložstev a nejukrutnějšího násilí. Nejsme však z těch, kdož rádi říkají, že dnešní společnost de facto volnou lásku provozuje. Vydržuje-li si společnost k ukojení mužského pudu celé legie dívek a žen, olupuje-li je o lidskou důstojnost a snižuje-li jejich těla na stroje, aby jim za to dala otroctví, bídu a nemoci, je tím tisíckrát více vzdálena od volné lásky než volná láska od zákonného manželství. Pachtí-li se bohatá buržoazie za rafinovanými cizoložstvy, jako se pachtí gurmán za novými a novými lahůdkami, přecpává-li se jimi, jako se lidé přecpávají ušticemi, je to sport jednostranně vyvinutých individuí a láska přitom hraje tak malou úlohu, jakou má hlad u těch, kteří mlsají nebo v lahůdkách se nimrají. A dosahuje-li továrník krajní přízně svých dělnic a prodávají-li rodiče finančnímu velmožovi panenství svých dcer, nemluvte o volné lásce, mluvte o obchodech, jež existují jen strašlivým nátlakem kapitalismu.

Musí nám býti jasno, že volná láska nemá co činiti s prostitucí, jako nemá co činiti s tím cizoložstvím, jež se stalo sportem bezduchých lidí. Nemá s nimi co činiti, jako nemá co činiti s manželskou institucí, protože tato má jen jméno manželství, a nikoli ducha. Je-li však manželstvím intimní tělesný i duševní poměr, na němž smluvili se pro určitou nebo neurčitou dobu dvě sobě milé lidské bytosti různého pohlaví, pak jest nám věděti, že tohoto manželství volná láska nevyklučuje. Byly doby, kdy socialisté rádi si představovali volnou lásku v socialistické společnosti jako naprostý uzákoněný komunismus. Ale volná láska musí býti právě volná. Každému jednotlivci musí býti volno dle své chuti uzavřítí nebo zrušití tichou smlouvou lásky, setrvati v ní stejně hodinu jako celý život.

Přijímáme volnou lásku do svého programu, protože ji považujeme za nejdokonalejší možné řešení jedné části pohlavní otázky, která se vnucuje společnosti od té doby,

kdy láska stala se tím, čím jest, nevýslovně komplikovaným, křehkým a nepoutatelným citem. Nedovedeme si také představití bez volnosti lásky dokonalou emancipací muže, tím méně pak ženy.

Muž nemůže býti dokonale emancipován z dnešního svého otroctví bez stejné emancipace ženy; dokonalé emancipace zevní i vnitřní dosáhne teprve tehdy, až půjde za svým cílem stejným krokem se ženou a v dohodě s ní. Dodnes však žena zůstává stále pozadu. Lpí na ní zbytky patriarchálního otroctví, z něhož nedovedla se osvoboditi dosud ani sama v sobě. Chová se ještě příliš často jako otrokyně, myslí jako otrokyně, takže u většiny žen nenalézají myšlenky svobodného člověka ohlasu, zato však většina žen je stálým útočištěm všeho reakcionářství. V záležitostech pohlavního styku a lásky jsou jen výjimky potvrzující pravidlo. Ovšem není ani muž v těchto otázkách dokonale svoboden, ale může si dovoliti skoro vše, aniž by si tím před světem příliš zadal, aspoň tehdy, je-li bohat. Může i nadužívatí své svobody. Ale žena těžce se vyhýbá přísným úsudkům „veřejného mínění“, jsouc považována a považujíc se — třeba již jen mlhavě a více citem než rozumem — za mužovu otrokyni, za jeho vlastnictví, jehož kdysi nikdo se nesměl dotknouti, aby to právě útok na vlastnictví neznamenal.

Jako novomalthusisté upozorňujeme ženu proto na *volné mateřství* jako na poslední, ale nevyhnutelnou část její emancipace. Žena hospodářsky neodvislá znamená příliš málo na cestě k cíli, jímž jest žena svobodná. Paralelně s úsilím o neodvislost hospodářskou musí si vybojovati volnost jako milenka a jako matka.

Pro volnost ženy jako milenky bylo již dosti napsáno. Ale její volnost jako milenky jest zdánlivá, nevezme-li si žena svobodu mateřství, neboť strach před mateřstvím jest její tyranem ze všech nejukrutnějším.

Strach před nevítanými dětmi jest jednou z příčin dnešních nepřirozených poměrů pohlavních, ano i jednou z příčin prostituce. Kapitalistická společnost provádí křiklavou zvrácenost: jednu část dívek nutí k nepřirozenému,

hloupému panenství, druhou část dívek nutí k prostituci. Jedná jako šílený hospodář, jenž by část svých polností nechal bezdůvodně ležeti ladem a na části druhé by žádal, aby mu dávala dvojnásobnou zeň každoročně. Má-li i prostituce svůj hlavní kořen v poměrech hospodářských, zmenšila by se přece o značné procento, kdyby se nebránilo dívkám měšťanským oddávati se mužům v přirozené míře nebo — — kdyby tyto dívky nemusely se báti dítek. Většina z nich vysmála by se aspoň tajně morálce a neváhala by obětovat bez okolků svoje panenství přirozenému jeho zničení.

Strach před mateřstvím brání dívkám měšťanským, aby rozdávaly volně své sympatie a svou lásku mužům. Kdyby se ho nebály, jednaly by volně dle své chuti, aspoň tajně, a již to mělo by brzo vliv na společenské mravy. Kdyby společnost poznala, že nemůže žen přikovati k panenskému loži, kdyžtě nemají, proč by se bály vzepříti se, byla by nucena pozměniti své názory, dáti sankci tomu, co se děje bez její sankce, a — žena byla by opět svobodnější. O trochu zbytečných bolestí bylo by na světě méně.

Stejně dívkám proletářským běře strach před mateřstvím schopnost jednati volně. Dívka proletářská nemá ovšem před mravními pravidly tolik úcty jako dívka měšťanská. Rozdávala by štědře své mládí a krásu, kdyby volně žítí neznamenal pro ni perspektivu otroctví dvojnásobného. Hledme kolem sebe: Dva chudšasové mají se rádi. On si vydělává, ona si vydělává, jsou mladí a ve svém poměru šťastni jako ptáci. Neodříkají se, nepřemýšlí mnoho, až — bác: mají dítě. Konec radosti, konec mládí, konec svobody. Vezmou se bezpochyby pod nátlakem poměrů nebo předsudků. Matka přestane vydělávat, otec vydělává sám. Potřeby větší, příjmy menší. Život už jim nepřipadá jako ráj, počíná otroctví. Pak přijde bída, rozmrzelost, konec lásky. A dětí třeba pět sedm.

Každý znáš mnoho případů, kdy jednak strach před mateřstvím činí z ženy otrokyni předsudků, jednak mateřství samo vrhá ji v otroctví dvojnásobné. Je dosti podivno, že tato důležitá stránka ženské emancipace nebyla dávno

již zřetelně vyslovena. Stalo se to jistě ze strachu před rozhořčením mravního pokrytectví. Ale jen lidé sami mravně zvrácení nebo nohama místo mozkiem myslící mohou nás vinit z nedostatku mravních zásad, shrneme-li — jako pan P. Robin — rady, jež dívkám dáváme, asi v toto: Mladá dívka chybuje, vdává-li se příliš časně a zbavuje-li se i té nepatrné svobody, kterou má. Ať zůstává pokud možno nejdéle svou paní, volíc si svobodně své družky a své druhy, a chce-li, aby její svoboda byla respektována, ať respektuje také svobodu svých bližních. Bude se střežiti proklepávati jejich skutky a počne nejprve v sobě měniti takzvané veřejné mínění, jež tak rádo se plete do všeho, do čeho mu nic není. Žena není neposlušna žádného zákona rozumu, rozdává-li svou lásku dle libosti, ale hřeší proti skutečné mravnosti, rodí-li nazdařbůh děti, kterých nemůže ani vychovávat, ani živiti dobře. Chce-li býti opravdu šťastna a svobodna, musí použití všech prostředků, které neubližují, ale dávají volnost mateřství, jež jest nevyhnutelným doplňkem volné lásky. Najde-li po četných zkušenostech soudruha, po jehož boku povede šťastný život, tož ať se s ním sdruží definitivně a poskytne si štěstí míti děti a dobře je živiti a vychovávat.

Odporujeme tedy ženám prozřetelné plození dětí, bez něhož nemohou se státi dokonale svobodnými, doporučujeme jim to i z hlediska všeobecné emancipace lidstva, neboť jen tímto způsobem dosáhne žena muže a octne se po jeho boku jako skutečná jeho družka na cestě k definitivnímu osvobození. Staletá nadvláda mužova bude tím ovšem zničena, ale — není dokonale svobodný ten, kdo jest nucen žíti na útraty svobody svého bližního.

Přicházíme však k ženám nejen jako revolucionáři k těm, které vědomě nastupují cesty ke své emancipaci, přicházíme i ke všem ženám vůbec jako prostí lidé, kteří viděli mnoho bolestí a rádi by aspoň část jich sejmuli z nejhorších otrokyň. Je to otázka, strašlivá otázka násilných a umělých potratů, která nás k nim vede, otázka, jejíž existence nad jiné jasně mluví pro naše snahy. Odborníci ve Francii usuzují, že potratů jest do roka stejný počet jako porodů,

většina z nich pak jsou potraty násilné. V jiných zemích nebude tomu asi jinak, a přidružíme k tomuto zjevu, za nímž tušíme nesmírné moře muk a bolestí, ještě druhý podobný zjev, totiž velmi časté vraždění novorozeňat matkami svobodnými, a povstane před námi hrůzně tragický obraz, před nímž budeme na rozpacích, máme-li trnouti nad neskonalou pitomostí společnosti, která nesnaží se předejítí těmto bezpočetným dramatům, anebo máme-li žasnouti nad zotročilostí žen, které s odpornou rezignací nesou svůj osud stávající se buď samy vražednicemi, anebo nechávající sebe dobrovolně a pomalu vraždit.

Kdo viděl matky, jejichž život od šestnácti let do třiceti není ničím jiným než stálým úpěním jednak hrůzou před novým a novým těhotenstvím, jednak bolestí při novém a novém potratu a které umírají po třiceti letech při posledním potratu s tím vědomím, že byly horšími stroji než nejposlednější prostitutky, ten musí pociťovati touhu vzbouřiti všecka svědomí, která přihlíží tupě k takovému divadlu. Otrocká poddajnost ženy, brutální bezohlednost muže, ničemné pokrytectví společnosti, to jsou tři činitele v tomto zlu, jež jest jen příšerným napravováním chyby, které nemusely býti spáchány...

Naše zákony zakazují vyhánění plodu. My pokládáme tento prostředek vždycky za víceméně zoufalý doporučujeme ženám i mužům prostředky preventivní, oplození zamezující v případech, kdy děti nejsou vítány. Ale za uvážení stojí následující: Náplň muk a počet úmrtí při násilných potratech je ohromný. Toho nepopře nikdo. Celý svět o tom ví, existuje všude množství pokoutních pomahačů a pomocnic, lékaři znajíce dobře poměry přicházejí k ženám, jež si potrat násilně způsobily nebo způsobiti daly, bez výčitek a hledí napraviti spáchané chyby, aniž, nehledě ovšem k případům příliš křiklavým, volají k zakročení aparát soudní, a přece společnost chová se tak, jako by tato fakta neexistovala. Zákon existuje v celé přísnosti a život jde kolem něho nevšímavě. Z jakých nepochopitelných důvodů tedy nepovznesli aspoň lékaři svého hlasu proti tomuto zákonu a pro dobro lidstva? Počet úmrtí při poro-

dech, při nichž pomáhají lidé zodpovědní a vzdělaní, obnáší asi třicet procent. Počet úmrtí při potratech, způsobených často rukou nezkušenou a nezodpovědnou, jest jistě více než dvojnásobný. Zákon, jak zkušenost učí, toho nezamezuje. Tož nevyplývá z toho logicky, že by společnost měla lékařům dovoliti po dohodě s matkou, popřípadě i s otcem, prováděti umělé potraty? Při značné dnešní vyspělosti chirurgie sotva by pak vzrůstal počet úmrtí při potratech nad počet úmrtí při porodech.

Ale naše společnost má své předsudky. Zavolala by dokonce na pomoc i pány právníky, kteří přece nepřipustí, že tělo ženino patří jedině ženě a jí také že patří ten oplodněný zárodek. A páni moralisti nepřipustili by hlas ženy volající, že býti matkou znamená pro ženu devět měsíců neklidu a útrap, nemoc a pak otroctví, že žena není jen k tomu, aby byla manželkou a matkou, nýbrž také k tomu, aby žila a byla šťastna. Proto musí umíratí aspoň o třicet procent žen více a ještě k tomu v bolestech, které při lékařském dozoru zřídka by vznikly.

To však víme velmi dobře, že pro rozumného člověka jest dnešní společnost nepochopitelnou hádankou, či chcete-li, strašným oceánem blbosti. Počítáme s tím. Neobracíme se na společnost, na její reprezentanty, nýbrž chceme činiti propagandu od jednotlivce k jednotlivci. Chtěli bychom ušetřiti lidstvu ta neblahá úmrtí, a proto nabízíme lidem prostředky preventivní, proti nimž naše zákony nic nena-
mítají. Není ovšem pochyby, že ty drobné mechanické věci působí dosud na mnoho lidí nepříjemně a že se jim zdají býti — do jisté míry oprávněně — nepohodlné. Ale to je než otázkou zvyku. Divoši, kteří užívají při jídle jen pěti svých prstů, pokládají bezpochyby naše lžíce, vidličky a nože i za nevkusné, i za nepohodlné. A přece uvažujeme zcela správně, chceme-li jísti nedotýkajíce se pokrmů rukama, pokud to není naprosto nutné. Milenci, ženy i muži, a ženy především, měli by také přemýšletí. Měli by uvážiti, že ty drobné mechanické věci, pečlivě užívané, mohou jim dáti svobodu nebo ochrániti je bídy a otrockého života. Ženy měly by míti stále na mysli nikterak vzácný příšerný

obraz matky umírající násilným potratem, aby přemohly nechuť spočívající na předsudku a přenesly se přes malé nepohodlí, jež je osvobozuje od nepohodlí často doživotního a od bolestných muk...

*

Z hlediska dělníkova má otázka prozřetelného plození dětí stejně velikou důležitost. Někteří novomalthusisté tvrdí dokonce, že bez prozřetelného plození dětí není možné zdárné řešení sociální otázky. Kdyby však i pravdy neměli, stačí již to, že prozřetelné plození poskytuje dělnictvu nesmírnou výhodu v jeho životě všedním i v jeho zápasech sociálních.

Pokud se týče rodinného života dělníkova, nepotřebujeme statistiků, národohospodářů, politiků, abychom pochopili, že otec, jenž vydělává sotva tolik, aby uživil jedno dítě, bude vydán napospas nejčernější bídě, bude-li mu živiti jich pět nebo šest. Tato bída, i kdyby neměla smutných následků pro emancipační zápas lidstva, tato bída sama o sobě měla by přinutiti dělníky, aby se snažili ji zmírniti rozumným omezením rodiny. Vždyť zúčastňujeme-li se sociálního zápasu, děje se to proto, že chceme materiální bídu, pramen to jiných běd nesčetných, nejen ze světa odstraniti, nýbrž i navždycky znemožniti její návrat. Ale bída, ta černá, krutá a drásající, znemožňuje také, oddaluje skoncování sociálního zápasu, jsouc hlavní příčinou toho, že šiky bojujících nemnoží se ani tak rychle jako šiky trpících.

Slýcháme ovšem i mezi revolucionáři mínění, že třeba míti hojně dětí, aby hojně bylo těch, kdož mají pracovati na lepší budoucnosti. Stačí však poohlédnouti se po národech, kde je hojně dětí a nadbytek třídy chudé, abychom viděli bídu a duševní zchátralost, jež jde s nimi. Nejedná se o to, abychom byli četni, ve všech zemích lid má pro sebe počet, ale třeba býti něčím více než ubohým, sedřeným stádem. Z přílišné bídy může se zroditi přechodná vzpoura, ale druhého dne, když horečka klesne, nebudou míti vzbouření ani mravních, ani fyzických sil, aby si udrželi výsledek okamžitého úspěchu. Vážný sociální převrat vy-

žaduje jasných duší, pevných vůlí jedinců, kteří měli čas vzdělávat se, mysliti a vědí, co chtějí. Nejedná se o počet těchto jedinců, nýbrž o jejich hodnotu.

Tyto názory jsou ovšem dnes kacířské. Aspoň v některých zemích, kde převládá zatím socialism autoritářský, nad jiné „utopistický“, neboť se domnívá, že provede pomocí davů zorganizovaného čili pod autoritu několika politiků skloněného proletariátu společenský převrat, a vidí vítězství socialismu v rostoucím počtu tzv. socialistických volebních hlasů. Ale kacíři naštěstí nesou do světa zárodky budoucnosti.

Pokračujme tedy. Pojdme mezi dělníky a říkejme jim: Bohatí střeží se míti více dětí než dvě, aby dědictví nemuselo se děliti; chudí však množí se vlastenecky jako krysy nebo králíci, aby dodávali syny kasárnám, dcery bordelům a udržovali mzdy pokud možno na nejnižším stupni. Dejte však pozor; dříve říkali kněží lidu: trp rezignovaně, snášej trpělivě svou bídu, později v ráji budeš odměněn za všechny strasti. Nyní se píseň změnila. Nemluví se již o vůli boží a o náhradě v životě budoucím, nýbrž mluví se jménem vlastenectví: Pracujte, starejte se, trpte a především nezapomínejte starat se o náhradu za sebe, aby i po vaší smrti mohla společnost míti dosti otroků. To se na vás žádá jménem mravnosti, to jest vaše občanská povinnost.

Nemá-li však proletariát odpovědět: Chcete, abychom vám dávali stále nové děti. Co však činíte, abyste zachovali ty, které jsme již světu dali? Co činíte, abyste zabránili nesmírné úmrtnosti dětí, kterak staráte se o jejich dětství, kterak zacházíte s životem vojáků, kteří jsou našimi syny? Jak jednáte později s námi, když zestárneme? Jak jednáte se starými otci a matkami, kteří dali dítky vlasti? Žádáte na nás děti, ale ponecháváte nám starost o jejich vychování. Až dospějí, vezmete nám je a zavřete do kasáren nebo pošlete do okupovaných zemí, naučíte je zacházeti s puškami, abyste je mohli proti nám vyslati, až se budeme příliš hlasitě hlásiti o své právo na štěstí...

Nemůže býti sporu o tom, že výstřední vzrůst populace přináší zisk jedině slepě hrabivému kapitalismu, aniž čemu

či komu jinému. Zájem kapitalismu však přestal již dávyo býti totožný se zájmem veliké většiny národa a hlavně se zájmem vrstev nemajetných. Tedy to, co velmi dobře ví spiknutí soudobých vykořisťovatelů, že totiž kdyby nebylo bídy vyplývající z neprozřetelného plození proletariátu, která lidi tělesně i duševně znetvořuje, nebylo by ani dělníků v dnešních továrnách, ani vojáků v kasárnách, ani slídivých zřízenců u policie, — to musí věděti i lid, má-li se dočkati konce svého otroctví. Byl dosud příliš romantický, deklamoval, vkládal v ruce několika individuí starost o zlepšení svého osudu a — život zatím míjel, stárli jsme, umírali jsme, a bída trvala dále. Kdo se z ní šťastnou náhodou vymanil, učinil to na účet svých druhů v bídě, aniž se tím osud jeho stal méně nejistý.

A tak se nám skoro zdá, že má pravdu Paul Adam, praví-li: „V soudobém sociálním pořádku jest mnohem horší naroditi se chudým než slabým nebo nemocným. Člověk skutečně chudý, jenž nemá naděje vydělati si na spořádaný život, páše proto, plodí-li děti, větší zločin než člověk syfilitický nebo tuberkulózní dávající potomstvu život.“ Do- dejme, že následky tohoto zločinu, či chcete-li, neprozřetelného jednání proletariátu padají na jeho vlastní hlavu.

V sociálním zápase je neprozřetelné plození dětí činitelem velmi důležitým, činitelem pracujícím proti revolucionářům. Představme si mladého statečného a činného hochu, jenž přijde v pokušení lásky a zapomene přemýšleti. Mezi dělníky vůbec nepřemýšlí se mnoho v tomto směru. Nepřijde-li dítě, milují se tak dlouho, dokud se sobě navzájem nezprotiví. Přijde-li však dítě, vezmou se. A netrvá to dlouho a mladý muž poznává, co jest jeho žena. Ženy, jakmile vědí, že muž jest k nim připoután dítětem a není příliš odbojný, dají se brzo poznati. Vše dostal mladý muž ve své ženě, jen sobě rozumějící družku nikoli. Pokouší se snad bojovati s její indiferentností, s jejím modlářstvím atd., pokouší se snad, pokud mu to čas dovoluje, k sobě ji povznést. Víme však, co se stává ve většině případů. Kolik dobrých pracovníků dělnických odňato bylo socialismu

takovým neprozřetelným sňatkem, kolik zdánlivě socialistických rodin jest ve skutečnosti hrází proti socialismu.

Vinou žen, či správněji řečeno vinou mužů uzavírajících neprozřetelně sňatky neliší se socialistická rodina většinou ničím od rodiny měšťácké, platí v ní skoro povšechně heslo napodobiti měšťáky, vyrovnati se měšťákům, a nikoli jednati lépe než oni. Nemůže býti jinak, nevzniká-li socialistická rodina po zralé úvaze, nýbrž zcela náhodně, jen mnohdy dle toho, kdy která dívka má se svým milencem neprozřetelně zplozené dítě. Nápravu nepřinese jen uvědomění. Nestačí poučovati dělníka a říci mu: Jako člověk socialistický máš si vzíti za manželku ženu, která by ti stála opravdu po boku jak v domácnosti, tak venku v zápase sociálním. Neboť i kdyby tento výběr byl pro dělníka tak snadný, je znemožňován právě tím, že dělník bere si pravidelně za manželku tu ženu, s kterou má dítě. A to nebývá žena výběru, to bývá první ženské tělo, jež mu padlo do rukou, ochotné uspokojit jeho pohlavní pud. Tedy paralelně s uvědoměním musíme hlavně mladému dělníku odporučovati, aby se také vyvaroval neprozřetelného plození dětí, jež ho dle běžných morálních názorů připoutávají k jich matce...

Chtěli bychom, aby k socialistické rodině docházelo jen v těch vzácných případech, kdy rodina může reprezentovati největší dnes možnou harmonii její členů a kdy jest posilou, a nikoli překážkou socialistického hnutí. A je opět nutno, má-li tato harmonie býti trvalá, aby manželé nevrhali se v propast bídy tím, že vlastní vůlí a dle příkazů rozumu neomezují počet svých dětí. Nebude se pak opakovati ta stará smutná historie, že dobří kamarádi opouštějí zápas nemohouce sloužiti dvěma pánům, nemohouce část svých sil věnovati sociálnímu boji, protože ani všechny jejich síly nestačí, aby uživilí neprozřetelně množenou rodinu.

Tedy z dělníkova hlediska můžeme říci: 1. Dělník svobodný chybuje, když při ukájení pohlavního pudu ve svém mládí nedbá toho, aby neměl dětí se ženou, která jest mu pak jako manželka na obtíž jako člověku vůbec a jako

člověku socialistickému zvláště. 2. Dělník ženatý chybuje, plodí-li děti, jež rozmnožují jeho bídu, neboť stává se slabším v zápase o život a ochromuje se jako bojovník sociální, a sice nejen přímo, ztrácí možnost činně zápasu sociálního se zúčastňovati, nýbrž i nepřímou tím, že na trh s lidskými pažemi dodává přebytečné, a tedy mzdu snižující zboží. Na váhu tady padá ovšem i ta okolnost, že ve všech případech neprozřetelného plození dětí jsou to i děti samy, které pykají za chyby rodičů, nejsouce ani ke zdravé existenci živeny, ani pro životní zápas dostatečně vychovávány.

Hospodářská emancipace dělníka — všichni poctiví jeho přátelé jsou o tom již přesvědčeni — musí býti vlastním dílem dělníkovým. Ve fantastické zákony, jež hospodářskou revoluci provedly by za dělníka, nikdo dnes již nevěří, a věří-li část proletariátu politickým šarlatánům, třeba socialisticky natřeným, nejsme vzdáleni tak příliš renesance socialismu, která podrazí nohy hliněným modlám politickým. Je zřejmé však, že emancipační dílo dělníkově musí býti dílem rozumným, a nikoli náhodným, a že proletariát nesmí hlavně vzhledem k nesmírným překážkám, jež mu stojí v cestě, opomíjeti ničeho, co mu pomáhá práci usnadňovati, překážky odstraňovati. Bylo by tedy nepochopitelné, kdyby dělník nechal nepovšimnuty prostředky, jež usnadňují mu nemítí nevídaných dětí. Nesmí tyto prostředky ponechávati jen vrstvám bohatým, když sám nejvíce jich potřebuje. Takové zúmyslné vrhání se v nejhorší bídu nebylo by omluvitelné pranicím a bylo by vysvětlitelné jen tupou rezignací a naprostou lhostejností dělníka k vlastnímu osudu. Anebo jeho bezednou hloupostí, která po tolika již zkušenostech stále ještě věří ve spasitele, jenž přichází na svět odevzdáním určitého počtu socialistických hlasů. To by však znamenalo, že všechny naděje socialismu jsou marné, neboť takové rezignované, tupé, k sobě samým lhostejné nebo bezedně hloupé davy nemohou býti základem a živlem budoucí společnosti.

Tož propagovati v proletariátu pokyny vztahující se k prozřetelnému plození dětí znamená zároveň burcovati

lid z indiferentismu, otupělosti a pokory, burcovati nejen muže, nýbrž i ženy, aby obě pohlaví nebyla si navzájem, jako dnes všeobecně, příčinou zotročení.

*

„To je však proti přírodě,“ namítá se nám prvním otevřením úst. Nu ano, je to proti přírodě, ale celá naše lidská historie spočívá v tom, že jdeme proti přírodě: snažíme se její síly nám škodlivé učiniti méně škodlivými a její síly nám užitečné učiniti užitečnějšími. A v čem by také vězela duševní převaha člověka, kdyby se nechránil před důsledky přírodních zjevů sobě škodlivých a netěžil z přírodních zjevů sobě prospěšných. Člověk musí se státi vítězem nad přírodou, musí jí čeliti a ji si podrobovati.

Nikdo se netáže, je-li či není-li přirozené, když se člověk odívá vzdor tomu, že příroda vrhla ho do světa nahého, když zahřívá uměle svůj příbytek, ač příroda snaží se sežehnouti vše mrazem, když staví na svůj dům hromosvod, aby odvedl úder blesku, jež příroda posílá. A takto mohli bychom pokračovati donekonečna. Neboť příroda nedala nám sice mnohý instinkt, jímž se zvířata chrání, dala nám však uvažování, vědu, abychom mohli předvídati následky svého skutku. Je tedy člověk více než instinktivním živočichem jen proto, že má možnost osvěcovati své skutky rozumem.

Řekli nám: Jděte a množte se. Odpovídáme: Chceme se státi lepšími. Jako zahradník snaží se umělým výběrem dosáti krásnějších a krásnějších rostlin, jako zemědělec snaží se vypěstovati mohutnější a mohutnější klas, chtěli bychom my, aby také člověk snažil se rozumněji než dosud zdokonalovati svůj rod. Staví-li se na sta překážek tomu, aby za tímto cílem šel dokonale promyšleným výběrem, a chybí-li mu ještě příliš mnoho vědeckého poznání, aby takový výběr mohl se zdarem uplatňovati, měl by aspoň prozřetelným plozením dětí snižovati počet dětí, které jednak špatné se rodí, jednak nedostatkem výživy a výchovy špatnými se stávají...

Tyto řádky chtějí především dáti impuls k přemýšlení

a — neznamená-li to ovšem příliš mnoho žádati na českém světě — příležitost k veřejné diskusi aspoň o praktickém významu prozřetelného plození dětí. Nevyčerpali jsme tedy všechny námitky, jež se mohou objeviti, ani všechny výhody, na něž lze poukázati. Ale již z této krátké úvahy vysvítá, že proti některým bodům tohoto obroditelského našeho programu nelze činiti vůbec námitek aspoň rozumných a pokrokových a že stupnice výhod prozřetelného plození sahá od uspokojení nejsobečtějšího zájmu jednotlivcova až k uspokojení zájmů třídy, národa, lidstva. Jako při všech věcech opravdu užitečných jest i v otázce prozřetelného plození dětí zájem jednotlivcův totožný se zájmem všeobecným, zájem lidského individua se zájmem lidského rodu...

*

Zbývá stručně promluvit o preventivních mechanických prostředcích, které prozřetelnému plození dětí napomáhají. Nelze ovšem již dnes tvrditi, že jsou absolutně spolehlivé, nicméně však této absolutní spolehlivosti může věda docílit v krátké době, jakmile ozdravění lidstva ze všeobecného pokrytectví připustí větší a veřejný zájem o věc. Od vynálezu Condomova (populárně se tomuto prostředku říká koton) stal se již mnohý krok kupředu vzdor tomu, že právě pokrytectví usnadňuje práci šarlatánů. Záleží ovšem nejen na dokonalosti prostředků, nýbrž i na povaze individuí, kteří jich používají, a hlavně na péči, s kterou jich používají. A dvě věci nutno obětovati předem: falešný stud a část pohodlí. Jest na lidech, aby se rozhodli buď pro nepatrnou oběť, nebo pro často nesmírná muka. Máme-li raditi tak, jak by to učinila asi většina dnešních lékařů, ukážeme ze všech prostředků (kondom [koton], hubka, pessarium atd.) hlavně na tzv. irigátor. Citujme třeba toto z dopisu lékařova: „Kondom neskytá ochrany ani proti oplození, ani proti nákaze.¹ Znáte slova Ricordova: Zeď

¹ To není tak docela správné. Poskytuje ochranu jistě aspoň v padesáti procentech. Nejlépe snad kombinovati použití kondomu s použitím irigátoru, a sice tak, že stane-li se nehoda s kondomem (praskne-li například), použije žena irigátoru.

proti požitku — pavučina... Dnes, kdy každé medicinské embryo ví, že sperma musí býti zdravé, živé (relativní oboje) a že jen v alkalickém nebo neutrálním prostředí dovede se pohybovati, leží nasnadě domácí prostředek proti koncepci: dobrý irigátor s vlažnou vodou a něco (pět až deset procent kyseliny bórové nebo jiné) k tomu a máte nemožnost progrese spermat. Ale tu nutno po souloží ihned učiniti a nutno ženě vyložiti, kam až má irigovati, aby z jedné strany neirigovala jen předsíň, z druhé strany aby s trubicí nepřišla do žaludku a zbytečným podrážděním si místo polepšení neublížila. Proud nesmí býti ani příliš silný, ani zase příliš slabý. Stačí, když irigátor visí ve výši 1¹/₂ metru a žena je sehnuta.“

Netřeba snad podotýkati, že preventivní prostředky vědou odporučované nejsou nikterak zdraví škodlivé; že pak jsou vesměs snadno upotřebitelné a levné, jsou v dosahu všech lidí, kteří jsou ochotni bráti rozum na poradu ve věci tak důležité, jako jest otázka plození či neplození dětí.

DODATEČNÉ POZNÁMKY

1. Děkujeme předem všem, kdož koupí si tento spisek domnívajíce se, že v něm naleznou „pikanterie“, a tak umožní jeho rozšíření za levnější cenu ve vrstvách, pro něž je psán a které z něho budou mít zisk. Počítali jsme s hloupostí těchto zklamaných.

2. Samostatnou úvahu o preventivních prostředcích vydáme na letáčku, bude-li dosti interesentů. Nerozpakovali bychom se také spolupůsobiti při založení *české ligy pro propagandu prozřetelného plození dětí*. Případné dopisy buďtež adresovány redakci Nového kultu, a má-li se na ně odpověděti, budiž přiložena přiměřená poštovní známka.

3. Otázka prozřetelného plození dětí zdá se nám přirozeně tolik důležitou, že bychom si přáli veřejnou diskusi v časopisech. Máme však v tom ohledu smutné zkušenosti, a proto dovolujeme si zvláště a jmenovitě vyzvati k této diskusi následující české časopisy a revue, jimž mimořádně zasíláme po dvou redakčních výtiscích této brožury:

Akademie, Čas, Časopis českých lékařů, Časopis pokrokového studentstva, Česká demokracie, Česká mysl, Česká stráž, Český učitel, Hlas lidu, Hlídka, Kramerius, Matice svobody, Naše doba, Nový Havlíček, Nový život, Omladina, Osvěta lidu, Právo lidu, Přehled, Radikální listy, Rovnost, Rozhledy, Ruch, Samostatnost, Severočeský

posel, Slovo, Studentský sborník, Studentské směry, Svoboda, Školský obzor, Učitelké noviny, Vlast, Zář, Ženské listy, Ženský list, Ženský obzor.

Diskuse sledována bude v Novém kultě a případný výsledek vyjde v brožuře.

Několika upřímnými pohyby rozprášili jsme trochu mračen...

Předně jsme konstatovali, že byly mezi námi intriky. To je asi tak. Naše hnutí potřebuje řadu literárních a agitáčních sil. O tom není sporu. Hodně jich potřebuje. Ale naše hnutí má hanebně upravené finanční poměry. Jednou vyhazují se peníze plnýma rukama, podruhé se skrblí na nejdůležitějších věcech. Přirozeno pak, že naši redaktoři a agitátoři, kteří musí býti od své činnosti ve hnutí živi, chtějí přijíti všichni tam, kde se rozhazuje. Tož lze si snadno vysvětliti, že vzniká mezi nimi soupeřství, ne vždy bohužel čisté. Odpomoci tomu ovšem nelze pouhým konstatováním. Řeklo se však na sjezdu: *Každá skupina mějž svůj fond, plat na potřeby našeho hnutí, ale soustavně, tj. nevyhazuj peníze na jednu věc, často nesprávnou, nýbrž plat pravidelně určitým obnosem na všechny důležité věci.* Tím zabrání se provždy tomu, že nesvědomití lidé nebudou moci sváděti jednotlivé skupiny k dobrodružným podnikům, vysáti je a pak nedůvěřivé a neochotné zanechat ostatnímu hnutí. Když chce někdo experimentovat, ať to činí za své peníze, a nikoli za peníze některé skupiny, neboť jinak nedojdeme nikdy k tomu, aby naše hnutí mohlo říci, že jeho finanční síla odpovídá počtu přívrženců a že máme peníze na to, nač jich potřebujeme.

Druhé mračno, jež se na nás hrnulo od severovýchodu, zahrnuli jsme opravdu a jistě snad navždy. Matice svobody uveřejnila před sjezdem návrhy, aby se v našem hnutí zavedla „daň straně“. Kdybych neznal trochu mnohé tzv. anarchisty na severovýchodě, byl bych se jistě domníval, že si z občana Opletala některý sociální demokrat „vystřelil“, spoléhaje na jeho neskonalou „liberálnost“, která juž tolik našemu hnutí ublížila. Ale vím, že ještě mnoho vody uplyne, než v našem hnutí vymřou poslední zástupci těch starých „socialistů neodvislých“, kteří byli špatnými

Několika upřímnými pohyby rozprášli jsme trochu mračněn...

Předně jsme konstatovali, že byly mezi námi intriky. To je asi tak. Naše hnutí potřebuje řadu literárních a agitáčních sil. O tom není sporu. Hodně jich potřebuje. Ale naše hnutí má hanebně upravené finanční páteří. Jednou vyrazí se peníze plynou rukama, podruhé se skrblí na nejdůležitějších věcech. Přirozeno pak, že naši redaktori a agitátoři, kteří musí být od své činnosti ve hnutí živi, chtějí přijít všichni tam, kde se rozvažuje. Tož lze si snadno vysvětlit, že vzniká mezi nimi sospetství, ne vždy bohužel čisté. Odpomoci tomu ovšem nelze pouhými konstatováním. Řeklo se však na sjezdu: *Každá skupina měž svůj fond, hled na potřeby našeho hnutí, ale soustavně, tj. nepřetržitě obhospojuje na jednu věc, často nevhodnou, sčpřž plat pravidelně určitým penízem na všechny důležité věci.* Tím zabráně se prověztý tomu, že nesvědomití lidé nebudou moci svadět jednotlivé skupiny k dobrodružným podnikům, vysátí je a pak nedvěřivě a neochotně zanechat ostatnímu hnutí. Když chce někdo experimentovat, ať to činí za své peníze, a nikoli za peníze některé skupiny, neboť jinak nedojdeme nikdy k tomu, aby naše hnutí mohlo říci, že jeho finanční stla odpovědíá počtu přivzenců a že máme peníze na to, nač jich potřebujeme.

Druhé mračno, jež se na nás hrulo od severovýchodu, zabrali jsme opravdu a jistě snad navždy. Matice svobody uveřejnila před sjezdem návrhy, aby se v našem hnutí zavedla „daň straně“. Kdybych nezahl trochu mnohé tzv. anarchisty na severovýchodě, byl bych se jistě domníval, že si z občana Opletala některý sociální demokrat „vystránil“, spoléhaje na jeho neskonalou „liberalnost“, která juž tolik našemu hnutí ublížila. Ale vím, že ještě mnoho vody uplyne, než v našem hnutí vymrou poslední zastupci těch starých „socialistů neodvislých“, kteří byli špatnými

karikaturami sociálních demokratů, nikdy však anarchisty. Na sjezdu slyšeli jsme aspoň jednoho. Ale názory, s nimiž byl do Prahy poslán, setkali se s takovým odporem, že doufáme, že juž nikdy se nesetkáme v našem hnutí a návrhy na „daň straně“, na „organ strany“, na „sekretariát strany“, a na věci, jež souvisí s *organizací strany, jež v hnutí anarchizátem extantovatí namlže a nebudě.* V našem hnutí nemůže se říci: „Každý přivzence, jenž chce být zaň pro- vázován, plat například 10 hal. měsíčně.“ Jako anarchista ani žádné skupně nemusí patřit, a přece leccos mohu vykonat, jako anarchistovi musí mi být lhostejno, zač mne kdo považuje. Patent na titul nepotřebuji, opovrhnu takovými věcmi, stydl bych se kupovat si ho za — 10 hal. měsíčně. Ale v našem hnutí lze říci: „Utvorili jsme dobro- volnou skupinu, chceme to neb ono vykonat a potřebujeme k tomu peněz. Tož bude každý z nás platit, pokud možno pravidelně pravidelný obnos, dokud neseženeme jistý fond.“ A každá skupina jedná dle svého dobrozdání a dle svých potřeb i možnosti.

Odrážli jsme tedy a odrazíme i v budoucnosti všechny útoky na svobodu individua v našem hnutí. Ale nezapome- nememe, že je-li *svoboda individua* jedním nevyhnutelným prvkem anarchismu, jest *solidarita* prvkem druhým, stejně nevyhnutelným. A solidarita nám chybí. Nepocituje se jasně. Ze někteří chtějí si hrati na kasárna a na vojáky, nedokazuje opak. Potvrzujc spíše fakt, neboť ti lidé chtějí násilně vydupatí větší součinnost mezi námi. Řeklo se na sjezdu, že neznají se mezi sebou ani členové skupin vzdá- lených od sebe půl hodiny cesty. Kdo zná však poměry na hornickém severu, ví, že pro naše hnutí jest absolutně nutno, aby bližší styk mezi skupinami nastal. Vždyť často právě nejhorlivější druzi opustí houfně skupinu, odcházaje jíinam za prácd nebo stěhujícíc se do ciziny, a zanechají ostatní bezradné a nečinné. Tu musí přiložití ruce k dlou skupina nejbližše sousední, povzbudití pozůstalé k nové činnosti, zavěští znova kolportáž atd.

Horničtí naši kamarádi vzali si věc na starost, jest si tedy jen přát, aby ji také se vši svou energií prováděli.

Všechny naše skupiny třeba obrodit, kolportáž musí se zdvojnásobit, mají-li se státi naše tiskové poměry trochu snesitelnějšími, hodně veřejných schůzí musí se konat.

Tedy principu solidarity jest se nám držeti stejně, jako za nic na světě nesvolíme, aby kdokoli vyvolával mezi námi akce směřující k omezení svobody individua. Pokusy o to dějí se hlavně jménem organizace odborové. Bylo řečeno na sjezdu, že jediný způsob mezi anarchisty možný jest hospodářská organizace všeanarchistická na základě *novokooperativním*. To ovšem nutno na pravou míru uvésti potud, pokud vůbec v žádné zemi dosud podobná organizace všeobecně neexistuje, kdežto naopak existují organizace jiné, tak například v Německu *odborová federace* a ve Francii a v Holandsku *organizace neodvislých syndikátů dělnických*, jež přede všemi dodělává se značných úspěchů. Jisto však jest, že k hospodářské organizaci dělnictva musí odbory samy dáti popud, že tato organizace nedá se dělnictvu nadekretovati. Dle našeho mínění stane se tak jen tehdá, když myšlenka anarchie přejde všem příslušníkům našeho hnutí opravdu do krve. Pak se zabrání také tomu, aby dobrá myšlenka přecházejíc v praxi nebyla zkomolena, aby nezůstalo na povrchu nové slovo a uvnitř starý šlendrián a stará bezmyšlenkovost. Bylo ukázáno na sjezdu, co se stalo například z novokooperativní myšlenky v nepovolání rukou, nezapomeňme však, že se to mohlo státi jen proto, že to nebyli anarchisté, že to nebyli vůbec uvědomělí socialisté, kteří myšlenku mnohdy prováděli.

Z toho důvodu myslíme, že jest nutno, aby agitace čistě anarchistická předcházela agitaci pro odborové a hospodářské sdružení dělnictva. Jen anarchisté ve všech směrech si jasně nestanou se pak v těchto sdruženích překážkou našeho postupu.

Tím jsme se dostali k tisku. Je jisto, že my v tomto listě činili jsme dle svých sil vše jen pro myšlenkové a mravní povznesení našeho hnutí. A jen vinou nedostatečného porozumění a sem tam i vinou nějaké té agitace proti nám nemohli jsme pracovati soustavně a musili jsme bráti často ohled na podporující nás čtenáře z inteligence neanar-

chistické. Nová forma našeho listu však sama již praví, že chceme nyní vyhovovati i těm nejprostším příslušníkům našeho hnutí, aniž tím ovšem říkáme, že by opravdovým naším kamarádem mohl býti každý, aniž tím říkáme, že naše hnutí nebylo by poškozeno náhodným přijímáním skutečného lidského stáda, jako se to děje u sociálních demokratů.

Nyní záleží vše na tom, s jakou podporou setká se naše vydavatelstvo. Nikdo nám neupře, že jsme houževnatě přes všechny nezdary pokračovali. Kéž se nyní rozpomenou naši druzi, že nám patří jedna odměna: stejná houževnatost v práci a v boji i na jejich straně.

MATICE SVOBODY A SJEZD

Nepovažoval jsem za nutné přinést obyčejný referát o sjezdu, ježto občan Opletal oznámil, že referát přinese v čísle svého listu, jež vyjde bezprostředně po sjezdu, a já doufal, že tento referát bude přesný a nestranný. Přináším tedy jinde v listě jen osobní svůj projev o sjezdu vůbec. Referát v Matici neopomenul mne však zklamati, a to tím více, že jest nepodepsán. Stejně překvapilo mne v některém ohledu i samo číslo Matice. Nuže, vytýkám a prohlašuji toto:

1. Tendence a nesprávně referováno jest především o polemice a intermezzu s občanem Kukem. Není pravda, že jsem „pokládal za nutné“ (jaký uštěpačný tón) vysloviti se poněkud ostřeji o *celé* Kukově řeči. Naopak, dvakráte jsem prohlásil, že to, co řekl občan Kuk o „uzavřených“ organizacích, v podstatě schvaluji, zato však jsem protestoval rozhodně s mnoha jinými proti dalším vývodům Kukovým, protože tyto dnes i mezi sociálními demokraty leckde mohly by se setkati jen s výsměchem. Není také pravda, že se Kuk přenáhlil, neboť pravil jen to, co doma nastudoval a co, jak výslovně sám pravil, měl od libereckých a hrádec-

kých kamarádů *uloženo* (!) říci. Vůbec celý referát o debatě s občanem Kukem hledí působiti smiřlivě, proti čemuž co nejrozhodněji protestuji a prohlašuji, že se z této debaty důsledky vyvozovati musí a budou, opakují to, co jsem na sjezdu řekl a co v referátu jest vynecháno, že totiž názory některých lidí ze severovýchodu mohou dnes ještě existovati jen proto, že Matice svobody je ziskuchtivě podporovala a šetřila. Protestuji dále proti tomu, aby slova soudruha Káchy „*Mluvme si pravdu za každou cenu, třebas páčila a třebas by nás osobně znepráčetelila až na nůž*“ byla nazývána *lapidárními*, což jest od referenta, který měl býti objektivní, mírně řečeno netaktní, a prohlašuji, že si tato slova беру jako heslo pro další činnost Nového kultu a míním do důsledku jimi se řídit, ať je to vhod nebo nevhod osobám, jež mají z dnešních nešvarů v našem hnutí prospěch.

2. Velmi nejasně jest v referátu promluveno o vydání brožur pro rozdávaní. Činí to dojem, jako by brožury *vůbec* měly býti vydávány z dispozičního fondu a rozdávány. Výslovně jsem podotknul, že to mají být *určité* agitační brožury, na něž se mají složit skupiny, a tyto brožury že se mají rozdávat v místech, kde není kromě jednoho neb dvou soudruhů žádného hnutí, a že tyto brožury mají předcházeti agitaci osobní.

3. Občan Vohryzek přimlouval se za vzájemnost redakční a žádal, aby se Nový kult drobnými zprávami informačními odporučoval. Nuže, občan referent zapomněl zcela ve svém referátě, že na sjezdu bylo hlasitě řečeno, že Nový kult jako pětikrejcarový agitační list vyjde ještě před 1. květnem a že bude považovati za svůj hlavní úkol hájiti anarchism před tak mnohými „anarchisty“ a bojovati proti všem nešvarům v našem hnutí.

4. Na základě celého vzezření posledního čísla Matice a všech poznámek o kalendářích, jež mají vyjít, prohlašuji, že zredigování kalendáře kapesního přenechávám naprosto občanu Vohryzkovi, což přirozeně nebude kalendáři nikterak na ujmu. Dále prohlašuji za vydavatelstvo Nového kultu, že vydavatelstvo může vydati Kalendář revolucionářů na rok 1904 jen tehdy, sejde-li se do konce

června na příspěvcích a předplatném aspoň 200 K. V žád-
ném jiném případě tento anarchistický kalendář nevydá-
me, neboť nechceme se připravit do nové finanční krize.
Poukazují zároveň k tomu, že, jak praví referát, občan
Opletal, kdyby sehnal na svůj projektovaný Antiklerikální
kalendář 1000 odběratelů, vydal by ho jako soukromý svůj
podnik. — Další dvě řádky referátu znějí: „Naše kalendáře
prodávány budou po 30 kr. — Inzeráty s vyloučením ne-
reálných firem přijímány budou.“ — Obě tyto řádky obsa-
hují nesprávnost nebo také — zlomyslnost. Buď referent
nevěděl, že se řeklo *jen* o kapesním kalendáři, že bude za
30 kr., neboť vydáme-li Kalendář revolucionářů, bude opět
v kolportáži za 50 hal. Zlomyslnost může zde býti dvojí:
buď leží ve slově naše, čili chce říci, že kapesní kalendáře
budou „naše“ a Kalendář revolucionářů Neumannův (to
také ještě platí na „anarchisty“), buď ztotožňuje jejich
cenu, aby Kalendář revolucionářů nezdál se lacinější.
Také tvrzení o inzerátech není správné pro oba kalendáře,
protože vůbec jsme dosud na inzeráty nepomýšleli, ač se
proti nim nestavíme.

5. Prohlásil jsem na sjezdu výslovně, že chci v Novém
kultě přinášeti přehledy našeho hnutí, ježto mám přístup
k cizojazyčným revuím a skoro k celé anarchistické žurna-
listice. Matice svobody přinesla v posledním čísle překlad
takového přehledu, a sice z nového německého našeho listu
Der Anarchist. Jelikož budeme vycházeti měsíčně a Matice
svobody vychází dvakrát měsíčně, přinášeli bychom věci
známé, a proto od tohoto přehledu tak, jak jsem si ho
představoval, prozatím upouštím.

Epilog: Moje řeč je myslím jasná. Bude stejně jasná
v celé mé redakční činnosti, neboť kompromisy musí v na-
šem hnutí již jednou přestat. Myslím, že si tím získám sym-
patie inteligentních, pravdymilovných a do věci zasvěce-
ných soudruhů. Že hnutí našemu tím prospějí, jsem pře-
svědčen.

1. Nejednalo se mi o to, *kdo* referát psal, nýbrž o to, že měl býti podepsán, aby neplatil — jsa nesprávný — za projev jaksi oficielní, nýbrž osobní. 2. Věta „i Neumann *pokládal za nutné* vysloviti se poněkud ostřeji o celé Kukově řeči, z níž *prý* vane zcela sociálně demokratický duch“ má následkem slov, jež podtrhuji, uštěpačný tón. Neměla-li ho míti, pak jest špatně vyjádřena a stylizována. 3. Nemohu za to, jak vznikly věcné nesprávnosti v referátě; byly tam však, jak sám přiznáváte. 4. Že vidím ve Vašich projevech zlou vůli i tehdy, když jí snad nemáte, nesmíte se divit po zkušenostech, které s Vámi mám a má kdekdo. 5. Nic nikomu nenařizuji: konstatoval jsem pouze, proč by nebylo lze přinášeti přehledy. To odpadá, kdyžť Nový kult vychází čtrnáctidenně. 6. Nevyhnal jsem ani soukromým, ani veřejným způsobem nikoho z hnutí. Zapálil jsem jen světélko v Novém kultě a nemohu za to, že všichni, kdož se světla bojí, dobrovolně se rozutekli. 7. Na zcela osobní nájezdy nemohu odpovídat, beztoho Vám již kamarádi odpověděli za mne. 8. Doklady o mém taktu uveřejněte. Uvidíme, kdo bude jimi smutně charakterizován.

VŠEOBECNÁ STÁVKA V HOLANDSKU

V noci na neděli 5. dubna usneslo se 200 delegátů dělnických unií na všeobecné stávce dělníků železnic a všech ostatních dopravních drah. 6. dubna skutečně tato stávka vypukla.

Důvody byly tyto: Jak známo, byla v Amsterdamě stávka již v listopadu 1902. Národní federace dopravních dělníků, jež čítala asi 15 000 organizovaných dělníků železnic, doků a jiných dopravních závodů, oznámila syndikátu zaměstnavatelů opatřujících dopravu na kanálech, že 1. lednem žádný člen federace nebude pracovati s dělníky neorganizovanými, kteří byli najímáni, aby snižovali mzdy. Nato 6. ledna vypukla stávka dělníků v dokách. Dělníci železniční ihned se připojili k stávkářům z doků, prohlásivše, že nebudou dopravovati zboží pro zaměstnavatele zmíněného syndikátu. A že železniční společnosti nechtěly dělníkům vyhověti, vypukla všeobecná stávka 30. ledna.

Ani jediný vlak nepřijel druhého dne do Amsterdamu, ani jediný z něho nevyjel. Představíme si úžas měšťáků. V Holandsku jest asi 16 000 lidí pracujících na železnici, kteří dělají 14—16 hodin denně a vydělávají si průměrně 20—22 korun týdně. Stát má několik drah, jež pronajímá jedné společnosti.

Stávkující učinili následující podmínky: 1. že jejich unie bude uznána, 2. že dělníci nebudou žádáni, aby dopravovali zboží společností, proti nimž dělníci v dokách stávkují, 3. že stávkářům bude zaplaceno za celou dobu stávky, 4. že každý stávkující obdrží totéž místo jako před stávkou a nebude nikterak stihán.

Stávka šířila se po celém Holandsku, a tu jedna z nejdůležitějších společností a za ní ihned stát pospíšily si přijati podmínky stávkujících. Stávka železničních dělníků byla tedy vítězná a poskytla celému světu poučení o dělnické solidaritě.

Ale stát a buržoazie chtěly se nyní postarati, aby v budoucnosti porážku utrpěti nemohly. Ministr dr. Kuyper navrhl tedy nový trestní zákon, omezující právo na stávkou a dělnickou koalici. Jaký to byl zákon, lze posouditi z této ukázky:

„Funkcionář každé veřejné služby, jakož i každá osoba najatá trvale nebo dočasně, aby pracovala na železnici, — odmítne-li, za účelem obstrukce ve službě, vzdor zákonnému nařízení konati práci, k níž se nabídla dle povahy své smlouvy, — může býti potrestána nejvýše *šesti měsíci vězení* nebo pokutou 750 franků.

Činí-li dvě nebo více osob tuto obstrukci na základě společné dohody, budou potrestány *čtyřmi roky* vězení nejvýše, bez možnosti složit pokutu.

Vůdci a strůjci podobného spiknutí budou stejným způsobem potrestáni, a sice až do výše *šesti let*, podaří-li se jim provést obstrukci ve službě.

Kdokoli svými řečmi nebo spisy bude raditi k zastavení takového druhu práce, bude vinen jako spolustrůjce a potrestán nejvýše *pěti lety* vězení nebo pokutou 750 franků.“

Tento zákon v původním svém znění pobouřil v Holandsku i liberální menšinu a dr. Kuyper pospíšil si „nalíti do svého vína vodu“ a vypracoval opravený a „zlepšený“ návrh, jenž, jak se zdá, byl by prošel. Sociální demokracie pomáhala statečně rozbíjeti dělnickou solidaritu a hrála obojakou úlohu. Snažila se ze všech sil, aby všeobecná stávkou odložena byla až na tu dobu, kdy v parlamentě bude jasno, kterak jednotlivé strany se proti novému vládnímu projektu zachovají, kdežto dělnické syndikáty chtěly, aby vypukla ihned, jakmile vláda svůj projekt k projednávání předloží. Zásadou celého lidového hnutí v Holandsku bylo až dosud, že politické strany nemají co činiti v komitétu, jenž vede boj, a že hnutí syndikální má zůstatí tím, čím jest, hnutím vedeným dělnickými syndikáty. Samo sebou se rozumí, že toto smýšlení jest podporováno anarchisty a opravdovými revolucionáři mezi socialisty, tak například pí Roland-Holstovou a mladým básníkem dr. Gorterem. Holandští millerandisti ovšem snaží se dostati syndikální

hnutí neodvislé pod sociálně demokratické komando jako v Německu, v Belgii i u nás.

Tím, že všeobecná stávka opravdu vypukla, jest podán důkaz, že holandský proletariát sociální demokracii na vějičku dosud nesedl, vzdor tomu, že autoritářští socialisté rozkřikovali ještě nedávno po celém světě o svých úspěších a o konci anarchismu v Holandsku. Ještě letošní český kalendář sociálně demokratický těší se z toho, že holandské dělnictvo vymanilo prý se z vlivu našeho kamaráda F. Domely Nieuwenhuise.

Četli jsme v jednom tzv. pokrokovém listě českém, že „sympatie soudné veřejnosti musí se kloniti ke stávkujícím, kteří byli k odporu vyprovokováni návrhem zákona nemajícího rovna co do krutosti a nespravedlnosti“. Člověk by řekl, že měšťáci nejsou si na celém světě podobni, když čte například, co v téže věci praví tzv. pokrokový člověk z Holandska dr. H. Louis Israels (v Européenu, č. 72). Tento pán horší se na to, že dělnické komité bez mandátu chce vnutiti svou vůli zodpovědným ministrům a sněmovnám pravidelně voleným. Je toho mínění, že požadavky dělnictva, aby předloha Kuyperova byla vzata z denního pořádku, aby zvýšeny byly mzdy a nikdo nebyl za stávku potrestán, nejsou přípustné, pochvaluje si sociální demokraty, hlavně jich vůdce dr. Troelstru, jenž mluvil prý umírněně, takže by byl vládní návrh bez obtíží stal se skutkem. Vytýká jim však, že nevěděli, že ve hnutí syndikálním mají převážný vliv revolucionáři a anarchisté, vytýká jim, že nejsou vládci nad dělnictvem, nýbrž vláčenými.

Tož věc se má takto: Dokud taková nějaká všeobecná stávka straší až někde v Holandsku, budou všichni naši měšťáci nás ujišťovat, že sympatizují s dělnictvem. Zkusíme-li to však jednou v Čechách, až se u nás poměry časem vyvinou, až se stávky budou dělat jen s ohledem na dělnictvo a bez ohledu k parlamentárním mluvčům a sociálně demokratickým obchodníkům, až jednou vyspěje české dělnictvo na stupeň dělnictva holandského, francouzského nebo španělského a bude jednati na svůj vrub, až prostě dělnické hnutí u nás bude vážným bojem, a nikoli sociálně

demokratickou komedií, — uvidíme pak, zdali budou také nás čeští měšťáci ujišťovati svými sympatiemi.

Nová všeobecná stávka na holandských železnicích neměla těch rozměrů jako předešlá stávka vítězná. Vlaky pro osobní dopravu byly vypravovány, vlaky poštovní a mezinárodní byly zajištěny. Úplně vázly jen vlaky nákladní.

Hnutí, ač bylo revoluční, zůstávalo zcela klidné a pokojné ve všech směrech. Schůze byly uzavřené a na ulici nebylo lze pozorovati nic zvláštního kromě vojenských patrol. Rány, jež zasazeny byly dopravnímu průmyslu amsterodamského přístavu, jsou značné. Velké námořní linie, všeobecná skladiště, expediční domy i jiné podniky přestaly fungovati, neboť jejich dělníci neměli dosti práce a podpovali ze své mzdy stávkáře. Tedy zaměstnavatelé se sdružili a zavřeli svůj krám. Tož solidarita všech revolučních skupin dělnických střetla se se solidaritou zaměstnavatelů.

Výsledek byl od počátku velmi nejistý, neboť, opakujeme, nebyla tato druhá stávka tak všeobecnou jako stávka první. Pošklebují-li se nyní sociální demokrati, že ani anarchisté nemohou dělati divy, třeba jim velmi důrazně odpověděti, že dělnictvo holandské první skutečně všeobecnou stávku vyhrálo a že by jistě bylo vyhrálo i stávku druhou, kdyby nebyli *sociálně demokratičtí věční zrádci, zrádci z povolání, podrazili nohy dělnické solidaritě.*

Kuyperův projekt protistávkového zákona přijat byl 9. dubna 81 hlasy proti 14. Značná tato většina ukazuje nejlépe, že předem bylo zcela jisté jeho přijetí, jak ostatně sám dr. Israels v zmíněném článku naznačil.

Mlčíme juž. Fakta sama křičí.

Jsem z těch, kdož jsou proti hnutí abstinenci. Považuji užívání alkoholu za něco neodstranitelného bez přiměřené náhrady a chtěl bych odstraniti jen *zneužívání alkoholu* v jistých vrstvách. Myslím, že v této otázce více než kde jinde je třeba uvažovati střízlivě, neboť každou akcí ztřeštěnou, patetickou a moralistickou zlo, jež tu skutečně jest, se jen podporuje.

Nemůže býti ovšem sporu o tom, že zneužívání alkoholu, jako konečně zneužívání čehokoli jiného, přináší lidskému organismu nesnáze, ano i velmi povážlivé choroby. Ale jest nám přihlédnouti, kdy a pokud jest v zájmu společnosti, aby toto zneužívání bylo omezeno, respektive odstraněno. Tož aniž bych byl přítelem škatulkování, myslím, že zneužívání alkoholu třeba odchylně posuzovati ve třech případech. Předně zneužívá se alkoholu hojně ve vyšších i nejvyšších sférách společnosti, a tu jednak byla by veškerá omezovací snaha marná, jednak věru na tom lidstvu málo záleží, jakým způsobem maří si život jeho neužiteční i škodliví paraziti. Jest naopak rozumnější, holdují-li schůzky kavalírů alkoholu, než když podporují reakcionářskou politiku.

Po druhé mnoho slyšíme o alkoholických z řad nejlepší inteligence. Mám za to, že z těchto většina jest prostě nevyléčitelná. Kde nežene člověka k alkoholismu bída sociálních poměrů, kde jest bez moci lidská inteligence, jediný vážný nepřítel alkoholismu, tam třeba ponechati člověka jeho osudu, hlavně tehdy, víme-li, že jedná vědomě. Neboť nezapomeňme také, za mnoho-li krásných činů a myšlenek ve vědě i v umění děkujeme — alkoholikům.

Po třetí jedná se o alkoholism ve vrstvách lidových. Tady jsme všichni zajedno, že máme co činiti se zlem strašlivým, s nepřitelem hrozným. A právě proto měli bychom veškeré úsilí obrátiti v *tuto* stranu a bojovati opatrně, střízlivě a najisto. Toho soudobé hnutí antialkoholické nečiní, naopak podporuje alkoholism všemi silami.

Letos, nedávno domluvil opět jeden antialkoholistický sjezd. Těžko bylo by lze říci o něm něco jiného. Zato v Anglii se „pracuje“. Smíme-li věřit časopisům, nelze si představit nic přísnějšího nad nová nařízení proti alkoholikům. Prosím: Každé individuum, jež bude na ulici přistiženo opilé, i když nebude pranikoho a pranic pohoršovat, má býti zatčeno. Může si to poprvé odnésti měsícem vězení. Příhodí-li se mu to třikráte, bude uznáno za alkoholika a fotografováno a exemplář jeho fotografie obdrží všichni obchodníci alkoholem v jeho čtvrti. Tito podlehnou přísným trestům, prodají-li mu alkohol. Jména všech ofotografovaných budou zapsána do zvláštního rejstříku, právě to černé knihy zatvrzelých opilců. Bude-li muž do této knihy zapsán, má žena jen z toho důvodu již právo dáti se s ním rozvésti.

Jak vidno, zákonodárná mánie zakazovací je tady na svém vrcholi. A člověk, i když si zvykl od zákonodárců očekávati pravidelně nějakou hloupost, zarazí se přece: Jest možno, aby existovali blbci, kteří věří, že z takové setby vzejde zdravá sklizeň? Kterí věří, že jest po ruce kritérium udávající, kdy je člověk opilý a kdy nikoli? Kterí věří, že tím nedávají policii do ruky zbraň i proti těm nejkolidnějším občanům? Že tím nevyvolávají skandály, jež pravidelně líhnou se teprve tehdy, když policie zakročuje? Že neuplétají karabáče jen na chudáky a nežádají směšné nemožnosti na obchodnících?

Ostatně na myslícího člověka činí všechna ta soudobá hnutí prohibitivní jediný dojem: hraje se s námi komedie. Buržoazie podporovaná svou oficielní vědou chce jen mluvit a kozelce metati kolem horké kaše. Zlo, to, jež skutečně existuje, a tam, kde opravdu jest, nemá býti potlačeno. Neboť vynáší příliš mnoho celku i jednotlivcům z vládnoucí kasty.

Zbraně, jež proti alkoholu vynášeli, jsou také dle toho. Například jedna: vysoká zdanění. Zdaňují alkohol, aby mohli konstatovati, že čím daně jsou výstřednější, tím že jsou výnosnější pro stát, aniž zabraňují proletariátu v pití. Vyprazdňují jen rychleji jeho kapsu a ke všemu dávají mu nápoj nechutný a špatný.

Nebo: do škol a do ulic větší kramářské obrázky znázorňující na jedné straně orgány zdravé, na druhé orgány alkoholem zničené a lidi svíjející se v pijáckém deliriu. To aby děti, jež vidí kolem sebe lidi alkohol pijící, a přece zdravé, mohly usvědčiti horlivé propagátory abstinence ze lži, to aby lid, jenž zná vytrvalé pijáky pomalu již jako Abrahám staré, mohl si říci, že co jedni mohou, mohou i jiní.

A takové jsou všechny cesty horlitelů pro abstinenci, kteří — jak toho máme hojně příkladů i doma — sami jsou abstinence dalecí a po dobré večeři při tarokách popřejí si porci alkoholu svému organismu přiměřenou. A buržoazie vychytralá a pokrytecká vydržuje si ochotně pány moralisty. Sekundují jí nad pomyšlení dobře. Chtějí vždycky věci předem nemožné. A i dobrou stránku zesměšňují svým krásným patosem.

Nedejme se mýlit. Je-li alkohol jed, jest jím jen proto, že nescísně jiných strašlivějších jedů předem působí díky kapitalistickému pořádku, díky šlechetným snahám buržoazie. O tom ostatně bylo dosti již napsáno. Jinak lze pouze říci, že jistá část odborníků tvrdí, že alkohol jest jed takový, že i sebemenší jeho kvantum organism ničí. Neboť jsou i odborníci méně zbrklí a jest mezi nimi osoba nad průměrné vědátory značně vynikající — pan Duclaux, ředitel Pasteurova institutu. Ten praví, že „alkohol nejen není jedem, ale má býti postaven mezi škrob a cukr, jež dokonce převyšuje hodnotou výživnou, neboť při stejné váze obsahuje více energie“. Tento muž nepokoušel se ovšem bezpochyby vočkovati nějakému zvířeti pár kapek jemného šampaňského, aby mohl konstatovati, že se zvíře po takové injekci svíjí v krutých křečích, nemohouc asi pochopit, proč má okoušeti něčeho, co určeno jest jen pro mlsná ústa lidská. Postupoval asi dle metody vědeckější.

Ani statistika nepřichází vstříc abstinenční propagandě. Tabela, jež jistý žurnál uveřejnil, ukazovaly, že horlivá Anglie jest vzhledem k spotřebě alkoholu na místě desátém z národů evropských, kdežto svrchovaně civilizované a kvetoucí Dánsko jest na místě — prvním a zchátralá Itálie na místě — posledním.

Je jisto, že krásné časy veselých pijáckých písniček jsou ty tam a že se tak brzy nevrátí. To se může státi jen ve společnosti, jež bohdá bude jednou méně zlotřile organizovaná. A my, kteří víme, že všechny lidské radosti odpovídají určitým individuálním potřebám a z tohoto hlediska jsou rovnocenné, budeme se snažiti, aby uvědomění, sebepoznání a pocit lidské důstojnosti vnikaly jako jediní opravdoví nepřátelé zvířeckého života do těch vrstev, kde jich dosud není, a jsme přesvědčeni, že tímto způsobem jedině můžeme čeliti zlu tam, kde ho alkohol skutečně tropí. Nic však nebudeme zakazovati, nic odstraňovati násilně, neboť víme, že jen to jest trvale a nadobro odstraněno, čemu byla odňata půda živící kořání.

Žádný telegram z libovonné Moravy nepřinesl nám zprávy, že v sesterské naší zemi dostali pastýři zbožného stáda hromadně hnanecký lístek za hranice, žádný tajný posel nepotěšil nás důvěrnou zvěstí, že moravský lid má tolik a tolik sudlic ukováno proti svým vykořisťovatelům, a přece hlásají naše vlastenecké žurnály — samo sebou se rozumí i tzv. pokrokové —, že vede se tam „veliký boj svobody s despotismem“. Kdo čte vlastenecky potišťený papír, uhodne ovšem, že se jedná o aféru Kohn-Rectus-Ocásek atd.

Čím jest tato aféra? Částí boje hierarchie s tzv. mladým kněžským hnutím čili katolickou modernou, částí boje katolictví oficielního s tzv. katolictvím reformním. Proč vznikl reformní katolicismus? Jednak proto, že mladé kněžstvo jest od mocných hierarchů a okutněných starých pánů utiskováno, hlavně materielně, jednak proto, že poměry staré firmy zkostnatěly a hierarchie se domnívá, že zpupností přemůže odpor vzdělaného světa k svému řemeslu. To pak není vhod mladším kněžím, kteří se kojí blahou nadějí, že jim obchody půjdou opět jednou tak dobře jako kdysi, a vidí v zkostnatělosti vysokého kléru překážku nového rozmachu katolicismu. Tož pravdu má, kdo v tomto boji vidí „boj starých havranů s mladými havraňaty“, neboť nejedná se v něm o odstranění černé říše havranů, nýbrž jen o metodu, kterou má býti havraní říše pomoženo k novému rozkvětu.

Kdo si přečetl jisté kapitoly Zolova Říma, tak pravdivě a krásně odpozorované, ví, že katolicismus odsouzen jest k sterilnosti až do svého skonu, a kdo má oči, vidí, že k této sterilnosti odsoudil ho mocný proud moderního života. Ale připuštěme i, že mladá štáva počla by kolovati stařeckým tělesem, a tažme se, k čí prospěchu by se to dělo. Nemůže býti sporu o tom mezi lidmi, kteří necítí reakcionářsky, že jedině prospěch měla by z toho kasta rozsévající světem nejvíce zla a že by to pohromu znamenalo pro lidstvo spějící

dnes rapidně k svobodnějšímu životu. Reformní hnutí katolické stále opakuje — a my mu to věříme —, že jeho cíle jsou totožné s cíli katolicismu. A co jsou cíle katolicismu, to víme. A proto žádného zde není boje svobody s despotismem, nýbrž jen *boj o metodu despotismu*.

V případě moravském jedná prý se také o obrodu náboženského cítění. Moravský lid cítí ovšem katolicky, ještě více, moravský lid cítí modlářsky v nejhorším slova smyslu. Katastrofy, jež v poslední době postihly katolický klerikalism u nás i jinde, příklad Francie, jež se snaží — s kompromisy ovšem — očistiti svůj život, tyto věci mohly leckde zasaditi ránu, i smrtelnou, katolickému cítění. Události samy, bez našeho přičinění, metají zářivé blesky do temnot. A nyní přijdou vlastenečtí a pokrokoví lidé, aby pomáhali obrozovati náboženské cítění, aby dávali náplasti na rány šťastnými okolnostmi zasazené tomu, co především jest pramenem vší reakce, aby pomáhali novým hustým šláňem obalovati mozky, do nichž vnikla malá trocha světla.

Tady jsme u té geniálnosti našich antiklerikálů. Jejich antiklerikalism, toť povrch, politika, nadávka. Toť krátkozrakost, která se zastavuje před prahem klerikalismu jinak zbarveného, ať už v Novém životě, v Bílém praporu nebo v olomouckém Pozoru. A smrtelný omyl vznáší se nad celým tím humbugem. Smrtelný omyl, že v lidu třeba obrozovati náboženské cítění buďto mladokatolickými pátery, nebo Husem a Chelčickým. Smrtelný omyl, že lidu třeba náboženského systému s bohem nebo bez boha (monism), že ho třeba stále poutati autoritou místo volně vyvíjeti v něm nikdy nadobro nezničený v lidském srdci cit pro lidskou důstojnost a svobodu...

Tenký paprsek světla pronikl snad v poslední době do mnoha mozků v našem lidu. Jaký to omyl, že všechna energie nenapne se, aby z tohoto paprsku stalo se světlo všecko pronikající! Či není to snad omyl? Je to snad vypočítavá snaha diktovaná strachem a bázní, aby lid neprohlédl?

Dvě knihy přečteny leží přede mnou: *Scipio Sighele, Nová žena* a *Charles Albert, L'Amour libre* (Volná láska). První psaná s ledabylostí a s nesnesitelnou snahou po duchaplnosti za každou cenu, druhá klidná, opravdová, prostá a čistá. První zmatená a pranic neříkající, druhá logicky utvářející vznešený sen, a víc než sen, velikolepý cíl pro ty, kdož chtějí obroditi ženu, člověka vůbec.

Špatné knize lze čeliti jen knihou dobrou. Škoda, že kniha Albertova, tak cele prodchnutá opravdovým ideálem nové ženy, nemůže u nás mluvit vedle knihy Sigheleovy.

Sigheleova *Nová žena* je špatná kniha, kniha pro čtenáře, měšťácká, třeba neskrývala vředů úpadkové buržoazie; je to četba příjemná pokrytečkům a pokrokářským reformátorům. Musela býti přeložena, neboť ponese nakladateli, bude čtena, vyvolá stejně duchaplné a hluboké referáty, fejetony a úvahy. Zato však Albertova *Volná láska*, nebezpečná kniha v rudé obálce, anarchistická, bude dál nepřeložena ležeti v naší knihovně. Nevyvrátí těch lží a pomluv, kolportovaných na účet nejčistšího pojetí lásky, neboť na vydání dobrých knih nesmí býti dosti peněz, aby pravda nekráčela příliš rychle kupředu a aby zbraně byly na obou stranách stejné: jedni musí míti pro sebe všechny prostředky a protekce k šíření lží a tmy, druzí mají pro sebe — pravdu.

*

Ideál nové ženy pro nás, toť jen žena dokonale osvobozená, nikoli nová otrokyně, otrokyně v pokrokové formě, nikoli otrokyně-žena, jejíž jedinou snahou jest, aby byla rovna otroku-muži. A k skutečnému svému osvobození dojde žena jen tehdá, pozná-li čtvero hlavních pramenů, čtvero hlavních příčin toho, že jest zotročena dvojnásob: předně jako žena, po druhé jako člen dnešní společnosti. Tyto čtyry příčiny jsou: hospodářská odvislost od muže,

odvislost její jako milenky, odvislost její jako matky a její uzavřenost v kruhu záležitostí čistě erotických. Tož má-li míti stejné zbraně jako muž v boji proti otroctví, jež jest oběma společno, musí

1. osvoboditi se z hospodářské odvislosti od muže (*eman-
cipace hospodářská*),
2. osvoboditi se jako milenka (*volná láska*),
3. osvoboditi se jako matka (*volné mateřství*) a
4. osvoboditi se z chorobné citlivosti erotické (*zdravá
mysl ve zdravém těle*).

Hospodářská emancipace ženy je základ nevyhnutelný pro celistvé její vysvobození z poddanství její jako ženy. Teprve žena hospodářsky samostatná může s úspěchem přikročiti k svému osvobození z okovů, jež muži na ni vymyslili, a může pak také stejně jako muž a společně s ním bojovati proti všeobecnému otroctví naší doby. Žena hospodářsky samostatná může prohlásiti válku soudobým předsudkům a soudobému pokrytectví a jedině jako taková může volně nakládati se svým srdcem a se svou rukou, se svými sympatiemi a se svými nenávistmi. To je tedy základ, nevyhnutelná báze, ale ovšem nic více než báze.

Žena hospodářsky samostatná zůstává dále otrokyní, nedovede-li se osvoboditi jako milenka a jako matka a nedovede-li vyjít z úzkého kruhu erotického života na volné pole myšlenkového zápasu.

Stejně jako u muže jest i u ženy po jistou, často velmi dlouhou dobu nejdůležitějším životem život erotický, život ve znamení pohlavní lásky. Byl, jest a bude, protože nedá se podstatně změnit fyziologická povaha člověka. Ale nemá-li býti tento erotický život pro ženu pramenem otroctví, musí býti zdravý, čili, což totéž jest, musí býti budován na principu svobody.

Dnes jako milenka je žena otrokyní. Jest otrokyní, protože existuje zvrhlá instituce manželství, jest otrokyní, protože nedovede a nemůže čeliti soudobému pokrytectví a předsudkům. Musí si tedy uvědomiti, že — jak praví p. Robin — není žena neposlušna žádného zákona rozumu, má-li milovníků dle libosti. Musí si uvědomiti, že nemá — a jako

hospodářsky samostatná nemusí — dopouštěti se chyby předčasného sňatku a že musí si dobývat svobody, voliti si volně své družky a druhy a pro tuto svou volnost dobýti si respekt svých bližních, ovšem jen s tou podmínkou, že sama tutéž volnost u svých bližních respektuje.

Ale béře-li si svoji svobodu jako milénka, neváhá-li morálku soudobé společnosti udeřiti do tváře, musí býti připravena vzíti si i svobodu jako matka, neboť svobodné mateřství jest nevyhnutelným doplňkem svobodné lásky. Aspoň pro dnešní dobu. Hospodářský blahobyt neroste s rostoucím počtem dětí a hospodářská samostatnost veliké většiny není v kapitalistické společnosti tak silná, aby neklesla pod břemenem, jímž se mohou státi neprozřetelné plody lásky.

Hospodářská emancipace, volná láska a volné mateřství jsou celkem tři cíle, jež si může dnešní žena vytknouti dosti snadno bez značnější vnitřní revoluce. O ně bude bojovati více s dnešní společností, s jejími institucemi a veřejnými předsudky než s vlastním nitrem. Vždyť v dnešním člověku touha po volnosti v těchto věcech jen roste, a čím soudobé instituce jsou zkrachovanější a soudobý pořádek frivolnější, tím jest také mocnější utiskovaná potřeba těla i duše. Ale i vnitřní zápas čeká ženu, která chce opravdu skoncovati se svým otroctvím. A cílem tohoto vnitřního zápasu jest, stručně řečeno, harmonie rozumu s citem, aspoň taková, jak se průměrně jeví u muže. Průměrná dnešní žena však jest nadměrně ve vleku citu, točí se a pobíhá nesmyslně v uzavřeném kruhu výstřední erotické sentimentálnosti, nedovede opravdověji a hlouběji pohybovati se v myšlenkovém světě a přestává žíti mimo život milénky a matky. Ale jako duševní povaha člověka, tak i duševní povaha ženy není ničím nezměnitelným. Postaví-li se jednou do středu událostí širokého života a dobude-li si v něm aspoň té svobody, jakou má dnes muž, podlehne její duševní povaha jistě změnám, změnám, jež pomalu vyrovnají převahu citu nad rozumem. Její vnitřní zápas jest však na cestě k tomuto cíli. Musí jej vésti s celou vůlí a s plným vědomím. S plným vědomím toho, že nebude svobodna, dokud bude otrokyní

svého erotického citlivůstkářství a dokud si nepřisvojí větší úlohy ve světě, než jest polozvířecí úloha milenky a matky. A s celou vůlí zlomiti jednostrannou svoji duševní povahu, i kdyby sebevíce bolesti provázelo toto přerození...

Tak si představujeme, že půjde žena za svým osvobozením. A podejme-li se tohoto čtverého zápasu a dovede-li v něm zvítěziti, bude jako muž a snad více než muž připravena k boji za osvobození lidstva. V tomto boji je dnes skoro pravidelně překážkou, lidstvo čeká však na ni jako na jednoho ze svých příštích osvoboditelů.

Tedy netoužíme po *nové* ženě, protože se nám zdá, že kdo praví: nová žena, praví: nová otrokyně. A my chceme *ženu volnou*.

Je vřdycky dobře sečkati s úsudkem o věcech a událostech, jichž očitými svědky jsme nebyli. Jsme-li odkázáni na cizí, hlavně žurnalistické informace, vybaví se nám pravý obraz věci teprve po delší době, když jsme byli srovnali názory si odporující a poznali motivy různých zbarvení skutečnosti.

Tož byli bychom na rozpacích, kdybychom měli juž dnes podati aspoň trochu pravdě blízký obraz posledních srbských událostí, hlavně tehdy, když by se nám jednalo o věc nejdůležitější, o správně vystižené pozadí. Časopi-secké zprávy, informace a úvahy jsou dokonalou spleteninou odporujících si názorů, dle níž nemožno učiniti si pravděpodobně správného úsudku.

Čtěte, čtěte všecko, a nakonec nebudete jisti ani tím, máte-li zavražděného krále Alexandra považovat za stupidního mládence, nebo za mladou silnou individualitu, máte-li zavražděnou královnu považovat za vypočítavou a hrabivou saň, nebo za inteligentní, roztomilou a energickou ženu. Ovšem toto věděti jest konečně vedlejší. Ať byla jejich povaha jakákoliv, je jisto, že vláda Obrenovićů byla metlou Srbska krutou, rozmarnou a nemilosrdnou. Můžeme jen konstatovati, že v krvavé noci bělehradské bylo odstraněno z jeviště srbských dějin několik parazitů srbského lidu.

A nebudeme proto ani humanitářsky fňukat, neboť zkušenost mohla dávno juž i suverény poučit, že sejí-li vítr, musí nutně skliditi bouři. Za krvavý svůj konec jsou si zodpovědny především samy oběti.

Důležitější však bylo by věděti přesně, jednalo-li se v bělehradském krveprolití pouze o čin nespokojené soldatesky nebo o nezištný osvobozovací skutek vojska dorozuměného s lidem. I v této věci jsou mínění velmi nestejná, a jsme-li při četbě jedněch informací ochotni považovat tuto srbskou událost za zdravý projev uhněteného národa, jsme

naopak při četbě informací jiných na vahách, je-li vůbec bělehradské krveprolití hodno názvu revoluce.

Tedy pravý obraz toho, co se v Srbsku událo, nelze si ještě lehce utvořiti a konečně není ani nerozumno ponechati tuto včerejší minulost dějinnému soudu a povšimnouti si raději budoucnosti, toho, co čeká srbský lid pod vládou nového krále, krále i tentokráte „z milosti boží“.

Petr Karadjorděvić reprezentuje prý nejširší liberalism. Raději bychom řekli: jako pretendent, jako „červený princ“, jako spolustolovník vůdců německé sociální demokracie reprezentoval jisté neurčité názory, jimž se dnes říká liberalism. Jinou věcí však jest, co bude reprezentovati, a hlavně, co bude *moci* reprezentovati jako král srbského lidu. Bude asi především suverénem „z milosti boží“, a my víme, že mezi jednotlivými odstíny vladařské suverenity nejsou žádné veliké propasti.

Hledíme-li na věc střízlivě a počítáme-li s danými poměry, můžeme okamžik se domnívati, že v Srbsku opravdu osvícený vladař leccos dobrého by mohl vykonati pro lid. Sám fakt, že byl zvolen, není nikterak dobrým vysvědčením pro široké vrstvy srbského národa. Buď je srbský lid loutkou v rukou soldatesky — a to je velmi pravděpodobné —, anebo lid i vojsko jsou daleko ještě poznání svých zájmů. V každém případě není nijak povznášející vědomí, že v dvacátém století našel se v Evropě národ, jenž vyhladil královskou dynastii utiskující ho a neměl nic rychlejšího na práci než zvoliti si nebo dopustiti, aby mu byla zvolena dynastie nová.

Srbský národ nemá ještě, jak se zdá, porozumění pro sebeurčení, je to národ oveček, jež potřebují pastýře. Mohli bychom tedy sníti pohádku o dobrém pastýři, o osvíceném vladaři, jenž by lid vymanil z drápů soldatesky, jenž by ho zavedl na cesty k sebepoznání a svobodě.

Ale nemáme již dosti iluzí, abychom věřili, že z takové pohádky mohla by se státi skutečnost. Víme příliš dobře, jak vláda znemravňuje i ty, jimž byla svěřena. Petr Karadjorděvić nebude dobrým pastýřem svých oveček, bude králem jako jiní králové, tak jako jeho manifest k národu

neliší se od jiných manifestů královských, a srbský lid, dovede-li se vlastní silou v době jeho panování povznésti k úsudku o mocných tohoto světa, oddechne si bezpochyby, až také král Petr odejde ze světa násilně nebo přirozeně.

Krvavé dílo bělehradské zanechává nám vcelku dojem, že ten, jenž měl na událostech nejvíce zájmu, nejméně byl v něm zúčastněn — ubohý srbský lid, oběť vojenských hodnostářů a vlasteneckých politiků. Kéž zločiny Obrenovićů neubily v něm jiskru, z níž úsilnou vnitřní prací vyvine se světlo, v jehož paprscích nikdy již nebude srbský lid míti šílený nápad — zvoliti si krále.

Věčná jiskra, ukrytá i v nejhorších dobách na našem hornickém severu, byla roznícena zase v několik plamenů. Jeden z nich vyšlehl v podobě ohromného demonstračního průvodu hornictva revírem severočeským. I v časopise anarchistickém stojí za reprodukcí nadšená slova, jimiž vylíčil ho v Času p. Ed. Š., často ovšem volky nevolky měšťácky nazírající, nicméně opravdový přítel hornictva. Citujmež aspoň část doslova:

„V deset hodin dopoledne dal se zástup 10 000 hlav čítající na pochod podél úpatí hor Krušných. Poněvadž pak revír severočeský jest příliš rozsáhlý, rozdělil se zástup na dva proudy, jeden táhl k východu, k Teplicím, druhý k západu, k Hornímu Litvínovu. Něco takového ještě zde nebylo, průvody tyto činily opravdu dojem vojska husitského.

Před průvodem belhal se invalida v hornické uniformě, jenž berlou ukazoval směr cesty. Za ním hrnuli se tisíce horníků černě oblečených. Krušné hory hřměly zpěvem jejich písní revolučních. Nezkrotná smělost zírala z každého oka a nenávist k nespravedlivému řádu sociálnímu z nich jen sršela. Vzadu jely vozy s ženami a dětmi... Četnictvo chovalo se úplně pasívně, výkřiky pobuřující a revoluční zaléhaly jim v uších, avšak oni neodvažovali se zástup ani napomenouti. Nic nebylo s to, aby zástup tento v cestě zdrželo...

Pomalou šinul se průvod po úpatí hor. Celé Duchcovsko a Mostecko bylo vidět i s protějším krásným Středohořím. Zpěv mohutněl a sílil a daleko do kotliny zazníval. Noví a noví poutníci přicházeli a k zástupu se přidávali. Výkřiky zoufalství odrážely hory do kraje. Tesknou náladu vzbuzoval průvod tento a zajisté kus tragiky českého dělníka zde se projevoval. Tak připadala mi pouť tato jako ohromný průvod pohřební. V rakvi odvázejí ušlapanou Humanitu. Provází ji zoufalý zpěv nešťastníků odsouzených k smrti...

Když průvod protáhl Lomem, zaměřil do Horního Litvínova, kde překvapení měšťané trnuli strachy před revolucí.

Průvod dotáhl až do Chudeřína, kdež byl krátký odpočinek. Účel demonstrace byl dosažen, prokázáno bylo, že hornictvo celého severu stojí dnes solidárně v jednom šiku a že jest odhodláno bojovati do krajnosti za požadavky své.

Horníci z Mostu a okolí vraceli se přes Horní Litvínov. Zde na Valdštýnském náměstí zastoupili četníci lidu cestu a položili předním bodáky na prsa. Tu však žena jedna vrhla se na bodáky četnické a jednu ručnici srazila k zemi. Za ní skočilo několik horníků, řada četníků byla rozvalena a tito musili ihned couvnouti. Zde dosáhlo rozčilení největšího stupně. Horník jeden volal k zástupu: „Každý den chodíte do šachty a nebojíte se o život, a teď byste se báli četníků?“ — Ženy byly namnoze bojovnější než muži. V dřívějších hnutích dělnických bývaly ženy na závalu všemu čilejšímu postupu, zadržovaly své muže, nyní ale samy je ženou vpřed. Bídou zmořená a zoufalstvím skoro šílená žena volala neustále: „Máme chcípat pomalu? Ať pojdem najednou! Na ně!“

Před Lipětínem opět pokoušeli se četníci zástup rozptýlit, ale nadarmo. Za celý den neodvážili se četníci někoho zatknouti. Horníci byli odhodláni rváti se s četníky na život a na smrt. To viděli i intervenující úředníci, a proto přikázali četnictvu úplnou pasivitu. Taktuplná rozšafnost těchto úředníků (Čechů) dovedla vyhnouti se srážkám, které by jistě stály mnoho životů. Poslední účastníci průvodu rozešli se před Mostem. Řekli si však, že svolají v několika dnech hornický tábor znova. V historii hornického hnutí bude zaznamenán tento den. Ačkoliv hlavní pořadatelé a řečníci hlásí se ku straně anarchistické, přece veliká tato demonstrace byla projevem hornictva všech stran. Všichni trpí nouzi, všichni se cítí utlačováni, všichni proto vstávají k odporu.“

Hornictvo tedy vstává k odporu. My, kteří z hlediska anarchistického obsahujeme širší obzor a hodně skepticky

hledíme na okamžité výbuchy potlačované vášně, jež tak snadno dají se podnítiti a uhasínají bez úspěchu a beze znatelných stop, my musíme se tázati sama sebe, po kolikáté již zdvihá se hornictvo k odporu, a ještě důrazněji musíme se tázati: *Co bude dále?*

Víme, že naše hnutí anarchistické nemělo by z toho ani toho nejmenšího prospěchu, kdyby odpor hornictva uplatnil se v okamžitém výbuchu, jenž by ovšem mohl leckterou tak pyšně se nesoucí hlavu kapitalistického vykořisťovatele nebo ochránce soudobého pořádku skloniti k zemi a vášnivě zdeptati, ale zároveň nadobro a na dlouhou dobu uhasiti plameny odporu, odporu, jenž — nebojíme se to říci — je dnes stále ještě polouvědomělý a nemá pevného cíle.

Anarchisté všech zemí učinili již v tom směru příliš mnoho zkušeností a příliš dobře vědí, že to, co stále pomáhá anarchistickému hnutí k přibývajícimu rozmachu, je především myšlenkový vývoj, a nikoli předčasně a neprozřetelně vybuchující revoluční nadšení. —

Český proletariát ovšem zakusil toho ještě málo na své kůži. Neprodělal toho vývoje, jenž vede k čistým idejím socialistickým. Sotvaže byl poněkud probuzen, upadl v osidla socialismu autoritářského s jeho stádnou, politikářskou a znemravňující výchovou sociálně demokratickou, s jeho parlamentarismem a mrzkým ideálem všemohoucího státu. A nebude v tom tedy pranic divného, padne-li — vždy s hornictvem v čele jako avantgardou — z jednoho extrému do extrému druhého, z planého a legálního politikaření v nepromyšlené bouření.

Doufejme, že tentokráte, pokud se hornictva týče, stojíme před vzrůstajícím se odporem rázu vážnějšího. Nemůžeme býti neskeptičtí, neboť nedovedeme si dobře představit, že ty davy, jichž tak značný počet oddával se kartám a pitkám nebo bezmyšlenkovitě klábosil v sociálně demokratických organizacích, tak rázem pochopí, v čem jest jejich slabost a v čem jejich síla. Naděje se však nevzdáváme. Vždyť právě hornictvo ze všeho českého proletariátu nejvíce mělo příležitost oceniti různé ty lektvary demagogy mu nabízené. Z krvavých bouří vyšlo právě tak

s prázdnem jako z poslední velké stávky tiché. A také k hornictvu nejčastěji mluvili anarchisté.

Anarchisté neslibují dělnictvu praničeho. Nenamlouvají mu, že bude šťastno, že bude menším otrokem, když si vymůže nějaké to zkrácení pracovní doby, nějaké to zvýšení mzdy nebo změnu služebního řádu, neboť sami tomu nevěří. Vědí, že všechny ty odporučované a prováděné reformy jsou jen zdánlivé, že situaci proletariátu mění jen formálně, nikoli v podstatě. A mají za to, že svou emancipaci, kterou dělnictvo samo musí provést, má založiti na nejvyšším uvědomění a na největší solidaritě...

Výsledkem nového hornického hnutí má býti velká hornická federace. Nepochybujeme, že tento cíl, jež si hornictvo dává, jest plodem četných jeho zkušeností, okamžité situace a značně všeobecného myšlenkového stavu. Nepochybujeme však také, že uskuteční-li se tato federace, bude obsahovati mnoho tendencí neanarchistických a výchovou sociálně demokratickou dělnictvu vštípených.

Béřeme-li v úvahu skutečnou situaci, nesmí nám tato okolnost překážeti, abychom snahu po této federaci rádi nepřijali.

Každé násilné rušení přirozeného vývoje se mstí. Dospělo-li tedy hornictvo k názoru, že federace jest nejlepší formou k jeho postupu, třeba se skloniti před tímto faktem, kdyžť také nic nesvědčí proti němu. Zpátečnická pro nás v Čechách myšlenka federace není; je-li předčasná, uvidíme dle toho, bude-li či nebude-li uskutečněna.

Prospěje-li či uškodí-li našemu anarchistickému hnutí, toť bude záviseti od toho, jak velký počet opravdových anarchistů federace pojme.

Jedno bychom si přáli, aby došla *aspoň* tam, kde jest nová Anarchistická federace německá, totiž aby uznala, jaký nepatrný význam má pro dělnictvo všechna akce pro drobné reformy, opravy a změny, aby přijala za svůj čistý ideál anarchistický a důrazně se zasadila o propagandu myšlenky všeobecné stávky. Myšlenku všeobecné stávky musí hornictvo dříve nebo později přijati za svou, má-li míti vliv na vývoj českého hnutí sociálního. Hornictvo se

přesvědčilo, že ani sebevětší stávkou částečnou nic nepo-
řídí. Tož myšlenka stávky všeobecné může míti pro dohled-
nou dobu aspoň ten účinek, že sblíží hornictvo s dělnictvem
ostatním a bude nejlepším prostředkem k oplození a upev-
nění solidarity všeho proletariátu.

Nepřispěli jsme ani řádkou k letošní oslavě Husově. Vědomě a zúmyslně. Neboť jednak nechápeme, jaký duševní užitek nebo požitek nebo jaké poučení odnášejí si lidé z těchto oslav, dávno smutně proslulých, a jednak myslíme, že naši čtenáři nenalézají příležitosti k přemýšlení jen tehdy, když je k tomu chtějí přinutiti hlučná slova výročních a jubilejních dnů.

Řeči, ohňostroje, prapory a transparenty, vše utichlo a zmizelo, zanechávajíc v nás dojem, že ani v naší věčně oslavující vlasti nebyl dosud nikdo ani živý, ani mrtvý tak hnusně a hloupě oslavován jako letos Hus. Političtí kašparové zneužili jeho jména k námluvám s Římem, filosofičtí slepci k dojemným průpovídkám o Svatém písmu a zdravém rozumu, pastoři k evanjelické propagandě a papírníci a knihkupci k dobrým kšeftům s odpornými transparenty, jež v naší době agitace pro uměleckou výchovu znamenitě dokumentovaly, v jak neschopných rukou se tato agitace nalézá. Krátce řečeno: letošní Husova oslava přispěla hlavně k tomu, aby smysl Husova života zůstal pokud možno ukryt zrakům lidu. To je ostatně vždycky výsledek oficiálních oslav toho, nač lid pohlíží jako na osobu nebo událost sobě drahou. Jedni snaží se pravý význam zastříti, druzí snaží se vykořistiti lidovou přízeň pro svou politiku a pro své kšefty...

Je zcela přirozeno, že všichni náboženští lidé drží vysoko náboženský význam Husův. Nepochybujeme, že kdyby sám Hus mohl dnes promluvit, dal by jim za pravdu, přiznal by, že životní svůj úkol chápal jen jako úkol náboženský. Měl-li mimo to vedlejší, podřízené úmysly a snahy — dnes hlavní spor točí se kolem otázky, byly-li tyto vedlejší snahy nacionální —, to rozhodnou a rozhodnout jen mohou historikové, dějepisci budoucí, méně zaujatí a střízlivější dnešních. Historický význam Husův znám je dnes ještě povrchně; zdá se nám však, že jeho postava ustupuje do pozadí

před zástupy, jež jeho jiskru rozdmýchaly v požár, před lidovým hnutím revolučním, které nad něho a snad i proti němu vzrostlo a vydalo plody, jež právě jen uvědomělá činnost osvěcených davů vydati může. Obzor Husův zdá se menší, užší obzoru táboritů.

Nicméně jiskru položil a nebál se k svému skutku se hlásiti a potvrdil ho svou smrtí. A právě v tom, jen v tom ostatně, jest jeho význam pro nás, dnešní revolucionáře. Víme dávno, že jeho „pravda“ byla lží stejně jako „pravda“ jeho protivníků. Byl zpozdilý mravokárce, jenž se domníval, že vládnoucí mocná církev může míti hodných kněží více než nehodných a že tam, kde se vládne, může býti počestnost něčím více než vzácnou výjimkou. Byl zatvrzelý teolog, cele v tom ohledu syn své doby, a nikoli světloňš nad svou dobou. Ale v zápase za to, co považoval za svou pravdu, vytrval. Hle, dobrý bratr kacírů a revolucionářů!

Ovšem Hus i tak je nás již příliš vzdálen. Rádi naň vzpomeneme, ale příklady pro svůj život nalézáme blíže. Anarchismus není stár jako sociální hnutí značně vyhraněné. Ale víme všichni, kolik velkolepých a krásných životů — tichých i bouřlivých — rozkvetlo před námi již z jeho úrodné půdy.

To pak je především nutné: abychom, i když vděční obdivujeme se hrdinům minulých dob, nedali se svěsti vlasteneckými a stranickými bubny k slepému fetišismu, abychom, například v případě Husově, nechtěli znova stavěti mosty spálené mezi námi a středověkem. Husových traktátů čísti nebudeme a na dnešní náboženské reformátory — nepostačí-li smích — vezmeme důtky.

Pobudové náboženství zakládají, hlupáci je přijímají, šejdiři provozují.

Voltaire

Co ještě před rokem byli bychom považovali za nemožné, stalo se. V Čechách počíná náboženská válka protestantismu s katolicismem. Dvě reakční, tmářské, ohlupující moci táhnou do boje o „českou duši“.

T. G. Masaryk zvítězil. Símě jím zaseté vzklíčilo, vzrostlo a počíná nésti ovoce. Jeho nejsmutnější dílo je hotovo. A ten, na nějž dvě generace hleděly jako na spasitele českého života duševního, stojí před námi jako jeho zloduch, a víme nyní, že ho nebudeme nikdy dosti nenávidět.

Nikdo netvař se udiveně: jen slepý popře, že setba je to T. G. Masarykova. Málo ovšem slyšeli jsme přesných názorů od tohoto filosofa, jenž tolik si libuje v pythické mluvě. Ale což právě mezi těmi přesně vyjádřenými jeho myšlenkami neskvěje se ten nesmysl, že česká otázka je otázkou náboženskou? Což v duchu tohoto názoru nepracoval T. G. Masaryk se svými přívrženci z tzv. české strany lidové nepřímo i přímo při protestantství, hlavně v poslední době? Což nehlásalo se v Čase slavnostně, že práce pro protestantství je prací pro českou duši a český rozum? Což není realistické „Los von Rom“ místo částí hesla „Pryč od církví“ jen pouhou agitací pro „Zpátky k protestantství“?

Až dosud chovali se čeští protestanté, jak sluší se a patří netopýrům a mūrám ve dne, jak sluší se a patří soustavné hlouposti ve dvacátém věku. Tmářství výbojně přenechávali katolíkům. A je to výsledek práce T. G. Masarykovy a jeho frakce, že i protestanté dnes chápou se výboje. Katolicism dostal v poslední době zlé a nebezpečné rány, anti-klerikalism — třeba frázovitý jen a planý — šíří se u nás také na úkor katolicismu: jaká to příležitost pro pastory! A T. G. Masaryk, nechávaje českému člověku volnou jednu ruku proti katolicismu, ze všech sil poutal a poutá mu ruku druhou, tu, která by se mohla zdvihnouti proti protestantství.

Ještě se nám namítne: Vždyť T. G. Masaryk prohlásil se nedávno proti protestantství. Vždyť výslovně řekl, že nevěří v tzv. „zjevení“. Toť pravda. Nezapomeňme však, že T. G. Masaryk zřídka kdy ví dobře, co věří a co nevěří, nezapomeňme, že T. G. Masaryk, jako všichni jeho přívrženci, je přištipkář, jenž jsa neschopen nahraditi katolictví v duchu moderním, nahrazuje ho — pro sebe nikoli, pro národ! — v duchu středověkém protestantstvím. Všimněme si také, že týž filosof, jenž prohlásil, že nevěří ve „zjevení“, na jiném místě praví: „Od Husa budeme se učit nespoléhat ve věcech náboženských na vnější autoritu církevní, nýbrž na Písmo a na pravý rozum.“ (Viz poslední vydání jeho brožurky o Husovi nebo Naši dobu, rok 10, číslo 2, str. 156.)

Jak vidno, činí T. G. Masaryk — horlivý stoupenec Husův v tom, co považuje za podstatné — totéž, co činí protestanté, neboť i těm stačí dovolávati se „Písma“ a „pravého rozumu“. (Pravý rozum! tak se vyjadřuje filosof!)

Tedy nemůže býti pro nás sporu o tom, kde hledati máme pravého původce toho, že čeští protestanté ženou a poženou útokem na „českou duši“. Soustavně posilování T. G. Masarykovým náboženským diletantstvím a jednostrannou agitací protiklerikální, vyčkávali svého okamžiku, jenž nyní nadešel.

Nestydatá propaganda počala!

Katolická pozice neutrpí tím újmou, naopak, ozdraví ze svých ran, jež jí zasadili u nás vlastní mravně zchátralí její přívrženci. A nová pevnost vyrosté mezi námi, nepřátelská českému duševnímu vývoji. Jeť český člověk roztomilý blbeček, nic nemá proň tolik půvabu jako cesta myšlenkových i mravních kompromisů. Protestantství přijme jako kompromis, neboť také jako kompromis podává se mu těmi nejhlučnějšími mastičkáři z realistických kruhů, kteří nedovedou si představití mravně silný lid bez náboženského životního elixíru. (Dotěrnému hmyzu pravověrných jedná se ovšem jen o zájmy jeho církve.)

Nestydatá propaganda počala!

A všecko kompromisní, jezovitské a opatrnické nasadí si masku nejhoršího liberalismu. Příklad již máme. Sociálně

demokratická Akademie uveřejnila nafouklý plaidoyer protestantství od dr. B. Kalandry s upozorněním, že autor přeje si diskusi. Podívaná nebude pranic zajímavá: několik pokryteckých žvástů a pak přijde občan Vaněk, sekretář československé atd., prohlásí, že moderní názory nedovolují sociální demokracii, aby atd...., že však sociální demokracie řídí se heslem „náboženství je věcí soukromou“, a proto že atd.... Výsledek diskuse: reklama pro protestantství. Neboť lidé po sociálně demokraticku organizovaní nejsou tak nepřístupní otcovským radám, jen neudílí-li je velebníček s příliš špinavou minulostí.

Kde vzítí dosti hromů k zapálení všech těch svědomí? Teď se budou přítí o to, na které straně je více klerikalismu, jako kdyby klerikalism (tj. snaha církve po nadvládě politické) neobjevoval se nutně v určitém vývojovém stadiu každé církve! Jako kdyby pro věc duševní svobody nebyl lepší vyložený klerikál než svatoušek prahnoucí po zotročení čistě mravním! Klerikalism pracuje pro nás, je náš nejlepší spojenec, neboť pouhý styk s ním revoltuje každého, kdo není nadobro otupělý.

Ale náboženství, podávané jako arzenové kapky na cukru po dobré snídani! Ale jedovatý med protestantství! Přátelé, kteří vidíte nepřítele:

Pryč ode všech církví! Pryč ode všech církví!

Nestydatá propaganda počala! Hadi úlisní vás obklopí:
Pryč ode všech církví!

ČESKÁ INTELIGENCE A VŠEOBECNÉ HLASOVACÍ PRÁVO

„Česká inteligence“ hodlá nám poskytnouti novou podívanou: akci pro všeobecné hlasovací právo. Má o to zásluhu několik mladších přívrženců české strany lidové z Přehledu, jejichž úmysly — jak nutno doznati — jsou nejčistší. Nedá se totéž říci však o jejich logice. Neboť provolání, jež skví se v čele Přehledu ze dne 17. října 1903 a je podepsáno uboze sehnaným houfem lidí, z nichž většina nemá pro český politický a sociální život pražádného významu, je tragickým přímo dokumentem toho, že i ti nejslušněji cítící naši měšťáci (a mezi těmi jsou redaktoři Přehledu) myslí často patami místo hlavou a dovedou nastupovati ty nejdiskreditovanější a ovšem dobře vyjeté cestičky. Je hořko člověku, slyší-li, co všechno lidé často značně seriózně myslící očekávají ještě dnes po tolika zkušenostech od toho nestydatého humbugu, jenž se nazývá všeobecným hlasovacím právem.

Působí to jako ledová sprcha, když člověk, jenž ví, že vše, co některý národ znamená, spočívá jen na kulturní a mravní vyspělosti jeho příslušníků a že sebelepší instituce působí neřestně, jsou-li v rukou lidí nevzdělaných, tupých a ničemných, když takový člověk očekává obrození politického a sociálního života od reformy — volebního práva, jež — jděte si kamkoli pro poučení — není a nikdy nebylo činitelem, jenž politický a sociální život národů povznášel. Imponuje-li našim měšťákům Francie nebo Anglie svými liberálními institucemi a svým často všemu lidstvu směrodatným politickým, sociálním a kulturním životem, jest vysoká kultura těchto zemí výsledkem vyspělosti duševní národa, a nikoli dokonalosti jeho institucí. Instituce, stejně jako zákony, nikdy nepředcházejí, nýbrž následují vzdělanostní a mravní úroveň národa, nejsou její původci.

Je-li dnešní český život politický a sociální hodně ubohý, nerodí-li se u nás politická prozíravost, statečnost a mravnost ani ve smyslu měšťáckém, je to úkaz jistě smutný, nedá se však napravití všeobecným hlasovacím právem, nýbrž

naopak zhoršiti. Veškerý český život v kterémkoli oboru, v politice, v dělnickém hnutí, v literatuře, ve vědě atd. trpí dryáčnický a celá naše kultura je dryáčnická. A právě aréna parlamentů je pařeništěm mluvků, šarlatánů, čamburinářů. Čím širší vrstvy lidu zúčastní se špinavých volebních dostihů, tím hlouběji vnikne dryáčnictví v život našeho lidu. Ostatně nad politickým stavem českého lidu jako celku netřeba dnes příliš fňukati: kdo hledí na věc bez předsudků, vidí, že národ brání se choutkám vlády a Němců stále houževnatěji, promyšleněji a s větším úspěchem. Po té stránce netřeba si věru připouštět velkých starostí. Co se pak týče zuboženého stavu *říše*, nevíme opravdu, máme-li proč naříkati. Jsme ve státním útvaru rakouském a tento státní útvar jako každý jiný je mocí utiskující, a tedy jak celek národa, tak i každý jeho příslušník může míti z toho jen užitek, když jeho utiskovatel bude — pokud možno nejslabší. Silný stát je více násilí, slabý stát je méně násilí, aspoň násilí, kterému silný lid dovede čeliti. A silný lid a silný stát nejsou k sobě v poměru přímém. Probouzeti občanstvo z netečnosti k oficiální politice znamená jen pomáhati politice vládnoucích tříd a posilovati státní „pořádek“. Blažený lid, který nestará se o švindly svých „reprezentantů“ a dovede prováděti politiku sobě prospěšnou, politiku, které on sám lépe rozumí než všichni politikové dohromady, politiku na svůj vrub a proti „politice“. Tato jeho politika však směřuje a směřovala vždy proti parlamentům a jejich živočišstvu, neboť v parlamentech uzakňuje se zpravidla to, co si lid vlastní silou dávno již vynutil a co velmi často již překonal.

Nemá-li český lid dosud všeobecného hlasovacího práva, je to jen proto, že dobře cítí, jak málo ho potřebuje. Vytvíjí se, pokračuje bez něho a je jisto, že při všeobecném hlasovacím právu nebude pokračovati lépe a rychleji. Naopak jest nebezpečí, že vydupaný zájem o práci parlamentární ublíží činnosti v oborech užitečnějších a rozumnějších.

Nechuť inteligentního českého člověka k politice, jež točí se vždy víceméně kolem jediného cíle, jímž je volební úspěch, tato oprávněná nechuť byla již několikráte kon-

statována. Viděli jsme ostatně, v jakých rozpacích octla se strana mladočeská i sociálně demokratická, měla-li postavit větší počet kandidátů, viděli jsme, jaké nuly nabízely obě tyto strany lidu českému za reprezentanty. To je však úkaz svrchovaně potěšitelný. Vážný a poctivý pracovník nevstoupí dnes již do poslaneckých lavic, aby se zúčastnil nedůstojné komedie, nedůstojného obchodu se sliby, jimž nemůže dostáti.

Sen o „lidovém sněmu, jenž nebude povolovati s lehkým srdcem miliardy na věci neplodné, nelidové a znemravňující z kapes lidu nezastoupeného,“ je vnadidlem již jen pro dokonalé hlupáky. Možná, že by se nepovolovaly ty miliardy „s lehkým srdcem“ a nepovolovali by je také lidé, kteří jsou reprezentanty jen menšiny národa. Ale povolovaly by se stejné miliardy, jen s tím rozdílem, že těm „spravedlivě“ zastoupeným vrstvám řeklo by se, že se to děje „se srdcem těžkým“. A povolovaly by se jako všechny „státní nutnosti“ ochotně právě sociálními demokraty, sociálními demokraty především a nejrychleji, neboť tento „živel nejčilejší, nejmoderněji organizovaný“ (jak sociální demokracie jest nazývána v provolání Přehledu) představuje ve všech zemích, kde může volně růsti, nejzkorumpovanější politickou stranu, která zná jen jediný cíl, jemuž podřizuje všechny opravdové zájmy lidu, stranický úspěch. Komu nestačí příklad podaný Millerandem ve Francii, komu nestačí dosavadní parlamentární činnost sociálně demokratická v různých zemích, ten je politováníhodným slepcem, jenž má nejmenší právo šáliti klamnými sliby lid nebo inteligenci.

Provolání Přehledu žvatlá také cosi o strážce mravní, o „rovnosti všech státních občanů u vykonávání prvního a nejcennějšího práva občanského“. Jak hluboce znemravňující jsou však tato slova provolání: „Tušíte, co by to znamenalo, kdyby každý od učence a umělce až k poslednímu dělníku zemědělskému byl si vědom, že je rovnoprávnou složkou v tom ohromném, kolektivním ústrojí, jaké představuje moderní stát?“ Je-li celé provolání Přehledu útokem na zdravý rozum, musí tato slova přímo revoltovati

každého inteligentního člověka. Jak ponižující je nyní vědomí, že toto provolání podepsali umělci významu Ladislava Šalouna, Maxe Švabinského nebo Antonína Sovy! Jaké ubohé to pojetí učence, umělce, dělníka, člověka pracujícího vůbec, jaká to přímo urážka českých pracovníků, kteří dle názoru provolání budou se cítiti rovnoprávními s nějakým velkostatkářem nebo větším poplatníkem teprve tehdy, až budou míti v ruce se všemi stejný hlasovací lístek! Jaké to mizerné pojetí občanské rovnosti! Kus papíru, jež smím odevzdati ve prospěch nějakého dryáčníka, má ve mně probuditi vědomí, že pracuji, a nejen to: takový kus papíru má činiti mne, člověka užitečně pracujícího, rovnocenným s ledajakým vykořisťovatelem, kuplířem nebo špiclem!

Nechceme věřiti, že provolání Přehledu psáno bylo ve všech bodech po stejné zralém uvážení, nechceme věřiti, že všichni podepsaní uvážili dobře, co podpisují. Nemáme valného mínění o české inteligenci: kdybychom však brali provolání Přehledu ve všech směrech vážně, musili bychom zoufati nad tak leckterým sobě milým člověkem...

Je-li opravdu správné, že — jak praví provolání — „to jediné, co se dnes u nás v politice podnikat dá, je zápas za všeobecné právo hlasovací“, — pak jest na nás, abychom přímo křičeli proti této politice a vyzvali důrazně všechny, kdož s námi v této věci sympatizují, aby ze všech sil pracovali proti všemu, co bude podnikati Liga pro všeobecné a rovné právo hlasovací, která má vzniknouti na základě provolání Přehledu. Máme dosti sil roztroušených po Čechách i Moravě, dosti tichých pracovníků, kteří ledacos mohou podkopati. Kamarádi dělníci jistě nám také pomohou ze všech sil: na svých táborech otevrou oči šáleným druhům a jen tím houževnatěji budou pokračovati ve své protiparlamentární činnosti.

Na volání „Ať žije všeobecné hlasovací právo!“ máme důraznou odpověď: *Pryč s parlamentární komedií a pryč od inteligence, která stojí na takové úrovni!*

Pololidská a poloblbná nestvůra, uděšená a krvežíznivá zároveň, sultán Abdul Hamid řídí opět téměř nerušeně každodenní krvavá dramata. Zničil Arménsko a nyní ničemná jeho ruka řádí v Macedonii. Evropské žurnály vyvolávají před námi nesmírně tragické obrazy, o jejichž strašlivé pravdivosti dávno již nikdo nepochybuje. Čtete ty časopisecké zprávy, a dolehne na vás hrozná tíha a vaše ruce, vztýčené k lepší budoucnosti lidstva, sklesnou — aspoň na okamžik. Neboť ihned si uvědomíte snad, že ty k zběsilosti rozeštvané hordy vraždících fanatiků poznaly možná v klidných dobách pod domácí střechou také city lidštější a že i ten orientální pořádek dovoluje roditi se lidem, a ne jen krvežíznivým bestiím. Zodpovědnost za zločiny fanatického národa, celá zodpovědnost padá na divokého sultána a jeho vládnoucí stvůry, které — celkem vzato — provozují s bezohlednou ukrutností v Turecku jen to, co vlády zemí civilizovaných provádí doma v rukavičkách. Bezohledná vyhlazovací politika je v módě dosud v celém světě. A toto vlastní špatné svědomí a intrikářská politika mezinárodní brání těm nestydatým nevěstkám mamonu, jež se nazývají „evropskými mocnostmi“, aby zakročily v ohavném divadle macedonském. Jistě není takové zakročení evropských vlád ničím pro nás sympatickým. Ale zdá se, že při dnešním stavu věci nezbývá přát si něčeho jiného, byť mírumilovné a nezištné zakročení takové bylo stále málo pravděpodobné. Mnohem pravděpodobnější je, že krveprolití macedonské bude nahrazeno krveprolitím války turecko-bulharské a tak že přibude nový zločin ke všem těm zločinům starým, jichž evropská diplomacie se dopustila. Nelze předvídati, jak dlouho pak potečou ještě potoky krve, v nichž, jak se zdá, neobyčejně si libují dekorovaní páni od zelených stolů. Macedonští povstalci slibují bohužel, jak se zdá, více, než mohou učiniti. Snad několik šťastných pohybů ruky, které by šíleného vraha na turec-

kém trůně a jeho nejhorší stvůry pochovaly v troskách jejich paláců, snad několik takových „anarchistických“ činů učinilo by nejrychlejší konec nekonečnému již vraždění nevinného lidu. Ale povstalcům chybí bezpochyby možnost nebo schopnost, možná i obojí. A je strašlivě možno, že po nějaké válce bude se opakovati drama znova. Smutná perspektiva! A smutná podívaná na ten mezinárodní sbor korunovaných a nejvyššími státními hodnostmi pověřených protektorů jednoho z nejhnusnějších vrahů na trůně.

Řekl jsem: jednoho z nejhnusnějších vrahů na trůně. A přece ještě jeden hnusnější vládne dnes nad národy. Zločinec, jenž plně jsa si vědom násilnického svého díla jako vzteklý pes jen s největší opatrností plíží se skoro tajně na své diplomatické potulce Evropou, baťuška, ruský car Mikuláš. Provádí-li turecký sultán své krvavé dílo za souhlasu a přispění svého zfanatizovaného národa, hová-li choutkám poddaných sobě mahamedánů, je to zločin, jenž má aspoň trochu živelního podkladu, jenž může mu býti, nepatrnou ovšem, omluvou. Oč zlotřilejší je však ten, jenž škrtí vlastní svůj národ stejně jako cizí národy sobě poddané, jenž vraždí se stejnou drzostí samosprávu národů jako nejlepší inteligenci své země a jako proletariát počínající chápati. Nemůže býti divadla více revoltujícího než pohled na carskou říši, kde jediný tyran s hordou svých byrokratů, v jichž čele stojí ministr Pleve, nejničernější z evropských státníků — a to přece již něco znamená —, vraždí svobodu národů, které nikomu neubližují, vraždí inteligenci a její dílo, jež by mohlo patřiti k nejkrásnějším na světě, vraždí proletariát židovský i pravoslavný jen proto, že lid chce zmírniti rány pěstí, která ho drtí příliš nemilosrdně. A to vše činí ze zájmů dynastických, ze strachu, aby říše nevypadla z rukou proklatého rodu, jenž má jedinou zásluhu, tu totiž, že na něm bylo ukázáno, kterak má národ ukončiti dobu své trpělivosti. Car Mikuláš, jenž vydal „manifest míru“, stejně jako car Alexandr, jenž „osvobodil otroky“, má na svědomí nesčíslný počet obětí hynoucích v pevnostech a na Sibiři, nesčíslný počet obětí vražděných legálně i zákeřnicky. Jen pokrytecké slzy

mohly by téci nad jeho mrtvolou, kdyby stihl ho stejný osud jako Alexandra. Nepochybuje sám, že na sta rukou bylo by ochotno dnes připravit mu takový konec. „Jsou v životě národů chvíle, kdy vražda stává se povinností.“ V cizině však, do níž se dnes odvažuje, sotva najde se mstitel. Socialistická agitace, jež hlavně v Itálii působí starosti vládám a nechce šetřiti s výrazy opovržení korunovaným vrahem, nevyvolá asi událost, jež není v programu carovy cesty. Skoro bychom toho také litovali. Neboť ruský člověk musí přijíti, aby dán byl příklad národům a gesto mstitele neztratilo na své kráse...

Dva vrazi na trůně naplňují hrůzou, krví a slzami všechny končiny, nad nimiž vznáší se jejich ničemná ruka. Žádná morálka na světě nemohla by protestovati, kdyby jejich životem vykoupeny byly životy tisíců. Zda čekají již připravené ruce na vhodný okamžik?

Jednak z opatrnickosti, jednak z neujasněnosti užívalo se u nás a u Němců místo slov anarchie, anarchism, anarchisté názvů v jiných zemích pro hnutí anarchistické neuzívaných, totiž neodvislý socialism, neodvislí socialisté. Tento název, až dosud hojně užívaný lidmi, kteří o nás píší a sami ještě stále slova anarchism se bojí, jest, jak se zdá, opravdovými příslušníky našeho hnutí nadobro opuštěn. Jsme příliš hrdi, abychom ho užívali z opatrnickosti, a příliš uvědomělí snad, aby se nám líbila jeho šířka, kterou lze všemožné přikryti. Názvy anarchie, anarchism, anarchisté nenaplňují již člověka inteligentního a dobré vůle bezpodstatnou hrůzou, můžeme předpokládati, že lidé, o jejichž celé pochopení chceme se ucházeti, vědí aspoň zhruba, co chceme, a proto nebudeme tedy svého jména zaměňovati jiným, kdyžtě nejlépe nám vyhovuje. Velmi rázně vyslovil to v jednom novějším svém článku Kropotkin:

„Často se nám vytýká naše jméno anarchisté. — ‚Nehledme k vašim myšlenkám,‘ říká se nám, ‚mám je dokonce rád, ale to nešťastné jméno! Kterak chcete se státí mocným hnutím, když podržujete to jméno, jež znamená nepořádek, zkázu, chaos?‘

Řekli jsme již jednou (Slova vzpůrcova), proč dáváme přednost ‚nepořádku‘ před tím ‚pořádkem‘, jenž vládl kdysi ‚ve Varšavě‘, jenž později zjednan byl v Paříži vražděním 30 000 proletářů a o jehož triumfu slýcháme po každé, kdykoli počátek revoluce je utápěn v dělnické krvi. O tomto pořádku, jenž je staletým útiskem o jednu více prohlášeným, nechceme slyšeti. Dáváme tisíckrát raději přednost nepořádku, jenž byl způsoben novokřtěnci v 16. století, revolucionáři v 1793, Garibaldim, Komunou v 1871 a tolika jinými, jimž buržoazie dává titul, slavný v našich očích, ‚strůjci nepořádku‘.

A pak, řekli jsme, to slovo Anarchie — nehledě k jeho

smyslu velmi přesně negujícím stát — má již svou slavnou minulost. Datuje se skutečně z Velké revoluce, kdy nazýváni anarchisty všichni ti, kdož byli skutečnými revolucionáři, — ti, kdož nezůstali na polovině cesty, nýbrž šli až k základu věcí, jež měly býti povaleny.

Co se týče všech těch jmen — libertéři, aktraté, antietatisté atd., k nimž často uchylují se ti, kdož nechtějí na sebe příliš obracet perzekuci, — všechna tato jména jsou po některé stránce nesprávná. Nepraví ničeho o naší povaze revolucionářů — lidí, kteří se uchylují k revolučním prostředkům, aby provedli základní změny svou podstatou revoluční.“

Ale neodvislý socialism nebyl jen názvem užívaným za slovo anarchism. Neodvislý socialism reprezentovali done dávna — a reprezentují snad ještě leckde — lidé, neodvislí socialisté, jejichž hnutí nekrylo se s tím, co nazýváme dnes anarchismem, a značilo dle dnešního našeho nazírání mnohá nesprávná hlediska a mnohé falešné cesty. Toto hnutí bylo však základem českého hnutí anarchistického.

Je-li špatný základ budovy, nemůže býti budova sama dobrá a dobrá budova předpokládá nejprve dobrý základ. Tedy vyšlo-li české hnutí anarchistické z tzv. neodvislého socialismu, byl-li neodvislý socialism do jisté míry jeho základem, bude dobře poznati, byl-li tento základ dobrý nebo špatný. Byl-li špatný — a mým názorem jest, že špatný byl —, musíme chtítí seznat, jaké následky to má pro naše nynější hnutí, čili kde třeba opravití základ i budovu a kde třeba stavěti znova na novém základě. O tom pojednám v dalším článku, jímž zahájím řadu studií s názvem Od socialismu neodvislého k socialismu anarchistickému.

V dělnickém hnutí setkáváme se s dvěma základními směry, jež vzdor stálým teoretickým pokusům o sblížení hledí v praktickém životě častěji od sebe se vzdáliti než splynouti. Propast mezi nimi není tak hluboká jako například mezi socialismem anarchistickým a socialismem autoritářským, dříve nebo později šťastné uvědomění lidu vyplní propast a spojí oba směry v jeden mocný a vítězný tok, ale pro přítomnost tvoří dvě různé, podstatně se od sebe lišící cesty. Myslím tu *odborářství* a *revolucionářství*.

Oba tyto směry objevují se v různých formách a také v různé formě vede se mezi nimi zápas. Jednou je to zápas socialismu s odborovým hnutím nesocialistickým, jindy je to zápas akce hospodářské s akcí politickou uvnitř socialismu, jindy konečně vidíme státi uvědomělé revolucionáře proti těm, kdož pro okamžité úspěchy hospodářské zapomínají cíle veškeré emancipační snahy dělnictva.

Co je to tedy odborářství? Snaha dělnictva odborovou organizací dosíci ústupků, výhod a reforem v zápasu práce s kapitálem. A co je to revolucionářství v našem smyslu? Hnutí reprezentované revolučním socialismem autoritářským a socialismem anarchistickým za účelem odstranění kapitalistické společnosti a zbudování společnosti nové, v níž práce nebyla by vykořisťována. Jinými slovy: odborářství, ať již socialistické, nebo nesocialistické, ať již totiž věří v možnost odstranění kapitalismu, nebo nevěří, snaží se především usnadniti práci zápas s kapitálem; revolucionářství chce však především odstraniti kapitalism, aniž ovšem zavrhuje domáhání se okamžitých výhod. Tedy revolucionářství chce více, odborářství méně; jejich taktika bude rozdílná.

Dělník odborář a uvědomělý dělník revolucionář uvažují také zcela rozdílně. Dělník odborář myslí si asi toto: „Je přirozené, že existují kapitalisté a dělníci (nebo aspoň: pravděpodobně nedá se na tomto faktu v krátké době nic

změnití), a proto vynasnažím se, abych v boji práce s kapitálem urval pokud možno nejvíce pro sebe (nebo pro svůj odbor), a povede-li se mi hospodářsky zesílit, abych stal se také kapitalistou.“ Dělník revolucionář však nazírá na věc jinak: „Je zcela nepřírozené, že existují kapitalisté a dělníci, vykořisťvatelé a vykořisťovaní. Kapitalistická společnost drží se naživu jen umělou organizací vykořisťování, spiknutím cizopasníků. Toto spiknutí jest znamenitě zosnováno, řetězy, jimiž obkličuje společnost, jsou pevně sečlánkovány a z jejich svírajícího kruhu neunikne nikdo za žádných okolností, leda stane-li se sám kapitalistou, členem spiknutí vykořisťovatelů. Všechny ústupky, výhody a reformy, jichž vykořisťovaní mohou si vydobýti na jedné straně, zaplatí opět ze svého na straně druhé. Každý vykořisťovaný, jenž jest lépe situován než ostatní odbory, jest jím na účet těchto ostatních vykořisťovaných. Ústupky, výhody, reformy, i kdyby byly trvalé (a jsou jen skoro vždy dočasné), jsou od počátku až do konce zdánlivé. Proto v zápasu práce s kapitálem musí býti prvním naším heslem odstranění kapitalismu. Domáháme-li se vzdor tomu těch zdánlivých ústupků a reforem, děje se to jen proto, že udržujeme tím oba tábory ve válečném stavu a napomáháme v táboře vykořisťovaných ke vzniku a rozvoji vlastností nevyhnutelných pro naše vítězství. Těmito vlastnostmi jsou: solidarita, uvědomění, statečnost a nespokojenost.“

Za těchto okolností je přirozeno, že odboráři vyčítají revolucionářům: Nemáte porozumění pro strádání dělníka, a revolucionáři krčí rameny nad zdánlivými úspěchy hnutí čistě odborového. A oba směry zápasí o primát v dělnickém hnutí. Tento zápas je všelijak komplikován, v různých zemích různě se odehrává a vcelku jen velmi zřídka stojí proti sobě čistě odborářství s čistým revolucionářstvím.

Dle toho však, jak se věci dnes vyvíjejí, můžeme očekávati, že 1. duch čistě odborářský bude ustupovati všude tam, kde proti němu kráčí socialism (v Anglii například), 2. duch odborářský, jak jest pozměněn v „socialismu“ reformistickém, bude zatlačovati revoluční marxism (v Ně-

mecku, ve Francii) a 3. duch revolučně-hospodářský, reprezentovaný anarchistickým komunismem a kolektivismem, bude vítězí nad čistým odborářstvím i nad změšťačtělým socialismem (ve Francii, ve Španělsku, v Itálii, v jihoamerických republikách atd.).

2

Anarchism — přihlížíme-li ovšem k jeho hlavnímu a nejvšeobecnějšímu představiteli, anarchismu komunistickému (vůbec socialistickému) — nestaví se ani teoreticky, ani prakticky *zásadně* proti odborářské činnosti, ať již se projevuje dělnickými sdruženími pro ochranu nebo výboj na základě odborovém, nebo dělnickými sdruženími pro výrobu nebo konzum. Přitom ovšem dává anarchism přednost jedněm zásadám před druhými, například zásadě federace před zásadou centralismu, což však má hlavní význam — a často veledůležitý — jen v praxi, kdežto teoreticky je to věc vedlejší. Pravděpodobně nelze říci, že by například odborová organizace na základě centralistickém musela nutně hůře prosperovati než odborová organizace federativní za stejných podmínek, ... kdyby — a toto kdyby je právě poznatkem z praxe —, kdyby například v zemích s nadvládou sociálně demokratickou v dělnickém hnutí nebylo nebezpečí, že centralism organizace usnadní zavlečení hnutí odborového do rukou politikářů, kteří podřídí ho cílům, jež s cíli hnutí odborového nemají co dělat. Jinak většinu odborářské činnosti lze považovati za část hospodářské akce dělnictva a pro tuto řídí se anarchisté všeobecně zásadou, že každá hospodářská činnost dělnictva je *pro dělnictvo* dobrá, ať již přináší mu jen poučení, nebo zároveň i hmotný zisk.

Ale v posledních letech, kdy jednak anarchism emancipoval se skoro úplně od marxistického pojetí věcí a nastoupil samostatné vědecké cesty bádání, a jednak po mnoha praktických zkušenostech, nastalo povšechně skeptičtější nazírání. Stali jsme se opatrnější a vybíravější.

Pokusme se tedy krátce shrnouti hlavní pokyny, jež dle našeho názoru vyplývají z minulých hospodářských zápasů dělnictva samy sebou.

Pro odborovou organizaci platí asi toto:

Vnitřní činnost je důležitější než činnost vnější. Klíčem k úspěchům je *solidarita*, a nikoli forma organizační a disciplína. Nejlehkomyslnější člověk, cítí-li solidárně, jest v dané chvíli vytrvalejší a ochotnější než nejlepší voják dělnické armády zdisciplinovaný teroristickými prostředky. Cit solidarity nesmí býti úzce odborový, cechovní, nýbrž vše-dělnický, třídní v dobrém smyslu slova. Proti odborové organizaci dělnické staví se dnes již skoro povšechně odborová organizace zaměstnavatelů. Stávka jednoho odboru bude zanedlouho vždy marná, kdykoli nebude míti aspoň tendenci státi se všeobecnou. Armády vojensky zdisciplinované a na svou finanční moc se spolehající prohrávají dnes stále svoje bitvy: stávky s tendencí k stávce všeobecné, čili ty, jimž je hlavní vzpružinou *solidarita*, dobývají naopak stále častějších úspěchů. Odbory tzv. vzorně organizované jsou útvary velmi křehké. V jediném roce mohou se zvrhnouti vlivem nejrůznějších činitelů politických i hospodářských. Proto je holou utopií domněnka, že odborová organizace povede k trvalé a vytrvalé dělnické armádě. Zápas proletariátu byl by beznadějný, kdyby byl veden týmiž zbraněmi, jimiž vede boj kapitalism: mravním násilím, autoritou, penězi. Proletariát zvítězí jen tehdy, bude-li vynikati vyšší energií, vyšší mravností nad svět kapitalistický, budou-li jeho prostředky boje lepší prostředků kapitalistických, a tak dá směr evoluci lidstva. Katastrofická pojetí byla vesměs opuštěna: soudobý pořádek nezmizí vývojem kapitalismu, jenž by nutně musil dostoupiti výše, z které by se rázem zřítíl, hlavně nezmizí tímto způsobem ve prospěch dělnictva. Také nebude odstraněn revolucí z nebes spadlou, revolucí, která by nebyla *chtěným a logickým článkem evoluce*.

Z předcházejícího jde tedy najevo, proč my anarchisté nejsme v otázce odborové organizace ani odboráři, ani starého druhu revolucionáři. Nevěříme v účelnost odborové

organizace, která není prodchnuta duchem revoluční solidarity; nevěříme však také v revoluci jako katastrofu. Říkáme-li si přece — a jsme-li také skutečně revolucionáři, znamená to, že chceme učiniti to, co skutečně jest v moci lidské, že chceme dáti evoluci lidstva směr a zápasícímu proletariátu cíl, jímž jest odstranění společnosti kapitalistické a zbudování společnosti anarchisticko-socialistické. Nám reformy nejsou jako poměšťačtělým socialistům cílem, účelem, nýbrž jen prostředkem. Cílem je nám převrat, k němuž však třeba jest něčeho více ještě než pouhého urychlování vývoje kapitalismu, neboť nechceme převrat jakýkolivěk, převrat pro převrat, nýbrž převrat určitý, k němuž známe i cesty, i prostředky. Hlavním, nejdůležitějším prostředkem jest *výchova proletariátu k solidaritě*. Co k ní napomáhá, jest dobré, co jí překáží, jest špatné. A toto jest hledisko, z něhož pozorujeme činnost odborovou a z něhož posuzujeme i činnost kooperační.

V NOVÝ BOJ

Jest nám přiznati, že málo časopisů hřešilo tolik — ovšem nedobrovolně — na trpělivost svých odběratelů, pokud se týče nepravidelného vycházení, častých přestávek a změn, jako list náš. Přibývá-li nám vzdor tomu pomalu, ale jistě přátel a soudruhů, svědčí-li sympatie, s nimiž setkalo se založení našeho vydavatelstva, o skutečném hlubším zájmu, jest nám sebrati nyní, kdy na tom finančně budeme snad líp, všechny síly, abychom nezklamali důvěry v nás kladené.

Vycházíme tedy opravdu tentokráte zase v boj. Změněná vnější úprava našeho listu poučí jistě čtenáře, že chceme nejen pilně *stavěti* na budově českého anarchismu, jež u nás nemá stále ještě ani základy dokonalé, ale že chceme i *bojovati* bezoddyšně, abychom pro svou stavbu dobyli volnější půdy. Meč jest nevyhnutelnou výzbrojí těch, kdož jdou trochu před svou dobou, a my chceme toho svého meče zase vydatně používat. Proti všem, kdož stojíce mimo náš myšlenkový svět zúmyně nás nechťejí pochopiti, zúmyně nás umlčují, nás hanobí a zúmyně o nás lhrou. Také však proti všem těm, kdož chtějí státi mezi námi, ale nepochopili, že nestačí přejímati nové myšlenky a zůstávati přitom všim svým cítěním člověkem starým, neboť tito lidé jsou nejhorší naši nepřátelé.

Na povrchu věcí nikdy nezůstaneme: vnitřní obrození, hlubší převrat leží nám na srdci. Proto chceme k jádru věci hleděti. Tak například hned v boji antiklerikálním, u nás stále akutnějším, jenž se vzdor tomu vede jen povrchně nebo opatrnicky nebo konečně ziskuchtivě.

Nezapomeneme také, že cesta naše jest cestou zápasů na několika, na mnoha stranách. Pro boj s klerikalismem nevzdáme se boje s autoritářským a státotvorným socialismem, s militarismem, s měšťáctvím, ať již toto vykořisťuje, nebo ohlupuje atd.

Tož aniž rozvinujeme pestře lákavý program v nejrůznějších otázkách, jimiž bude se nám zabývat, upozorňujeme své druhy a čtenáře, že bez nich, bez jejich všestranné pomoci, nebudeme moci dostáti ani svým nejlepším předsevzetím.

REFORMISTICKÝ SOCIALISM FRANCOUZSKÝ,

toť titul knihy, do níž občan M. Millerand, bývalý první ministr „socialistický“, shrnul články objasňující jeho politickou metodu. Tato metoda znamená, že se hlasuje pro rozpočet na náboženský kult a vyslanectví ve Vatikáně, že se pronásledují autoři antimilitaristických letáků, že se posílají vojáci na stávkáře, že se vojákům zakazuje přístup do odborových burz práce, že se hlasuje proti smírcímu soudu mezi-

národnímu atd. atd. K řasu, chápete přece úspěch tohoto „socialismu“ u buržoazie, u židovských burziánů, u katedrových příštípkařů a politických šejdůřů!

AVANTI,

sociálně demokratický deník vlašský, prožívá krizi. Nemá schopných žurnalistů a nemá peněz. Jeho šéfredaktor Bissolati holdoval totiž příliš „reformistickým“ snahám občana Turatiho, takže to bylo konečně i sociálním demokratům příliš mnoho. Zavřeli své kapsy. Šéfredaktorem bude nyní Ferri; nepořídí však prý také nic.

MICHAL GOTZ,

ruský student, zatčen byl v Neapoli na podnět ruské vlády jako spoluvíník při zavraždění ministra Sipjagina Balmaševem. Mezinárodní veřejné mínění činí nátlak na italskou vládu, aby Rusku vydán nebyl. Známý studentský spolek Corda fratres sebral již tři tisíce podpisů na petici. Ruská vláda nicméně na vydání Gotze značně naléhá. Atentát Balmaševův a atentát na knížete Odolenského, jež byly rozhodnuty v Bojovné organizaci revoluční socialistické strany ruské, postavily totiž ruskou vládu poprvé před akci neznámých původců. Poznala, že má co činiti se sdružením, jež vychází z boje neporušené a neprozrazené. Nuže, Gotz jest podezříván ze styků s Bojovnou organizací. Proto ta horlivost.

POMNÍKY VILÉMA I.

Až dosud bylo v Německu postaveno neméně než *tři sta osmnáct* pomníků císaře Viléma I., jemuž se říká „veliký“. Tyto pomníky stály dohromady víc než *dvacet miliónů* marek a pracovalo na nich 106 „umělců“, takže připadají tři Vilémové na jednoho sochaře. Kolik pomníků postavili však Němci Goethovi, Lessingovi, Beethovenovi, Mozartovi, Dürerovi a jiným?

KTERAK VYRÁBĚJÍ SE ANARCHISTICKÉ ATENTÁTY?

„Anarchisté jsou, jak známo, lidé nemravní a zločinní. Nic tedy neuškodí, svede-li se na ně o nějaký zločin nebo nemravnost více, hlavně kyne-li z toho zisk.“ Tak asi rozumoval Gennaro Finelli, strážce bezpečnosti v Římě. Vyrobil tedy bombu z výbušné látky, železné trubice a doutnáku; nechybělo mu nic. Starostlivě vybral

doutnák hodně dlouhý a promyslel dobře, kdy ho má zapálit. Pak večer, když byl na stráži v Montecitorio — bylo to 28. listopadu m. r. — vzal bombu s úmyslem, že ji položí u zdi vlašské sněmovny poslanecké. Pak popálil si předem zúmyslně a náležitě ruce: zažehne doutnák, a než bude moci nastati výbuch, vrhne se hrdinně na bombu, uhasí ji, bude volati o pomoc a donese svůj nález skromně svému představenému.

Ale běda! Člověk mýnil, policajtův pámbu však měnil. Ještě nepoložil ani svou bombu, když tu se objevil komisař se čtyřmi detektivy: odvedli ho na strážnici, prohlédli ho a našli pod jeho kabátem bombu, jež měla býti anarchistickou. Nešťastník svěřil se totiž se svým úmyslem strážníku jinému, který považoval za dobré pro svůj postup zahráti si také na udávče. Ctnost jest nakažlivá!

POLICIE A ŽURNALISTIKA

Asi před měsícem zavraždil se v Nantes anarchista prof. Bourdelas. Byl členem nantské skupiny a odůvodnil svůj skutek v dopise, jež skupině zaslal a jenž uveřejněn byl v časopise *Le Libéraire*. Již před rokem uveřejnil v témž listě několik článků o sebevraždě. Nuže, policie zmocnila se několika dopisů, jež obdržel od svých přátel, a dává nyní rozhlašovati, že Bourdelas byl určen k tomu, aby zavraždil nějakého tyrana, a že nemaje k tomu dosti síly zavraždil sebe. Nelze se konečně diviti, že policie používá podobných legend, aby poštvála na anarchisty luzu bohatou i chudou, zato však měli bychom jednou provždy se postarati, aby žurnalistika přímo nepodplacená nepomáhala policii v tomto způsobu boje. Měli bychom jíti krok za krokem všade za redaktory, kteří takové zprávy ve svém listě propouštějí — jsou to i redaktoři sociálně demokratičtí —, a vhodnými prostředky napravovati je, ať již jednají z hlouposti, nebo zlé vůle.

O BROŽURÁCH K ROZDÁNÍ

Na pražském sjezdu bylo vysloveno přání, aby vydána byla časem menší populární brožura, kterou by bylo možno rozdávat za účelem agitačním. Tato myšlenka jest příliš dobrá, než abychom mohli váhati s její uskutečněním. Tož chtějí tyto řádky býti informací pro naše skupiny, neboť má-li první taková brožura v nejkratší době vyjít, jest nutno, aby majetnější naše skupiny přispěly na její vydání nějakým, aspoň menším obnosem.

Bude to ještě velmi dlouho trvati, nežli se naše hnutí zmůže na dostatečný počet spolehlivých agitátorů, kteří by nám dovedli získati dobré druhy i tam, kde dosud nemají ani ponětí o naší práci a o našich idejích. Také úkol agitátora našeho jest poněkud jiný, než je tomu u politických a polopolitických stran. Náš agitátor jednal by spíše ke

škodě naší než k prospěchu, kdyby sháněl do našich řad houfy, kterých politické strany potřebují k hlasování. Jeho snaha má udržovati v řadách našich druhů o správnosti našich myšlenek již přesvědčených solidaritu, má povzbuzovati slabší povahy k vytrvalé činnosti, náš agitátor má býti výmluvným rádcem a povzbuzovatelem. Stejně i naše schůze a tábory nemohou míti za cíl přilákati k nám množství. Nevěříme již dávno, že bychom tímto způsobem, slovy a schůzemi, získali přívržence, kteří by nám v práci nepřekáželi a byli kamarády opravdu spolehlivými.

Naším hlavním a prvním agitačním prostředkem bylo a zůstane slovo psané, kniha, brožura. Nesmíme chtíti nikoho strhovati přívalem hluchých a radikálních slov, musíme naopak počítati jen s těmi, kdož naší literaturou byli přivedeni k přemýšlení a dali se přesvědčit pravdivostí, logičností a nezištností našich idejí. Na jiných lidech stavěti bylo by stavěti na písku.

Tedy psané slovo, jež nestruhuje na krátký okamžik, nýbrž poskytuje možnost v klidu a samotě přemýšletí, populární výklad našich názorů, laciná lidová brožura musí nám raziti cestu k srdci lidu. Stává se často, že máme v některém místě jednoho neb dvě druhů, kteří by mohli pro nás leccos vykonati. Nejsou však třeba tak výmluvní, aby soukromými rozhovory získali nám přátel, nemají třeba vlivu, styků a podobně. Jistě však mohli by se postarati o rozšíření spisku, jenž by byl zadarmo. Nebo leckdy se stane, že přijdeme na různých cestách do většího shromáždění, do naplněné místnosti, a nelze věru říci, že by v takovém hloučku nebo shromáždění nebyl aspoň jeden člověk, jenž myslí a hledá osvobozující slovo.

Myslím, že netřeba se déle šířiti o této věci, neboť jistě každý čtenář uzná, že mluvíme pro věc dobrou, která dávno již měla býti počata.

Budou-li nás naše skupiny jen trochu podporovati, vydáme první brožuru již příští měsíc. Bude to původní česká práce s názvem Co jest anarchie. Jasně a stručně povíme v ní, jaké jsou zásady anarchie, jaký cíl má anarchie a jakými cestami chce k svému cíli dojíti.

V místech, kde čilejší naše hnutí již existuje, bude se brožura za několik málo haléřů prodávati. Zdarma zašle se v přiměřeném množství každému spolehlivému příteli našeho hnutí, jenž bude se chtíti postarat o její rozšíření v místech, kde naše hnutí jest dosud neznámo.

(Příspěvky na vydání této brožury počneme kvitovati v příštím čísle a žádáme přátely a skupiny, aby je zasílali na adresu: Jos. Šolc, Žižkov, Chelčického 912.)

POKROK V ČESKÉM HNUTÍ ANARCHISTICKÉM

po stránce myšlenkové jest ještě málo znatelným — ale přece. Na sjezdu před dvěma lety byl zvolen předseda, hlasovalo se velmi pečlivě, aniž to vše zabránilo babylónským často zmatkům. Nakonec shledali

jsme, že odkazujeme mnohé věci výkonnému komité, jež si máme zvoliti. Tu uhodili jsme se do čela: což mohou míti anarchisté takový centrální výkonný orgán? — Letos bylo jinak. Předsedu jsme neměli. Řečník, jenž domluvil, předal slovo tomu, kdo se u něho nejprve přihlásil, a jednání šlo hladce až na nějaké to bouřlivé intermezzo, jemuž se nelze vyhnouti leda mezi studenými loutkami. Také jsme nehlasovali, a přece každý ví, co setkalo se se souhlasem a co s odporem a co měli bychom konati. Teď třeba jen dalšího pokroku: to, o čem skutečně žádný z nás nepochybuje, že jest dobré, opravdu soustavně provádět.

MÁJOVÉ ČÍSLO OMLADINY

vyšlo jako neperiodický tiskopis a bylo zabaveno. Číslo zevně činí dobrý dojem, jest pestré a psáno slušným tónem. Obsah sám upomíná však na doby Volného ducha. V článcích i verších stále táž snaha podati víc, než síly autorů zmohou, hledanými slovy a vyčtenými frázemi vyvolati dojem literární hodnoty. Prostota, jasnost a logičnost, tyto věci nezbytné pro agitační článek — chybí takové „Pohádce máje“ naprosto a směs polemických agitačních výkřiků s nucenou básnickou nabubřelostí nemůže jich nahraditi. Mnoho se naříkalo kdysi na nesrozumitelnost a cizí slova v Novém kultě: my se jim nyní dle možnosti vyhýbáme, zato Omladina jako náhradou přichází s takhle učenými větami: „...nenechme se másti momentánní konjunkturou světového trhu, okamžitou depresí.“ Věta vyčtená z nějakého odborného listu, věta přímo křičící v listě anarchistickém, jenž by měl býti hodně vzdálen žargonu oficiálních národohospodářů. Snaha skvěti se cizími slovy proniká vůbec celým listem a dochází přitom ovšem k nestvůrnostem a nesmyslům. Taková nechutnost, jako je „Ab ovo usque ad mala“, neměla by se nikdy už opakovati. V „Nových proudech v národohospodářství“ je také strašně málo vět logických a přesných, jež by čtoucího dělníka nezmátly a přímo ho poučily. Opakuje se tam také stará nesprávnost, jež by mohla již jednou zmizeti. Marxe přivedl prý „jeho industriecentrický (jaké to slovo?) názor až ke kolektivismu“. To je však nepravda. Marx byl až do smrti komunistou. Ale zato nejlepší až do té doby systém kolektivistický vypracoval — Proudhon. — O veršování kamaráda Habra zmínil jsem se už jednou. Dokud zpíval, jak mu zobák narostl, prosté proletářské písničky, bylo vždy příjemno čísti jeho práce. Od té doby však, co se nakazil Moderní revue a skládá neforemné sloky ze střepin po všech koutech sebraných, není již poetou a je trapno ho čísti. Mluvme si pravdu: vždyť je svrchaný čas, aby se na naši literaturu bralo také literární měřítko. Pustým blabolením některých našich zaniklých časopisů pokazil se již dosti lidem vkus, mozek a cit.

je záležitostí čistě sociálně demokratickou. Fráze „uvědomělý dělník nepije zdraženého piva“ svědčí jen o nadutosti strany, která nepovažuje za uvědomělého než toho, kdo se podrobuje komandu její generality. Naši kamarádi nechať se jen klidně smějí teroru, s nímž tato strana vystupuje proti našim spolkům i jednotlivcům, kteří správně pochopili, že jim do celého boje pranic není ani teoreticky, ani prakticky. — Zemská dávka z piva měla být uhrazena těmi, kdož mají z průmyslu pivovarnického největší zisk, totiž akcionáři pivovarů. V akci k tomu směřující přirozenými spojenci byli hostinští a konzumenti, kteří předem měli se postarati, aby důsledky zákona zůstaly na bedrech těch, kdož mají nejvíce a nejvíce získávají. Jakmile se toto nestalo, bylo jisto, že v boji konzumentů proti požadavkům nesprávného spojení hostinských s pivovary konzumenti de facto podlehnou. Boj proti zdraženému pivu může nyní zvítěziti jen zdánlivě: ve všech hostincích, kde čepuje se pivo za starou cenu, lze již nyní pozorovati, že výčepníci dovedou si nahraditi na účet konzumentů vzrůst svých vydání, majíce k tomu po ruce dosti prostředků (menší míru, zhoršení kvality, manipulaci se „slivkami“, zdražení jiných nápojů a potravin). Sociálně demokratičtí revolucionáři — aspoň ti, kteří to myslí s tímto bojem upřímně — zapomněli prostě, že povaha kapitalistického pořádku vede nutně k tomu, aby široké vrstvy lidové zaplatily každou reformu směřující k zlepšení materiálního postavení těchto vrstev nebo jisté jejich části (tentokrát učitelstva), zapomněli, že pranic nelze tady vyřídit, leda soustavným hospodářským bojem, jenž je základem socialismu. A právě tento revoluční hospodářský boj — pokud sociální demokracie vůbec ještě ho vede — je pro takový bezvýznamný bojkot zanedbáván, vyhazují se zbytečně peníze proletariátu, jichž by se jinak a ke skutečnému prospěchu lidu dalo použití, a plýtvá se lidovou energií, které je právě dnes tak strašně málo. — Nepochybujeme ostatně, že strana sociálně demokratická žene se tady prostě jen za popularitou, ale neměla by míti tolik odvahy a terorizovati ty, o nichž předem ví, že s ní nesouhlasí a k popularitě pomáhati jí nemají příčiny.

PŘED NOVÝMI SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÝMI ODŠTĚPENCI,

vedenými občanem Vondřichem a Houškou, varovali jsme kamarády již na posledním sjezdu, a kdo zná jejich mravní a intelektuelní výši, dá nám jistě za pravdu. Také na sjezdu nikdo nečinil námitek. Tím smutnější jest, že v Matici svobody (č. 12) jsou důkazy toho, že někteří naši přívrženci — občana Roubíčka, jenž sotva přesně ví, čím je, mezi ně ovšem nepočítáme — čekají něco od této málo čisté spo-

lečnosti. Myslí bezpochyby, že „se dá mezi nimi něco dělati“, a zapomínají, že v blátě se lidé dosud vždycky jen pošpinili. Zasláno občanů Roubíčka a Houšky vyjímá se v listě, jenž chce býti anarchistický, jako inkoustová skvrna na bílém papíru. Či domnívá se redaktor Maticе svobody, že o jednu skvrnu více nebo méně již nerozhoduje?

PSEUDOATENTÁT V GIBRALTARU

Sympatický náš kamarád Siegfried Nacht vydal se do světa na studijní cesty. V Gibraltaru byl zatčen proto, že prý chtěl spáchat atentát na anglického krále. Přijel tam 4. dubna, kdežto král až osmého, o čemž Nacht dozvěděl se teprve ve vězení, když se tázal na důvod slavnostní dělové střelby. Byl tázán na své domnělé členství v tajném spolku a pokoušeli se donutiti ho k přiznání — hladem. Několik gibraltarských občanů poslalo mu advokáta a tisk francouzský, anglický a španělský zahájil osvobozovací kampaň. V Londýně utvořilo se obhajovací komité, mezi jehož členy byli John Burns, Hydman, Kropotkin, Herbert Spencer, Walter Crane, Charles Dicke, komtesa of Carlisle, Emilia Hobhouse. Na počátku května byl Nacht propuštěn. Nový to doklad, jak úspěšně bude moci pracovati „mezinárodní hlas svědomí“, o němž jsme se jinde zmínili.

KAMARÁDI! ANARCHISTÉ!

Dle zpráv, jež nás došly z některých našich skupin na severozápadě, a dle vlastního seznání několika z podepsaných panuje v našich skupinách naprostý zmatek, pokud se týče upravení poměrů v skupinách anarchistických a zorganizování hnutí hornického. Vinou jednak nedostatečného porozumění, jednak těch, kdož mermomocí snaží se myšlenku anarchistických skupin ztotožniti s organizací hornickou, jest nebezpečí, že se opět nic nevykoná a přání pražským sjezdem vyslovená vyzní naprázdno.

Tož upozorňujeme všechny naše opravdové druhy, že považujeme za první a nejdůležitější úkol našeho hnutí uskutečniti na pevném základě volné naše skupiny a jejich vzájemnou a solidární činnost. Jsme toho mínění, že organizace hornická vznikne ve správné formě teprve tehdy, až horníci sami pochopí její nutnost a sami přiloží ruce k dílu. A nepochybujeme, že se to stane, až skupiny anarchistické budou skutečně živé a budou vzájemně pracovati.

Klademe vám tedy na srdce, abyste se nedali nikým mýliti a utvořili bezodkladně skupiny a postarali se o vzájemnou jejich činnost. Vše ostatní musí ustoupiti do pozadí před touto životní otázkou našeho hnutí.

Druhá věc, pro kterou se na vás obracíme, jest Kalendář revolucio-

nářů na rok 1904. Bylo by hanbou pro naše hnutí, kdyby tento anarchistický kalendář vyjít neměl, a tím způsobena byla radost všem tajným i veřejným našim nepřátelům, kteří nedovedou zatajiti svůj hněv proto, že naše hnutí dává se na cesty skutečně anarchistické.

Apelujeme tedy na vás, abyste bezodkladně sbírali předplatné a příspěvky tak, aby koncem června sešlo se aspoň 200 K jako závdavek tiskárně.

Budiž heslem nás všech nedati se svěsti z cest, jež vedou k rozkvětu našeho hnutí a jež mají jediný cíl — anarchii.

CO TOMU ŘÍKÁTE, PANE STRÁŽMISTŘE?

Dne 9. února t. r. potkal horník F. H. brušského strážmistra Lorenze a ten se ho tázal, kdy pojedete do Ameriky. Tázaný odpověděl: „Jel bych, ale nemám peněz, otec a bratr jsou nemocni a sestra mi nechce půjčiti; kdybych však měl peníze, pojedu hned.“ Nato strážmistr pravil, že mu má cosi důležitého říci, aby tedy, jakmile bude mít čas, přišel k němu. Horník odpověděl, že by šel hned, s čímž strážmistr souhlasil. Když přišli do jeho kanceláře, nabídl mu strážmistr s velkou úslužností židli a mluvil k němu asi toto: „Budete mít 30 zl. služného, vstoupíte-li do našich služeb. Potřebujeme člověka, jenž by s námi sděloval pohyby sociálního hnutí, schůze, přednášky, konference. Lec-cos nebezpečného se mluví, o leccems se jedná, přijde to pak do novin a já dostanu nos, že jsem zde a že nic nevím. Jedná se mi hlavně o pohyby hnutí mezinárodního, hlavně anarchistů. Víím, že by bylo dobré, kdyby se člověk tak vyškolil, aby se obešel bez zákonů; zde se nám však jedná o pohyby tohoto hnutí.“ Když horník rozhořčeně odmítl jeho nabídku přijati, upozorňoval ho strážmistr, že si ničí život již v mládí, že mu to nic neprospěje a že ho nebude nikdo chtít přijmouti do práce. Když se rozcházel, dodal: „Nu, máte cestu stále otevřenou, kdybyste však někde něco řekl, stalo se to mezi čtyrma očima, *není to pravda?*“ To stalo se kolem 11. hodiny dopolední dne 9. února 1903. — Co tomu říkáte, pane strážmistře?

Týž den odpoledne potkal tento horník svého soudruha J. W., a když mu byl sdělil obsah své rozmluvy se strážmistrem, dokazoval mu W., že bylo by dobré, kdyby zdánlivě vstoupil do služeb četnictva a mohl vypátrati, kteří z dělníků brušských konají četnictvu špiclovské služby. Oba horníci učinili tedy přiměřený plán. *Neboť jest jisto, že ve službách strážmistra Lorenze stojí celá řada individuí, vydávajících se jinak za anarchisty, sociální demokraty nebo horlivé sokoly.* — Co tomu říkáte, pane strážmistře?

Druhého dne opravdu se F. H. strážmistru představil, byl radostně přijat a dostal přiměřené instrukce. Hlavně měl vniknouti jako člen do všech spolků a snažiti se, aby byl všade první. Svá pozorování měl sdělovati se strážmistrem v dopise zaslaném pod šifrou *J. K. Poste restante, Bruch.* K tomu strážmistr dodal: „Když já vám něco budu

chtítí, pošlu vám dopis s adresou psanou ženskou rukou, aby nebylo znáti, že jest ode mne. Nyní máme Bruch trochu vyklizený, neboť jsem se postaral, aby ti křiklouni přišli odtud, a některé mám ve svých službách, takže zde můžeme *pokojněji spáti*.“

Dále mu pravil: „Musíte se chovat na závodě k představeným hrubě jako největší socialista; o práci se nebojte, tu obdržíte vždy, kdy budete chtít, neboť co já chci, to se také stane. Když řeknu, těchto dvacet propustíte, tak jsou propuštěni, a nikde tady práci neobdrží; řeknu-li však, těchto čtyřicet přijmete, tak jsou přijati, poněvadž jsem s panem *inspektorem Padourem* jedna ruka, neboť co jsem já, jest on. Obdivuje se mi, že mám pro něho stále nové zprávy, ale mohu to dělat, neboť dostávám na to veliké peníze a také je obětuji. — Když mne potkáte tady v Bruchu, tak na mne hleďte s opovržením jako každý jiný a popřípadě, jdete-li s někým, můžete i hrubě o mně mluvit.“ V dalším hovoru jednalo se o některé konference, přičemž H. seznal, kteří lidé prokazují strážmistru špiclovské služby. Pak strážmistr pokračoval: „Ještě nám záleží na Neumannovi, toho dostati. O velikonočních svátcích bude v Praze konference, na kterou rozhodně musíte jeti, ať to stojí cokoli. Ztracený čas, útraty, cestu, všecko dostanete zapláceno, nesmíte však mnoho rozhazovati, aby nebylo nápadno, kde jste vzal peníze. Až přijdete k Neumannovi, tak se mu představíte jako H., zástupce organizace v Bruchu, pak vytáhnete pěknou tašku s dobrými doutníky a řeknete: Račte si vzítí, pane Neumann, vyhrál jsem náhodou z lutrie, tak vám mohu posloužití (posuňkem napodoboval), a tím zjednáte si u něho důvěru...“ Nato dal H-ovi deset zlatých, jako by prý byl v jeho službě od prvního, ač bylo již desátého. Upozornil ho, aby byl opatrný, pak šel napřed a slovem „jo“ dával mu znamení, že nikdo venku není a že může nepozorován odejítí. — Co tomu říkáte, pane strážmistře?

Dne 22. února konala se v Mostě konference. Ku konci J. W. dohodnutý s H-em prohlásil, že se svolá užší konference, na níž porokuje se o věcech, o nichž nelze na konferenci mostecké mluvití, protože jsou přítomni špiclové. To měl býti počátek komedie, kterou chtěli se strážmistrem zahrátí. Za týmž účelem napsali téhož týdne fingovaný dopis, jenž byl adresován H-ovi a podepsán „mosteckými kamarády“. V tomto dopise sdělovalo se mu, že se konference bude konati v Kladně nebo okolí. Dopis dal J. W. na poštu 1. března v Čouši. Chtěli způsobiti policii hodně běhání a dostati větší peníze. Dne 3. března k 11. hodině dopoledne odebral se F. H., jenž toho dne dopis obdržel, k strážmistru. Poznal na něm ihned, že jest nespokojen. Stalo se totiž, že na vystěhovaleckém večírku v Čouši pochlubil se A. P., jemuž se F. H. se svým jednáním svěřil, před jinými s tím, co ví. A že byl na tomto večírku přítomen také opravdový strážmistrův špicl, byl F. H. částečně prozrazen. Podařilo se mu však strážmistra umluvití. Dostal od něho nové instrukce a dalších deset zlatých (potřetí). Ale k dalšímu se již neodvážil. Na večírku vystěhovalců v Bruchu, na němž byl opět onen

špicl přítomen (jeho jména prozatím neuveřejníme), tvářil se tak, jako by nemohl odjet, — ale časně ráno zmizel.

Jest v Americe. — Co tomu říkáte, pane strážmistře?
Pošlete opravu, pane strážmistře?

RAKOUSKÝ SJEZD?

V Neues Leben (číslo 23) čteme následující výzvu:

Volným socialistům Rakousko-Uherska

Od osmdesátých let jest naše organizace roztržštěna a velká část stejně s námi smýšlejících stojí mimo propagandu revolučního socialismu, jehož ideály jsou přece povolány, aby prakticky vnikly v společenský pořádek, v němž milióny lidí trpí pod nátlakem vládnoucí menšiny. Shledáváme dobu příhodnou k tomu, abychom v našich řadách provedli jednotnou organizaci volných socialistů Rakousko-Uherska. K tomu je třeba společné ústní dohody. Proto navrhuje, aby se co nejdříve konal sjezd volných socialistů Rakousko-Uherska, na němž bychom se poradili a vyslovili o svém tisku, taktice a organizaci. Nežene se za volebním právem, nejsme také centralisty, jsme federalisty a stranou vysloveně socialisticko-hospodářskou. Potíráme každou vládu i vládu strany, neboť jest pro nás směrodatná jen svobodná lidská vůle.

Soudruzi! Volní socialisté! Jste-li srozuměni s naším návrhem na kongres, zašlete svá mínění redakci Volksanwalt ve Štýrském Hradci, Idelhofgasse 12, čiňte návrhy a kupředu. Nejdéle do tří neděl mohou býti přípravné práce skončeny, čas, místo a denní pořádek vysvitne z došlých dopisů.

Ať žije volný socialism v Rakousko-Uhersku!

Jménem neodvislých socialistů
několika rakouských měst.

Myšlenka všerakouského sjezdu není špatná. Ovšem opakujeme i při této příležitosti: takový sjezd má býti vždy *zakončením* určité periody *činnosti*, a nikoli jakýmsi zahájením práce. Nemýlíme-li se však, jedná se zde opět o starou vadu našich německých soudruhů. Slovo „jednotná (einheitliche) organizace“ nás k tomu vede. Naši němečtí soudruzi stále ještě sní o „socialisticko-hospodářské straně“, o „jednotné federaci“ s ústřední kanceláří a s měsíčním příspěvkem. Toť ovšem ideál starých „neodvislých socialistů“ — tento titul stále ještě neodložili —, ale dle našeho mínění taková federace může býti hnutí *anarchistickému* jen překážkou. I „federace“ je zakukleným pokusem o „stranu“ a má svůj význam jen ve větším hnutí odborovém, nikoli ovšem jako jeho cíl, nýbrž jako prostředek k organizaci na základě volné solidarity. Hnutí odborové musí počítati i s masami méně uvědomělých, kdežto

hnutí anarchistické neuvědomělých davů musí se střežiti, a pokud se týče jeho příslušníků, vzíti si za heslo: nikoli mnoho kvantitativně, nýbrž mnoho kvalitativně. Sjezd — uskuteční-li se — bude mít sotva za následek to, čeho si od něho pořadatelé slibují, ale nicméně se zaň přimlouváme, a sice z toho důvodu, že se může státi pobídkou k větší *součinnosti* skupin roztrousených po této říši.

SJEZD MANNHEIMSKÝ

O svatodušních svátcích konala se v Mannheimu třetí konference Německé federace revolučních dělníků. Počet účastníků (24) a počet zastoupených míst (17) nesvědčí právě o síle této federace. Také z jednotlivých řečí na tomto sjezdě pronesených vysvítá, že federace má dosud málo členů. Důvody jsou dva: předně osobní spory, jež v Německu kvetou ještě více než u nás a vedou také k projevům hodně málo vkusným, po druhé činnost federace příliš výhradně hospodářská a málo anarchistická. V tom směru bylo usneseno, aby federace zreformovala se na čistě anarchistickou a přijala jméno *Anarchistická federace Německa*.

Dále usneseno zahájit všade čilou a všestrannou propagandu pro všeobecnou stávkou. Ovšem konstatováno také, že ta různá společenstva a nákupní družstva za nic nestojí, že „nemají ideálů“, čili konstatovány s nimi podobné zkušenosti jako u nás: tato společenská družstva stávají se prostě pro zúčastněné vlastním cílem, a nikoli jen prostředkem pro usnadnění anarchistické propagandy. Dotyčná rezoluce zní: „Uváživši, že dnes existující výrobní družstva a konzumní společenstva bojují čistě jen pro hmotné přednosti, a nikoli jako prostředek na cestě k odstranění dnešního státního zřízení, a dále, že činností parlamentární nic nelze dosáhnouti, prohlašuje III. konference federace za svou taktiku propagandu všeobecné stávky.“

V přijatých návrzích skví se však jeden velmi podivný, ne-li směšný. Zní: „(Zvolená komise má za úkol...) vejíti ve spojení s vynikajícími anarchisty na poli teoretickém, jako jsou Kropotkin, Čerkesov, Grave, Malatesta a jiní, a vyžádati si od nich, aby vypracovali prohlášení principů, jež má ihned tvořiti myšlenkový základ federace.“

Představuji si například Grava, jak se usměje, pokrčí rameny a pomyslí si: „Jací jste to anarchisté, když hledáte teprve zásady.“ Zdá se nám však, že němečtí naši kamarádi nehledají zásad, nýbrž spíše uniformu. Vždyť i jejich federace má dostati svoje stanovy! Nejnesmyslnější při celé věci jest, že mají vypracovati prohlášení zásad německé federace lidé, kteří o poměrech a potřebách německého hnutí asi vědí dosti málo, a lidé, kteří jsou tak různorodí jako například Grave — Malatesta, Kropotkin — Čerkesov. Jistě základ anarchistických principů jest nám všem společný. Ale na tomto základě staví a pracuje každý národ jinak, každá individualita jinak. Neznají-li němečtí soudruzi základ našich idejí, nemají-li ho v krvi, pak jsou snad neod-

vislými socialisty, nikoli však anarchisty. Znají-li ho však, pak musí na něm pracovati dle *svých* zkušeností a dle *svých* poměrů.

Celkem se zdá, že ani zreformovaná federace německá nebude ještě dlouho prospívati v cele anarchistickém duchu. A přece je značně důležitou pro celkové naše hnutí, aby v Německu, kde proletariát je vydán všanc sociálně demokratickým politikářům, kteří proň za celou dobu svého primátu nevybojovali ani takových pracovních podmínek, jaké má dělnictvo leckde, kde nelze ani mluvit o vážném socialistickém hnutí, aby v Německu vznikla silná protiváha kasárnického a měšťáckého ducha sociálně demokratického.

V K I Š I N Ě V Ě

Jediný kišiněvský deník Besarábec byl časopis prudce antisemitský. Jeho vlastník Krušvan, jenž jest původu moldavského, popouzel systematicky lidové vášně proti židům, které líčil jako šířitele socialismu a nepřátele Ruska a křesťanského náboženství. Krušvanovy útoky proti židům opakovaly se v posledních letech bez ustání. Obchodníci a zaměstnavatelé, kteří měli ve službách židy, byli v jeho časopise denuncováni veřejné odvetě a Krušvan nepřestával otevřeně žádati hromadná vyhnání, ano i vyhlazení židů. A že Besarábec tiskl se v dvaceti tisících exemplářích a byl čten hlavně městskými a továrními dělníky a pak lidmi od policie, lze uhadnouti, jaké spousty natropil.

Dva příběhy, jež se staly krátce před velikonočními svátky, byly Krušvanem vykořistěny k podnícení obyvatelstva k vražedným násilím. Jeden příběh byla vražda mladého hochy z vesnice Dubbosary, jež leží mezi Kišiněvem a Oděsou. Tato vražda, jak soudní vyšetřování dvakrát obnovené zjistilo, byla spáchána rodiči oběti ze zistných důvodů. Druhým příběhem byla sebevražda mladé dívky v izraelské nemocnici v Kišiněvě. Tato dvě fakta, vražda a sebevražda, byla Krušvanem líčena jako zločiny rituelní, spáchané židy, kteří potřebují na velikonoce křesťanské krve. Zároveň Besarábec vybízel ruské křesťany, aby ztrestali původce těchto zločinů. Velký rabín kišiněvský hroze se důsledků těchto vyzvání k vraždám, odebral se k pravoslavnému biskupovi a snažně ho prosil, aby utišil veřejné mínění biskupským prohlášením, vyvracujícím absurdní legendu o tom, že židé pášou rituelní zločiny. Odpovědí biskupovou bylo, že odmítl zakročiti, ježto prý je jisto, že skutečně existují jisté semitické sekty, které používají křesťanské krve pro své velikonoční ceremonie. V téže době odebrala se také delegace židovské kišiněvské obce k městskému guvernérovi a upozornila ho, že neustálé provokace Krušvanovy povedou nezvratně k vraždění židů, neučiní-li proti tomu guvernér bez váhání opatření. Generál von Raaben upokojil delegaci říka, že byla učiněna všechna opatření, aby bylo zabráněno bouřím. Nicméně nic nebylo učiněno, čím by se byla zamezila krvelačná štvání Besarábce. Náčelník policie Išaňko byl

také židy vyzván, aby učinil nutná ochranná opatření. Odpověděl jim, že by chválil boha, kdyby židé byli vyhnáni z města vzhledem k jejich socialistické propagandě.

Mezitím obyvatelstvo vidouc, že zakročování židů u autorit je bezúspěšné, připravovalo se otevřeně k útoku, jenž se měl státi o velikonočních svátcích. Několik dnů před svátky byla Krušvanem a jeho přáteli uspořádána schůze, na níž usnesen plán boje. Důsledkem této schůze bylo, že do Kišiněva přišla banda cizinců, skládající se mimo jiné z třiceti Albánců a několika Makedonců. Dle všeobecného mínění byli tito banditi „importováni“ výhradně proto, aby vedli útok proti židům. Hlavními původci bouří byli Krušvan a jeho přátelé, přímými vůdci pak, těmi, kdož osobně vedli vrahy, byli studenti a seminaristé náboženských kolejí v městě. Seminaristé, převlečení za dělníky nebo cizince, vedli po dva dny obyvatelstvo. Útočníci tvořili třicet skupin, z nichž každá skládala se z padesáti individuí a byla vedena seminaristou na kole, jenž řídil útok. Některé z těchto skupin byly složeny z obecních dělníků a zřízenců, většinu útočníků však tvořili řemeslníci, dělníci a Moldavové z okolí města a pak zmínění již Albánci a cizinci. Tyto tlupy ozbrojené klacky a kameny, ale bez střelných zbraní, podnikly útok na židovské čtvrtě na třiceti různých místech a současně, dokazující tak, že jednájí dle umluveného plánu.

Vraždění a drancování kišiněvská nebyla přímým důsledkem sporu žida s venkovankou, jak tvrdí pan de Pleve, ministr vnitra, v cirkuláři zaslaném guvernérům. Povídačka pana de Pleve je známa: křesťanská žena byla ztlučena a zraněna židovským majitelem kolotoče. Z toho povstal boj mezi rozzlobenými křesťanskými venkovany a židy. Židé dokonce druhého dne po této epizodě útočili na křesťany ranami z pušek. Nuže, na této historce p. ministra vnitra není slova pravdivého. Majitel osudného kolotoče byl objeven, je to Němec, jmenuje se Reinhold Mergert a je křesťan. Prohlásil, že povídačka pana de Pleve je smyšlenkou. Žádná křesťanská žena nebyla sražena některým z jeho dřevěných koní. Kišiněvská vraždění nebyla také — jak zní jiné tvrzení pana de Pleve — vyvolána lichvářským jednáním židů. Nebyla náhodným vzbouřením obyvatelstva proti židům, nýbrž útokem pečlivě připravovaným místními antisemitskými vůdci, útokem pasívně trpěným policejním náčelníkem a aktivně povzbuzovaným několika jeho podřízenými. Politováníhodná slabost guvernéra von Raaben, jenž nepoužil vojska, aby hned prvního dne zastavil bouře, je zodpovědna za hrůzy následující noci a za vraždění a znásilňování žen a dívek druhého dne nato.

Většina útočníků byla původu moldavského. Moldavové jsou v Kišiněvě stejně četni jako židé a tvoří nejnevědomější a nejbrutálnější část obyvatelstva. Bouře počaly drancováním obchodů a demolováním několika židovských domů. Obyvatelstvo když seznalo, že vojsko zůstává nečinné a policie hledí na útok sympaticky — vždyť i četní strážníci zúčastnili se drancování a dělili se o kořist —, přešlo od loupeže

a vraždění k znásilňování žen a mladých dívek židovských. Stůjtez zde některé z nejhroznějších zločinů:

Feldsteinové byli jednou z nejváženějších rodin kišiněvských. Obyvatelstvo vzalo útokem jejich kavárnu, jež se nalézala na rohu ulice Arménské, v neděli 9. dubna k poledni. Policejní kasárna nalézají se asi 450 metrů od toho místa a strážníci patrolovali v ulici toho dne po pět hodin. Když skupina útočníků demolovala dům, našel náčelník bandy v kuchyni kus masa, určeného pro rodinný oběd. Nabodl ho na hrot hole, vystoupil na střechu domu, jenž jest jednopatrový, a obraceje se k davům a k strážníkům v ulici shromážděným volal: „To jsou zbytky křesťanského dítěte, jež jsem našel v domě bohatého žida Feldsteina.“ Rodina byla zachráněna před zuřivostí davů jedním svým zřízcem Rusem a jedním lidským četníkem. Jejich dům byl však demolován úplně a pokladna obsahující 25 000 rublů byla vyprázděna. Když padala poslední zeď domu, pil náčelník bandy na zdraví Krušvanovo.

Ve čtvrti Bender Rogatka, v ulici Asijské č. 13 bydlilo dvanáct rodin židovských řemeslníků. Banda složená z Moldavů, několika ruských dělníků a z Albánců podnikla na ně útok. Většině mužů podařilo se uniknouti, kdežto ženy a dívky, počtem šestnáct, ukryly se na půdě jednopatrového domu. Čtyři židé pokusili se brániti toto místo proti budoucím vrahům svých žen a dcer. A stalo se toto: Jeden ze čtyř ochránců, jménem Mottel Freenspoon, sklenářský dělník, byl sražen klackem a Albánci jali se vyklešťovati ho ještě živého. Pak zardousili dvouleté dítě, jemuž vyřízli jazyk také ještě položivému. Fotografie těchto takto zohavených mrtvol budou uveřejněny. Tři ostatní muži byli taktéž zabiti. Albánci pokryli jim obličej perím, jež pak zapálili. Mrtvola Freenspoonova byla pošlapána dvěma opilými ženami, jedním Moldavem a jedním Bulharem. Tak dostala se banda až na půdu, kdež byly ukryty ženy, a pokračovala zde ve svém vraždění. Po celou tuto dobu vykračovalo si vojsko a policie po prostoře naproti domu, kdež se děly tyto ďábelské zločiny.

Zdi domů a příbytků potřísněny jsou krví a v jednom nalezen byl školní sešit, do něhož si některý vrah utřel zkrvavené ruce. V ulici Gostinna v čísle 33 zabiti byli čtyři muži a jedna žena. Žilo zde šestnáct řemeslnických židovských rodin. Prvního dne přišli sem útočníci vylámat dvěře a okna. Druhého dne vrátili se sem, aby vraždili. Šestnáct žen a osm dětí ukrylo se v podstřeší. První obětí byl šestnáctiletý chlapec, jenž prosil, aby ho nechali naživu, neboť prý neučinil nic zlého. Jeho otec na konci budovy slyšel ho úpěti, aniž mu mohl přijíti na pomoc. Dítě bylo utlučeno. Jako v domě v ulici Asijské byly ženy a dívky, jež se ukryly, vypátrány a bandity znásilněny. Jedna z nich, vdaná žena, unikla na střechu, skočila do ulice a běžela na nejbližší strážnici, aby se dovolala pomoci. Jeden strážník šel za ní a vyhnal ženy odtamtud řka, že židé mají než to, co si zasloužili. V témž domě usmrcena byla jiná vdaná žena.

V předměstí Sktlanska Rogatka, kdež obyvatelstvo skládá se z osm-

desáti procent Moldavů a ostatek ze židů, bylo ještě hůře. Večer v druhý den bouří, v pondělí 10. dubna vrhlo se obyvatelstvo na domy obydlené židy. Dvacet pět osob, ponejvíce žen a dítek, ukrylo se v kůlně. Banditi, když byli zpusťošili a vyloupili domy, dali se na cestu k jiným hrdinstvím, tu však výkřik dítěte v kůlně objevil jim úkryt. Ihned se tam vrhli. Vlastník kůlny, jménem Grallspoun, byl usmrčen s čtyřmi jinými židy dělníky, kteří bránili kůlnu. Grallspounova žena byla znásilněna a zabita. Banda zmocnila se nato roztomilé holčičky třináctileté, jež se jmenovala Jeja Woullerová. Dítě byvši znásilněno bylo doslova roztrženo ve dvě a dvanáct banditů jako hladoví vlci pralo se o její tělo. Její bratr, jenž se jí pokusil brániti, byl zabit. Vrahové, jako mnozí jiní lupiči a vražedníci, jež každý znal, mohli se zcela volně a klidně procházeti městem.

Náčelník policie Išaňko projížděl se v nejhorsších dobách bouří klidně městem s cigaretou v ústech. První den zorganizovali židé ze čtvrti Černý Bazar sbor sto padesáti mužů pro svou ochranu. Ale policejní důstojník Dobroselský zpozorovav, že by tento sbor mohl držeti útočníky v šachu, a dokonce je i zahnat, zatknul několik a ostatní rozprášil. Mezi lupiči byl v první řadě voják, ordonance to vojenského lékaře Stojnova. Syn jedné zabitě ženy prohlásil, že mezi individui, která znásilnila a pak zabila jeho matku, byli čtyři vojáci. Josef Numan tvrdí, že jeho otec byl usmrčen před očima policejního strážníka Štěpanoviče.

Někteří z policistů činili však přece svou povinnost. Zejména jakýsi Slučevský, jenž velel dvanácti strážníkům ve čtvrti Bender Rogatka, zahnal bandu lupičů, která se však vrhla ihned do ulice Asijské, „střežené“ policistou Assovským. Ten dovolil vrahům provésti věci, o nichž jsme se již zmínili. Také několik dělostřeleckých důstojníků zachránilo život mnoha ženám.

Dopoledne v první den bouří jel kišiněvský biskup, týž, jež veliký rabín prosil, aby odstranil bídnou a vražednou bajku o rituelním zločinu, k obědu s maršálkem Michalem Nikolajevičem Krupenským jednou z ulic, kde hrozila srážka. A prelát širokým gestem žehnal davům.

Kišiněvští židé jsou přesvědčeni, že atentát byl připraven místními vůdci antisemitskými za tím účelem, aby byla terorizována a ztrestána socialistická propaganda. Proto Krušvan a jeho přátelé podnikli fanatism a pověru obyvatelstva pověstmi o rituelních vraždách, spáchaných židy na křesťanských dětech. Nadto obecní úředníci, policejní důstojníci a jiní funkcionáři smyšlením i ze zájmu protisocialističtí chovali se stranicky, zatímco Besarábec zuřivými apely štvál dělníky a sedláky, aby zahnali židy obviněné, že pracují za směšné mzdy. Petrohradská vláda není ovšem přímo zodpovědna za události, jež jsou hanbou ruského národa. Jisto však jest, že ministr de Pleve věděl o tom, co se připravuje. A buď mu byl tento stav věci vhod, nebo nevěřil, že protizidovské hnutí povede k nesmírnému vraždění, neučinil prostě náležitých opatření dříve, než bylo příliš pozdě.

Dále je známo, že viceguvernér Besarábie a státní rada Ustrugov je horlivý antisemita a jest zajímavo, že byl zároveň cenzorem i spolupracovníkem Krušvanova časopisu Besarábec. Tato okolnost a zároveň výhrůžky policie a neztrestaných vrahů, že příští bouře stanou se pro kišiněvské židy svatobartolomějskou nocí, jsou dostatečným vysvětlením k tomu, že všichni vynikající a bohatí židé uprchli z města a jejich chudí souvěrci žijí ve stálém strachu. Krušvanův list byl nedávno zastaven, ale ministr de Pleve obdaroval Krušvana 25 000 rubly.

Je jisto, že kišiněvské vraždění nebylo poslední protižidovskou bouří v Rusku. Aby byly navždy zamezeny, musila by petrohradská vláda vydati carský úkaz, že není ani zbla pravdy na ohavné legendě o židovských rituálních vraždách, a musila by přinutiti biskupy a kněžstvo v městech i vesnicích, aby čtením tohoto úkazu z kazatelny učinili konec propagandě této legendy. Konečně musila by vláda rozřešiti problém ruského žida, a sice tím způsobem, že by mu zajistila stejná zákonná práva i ochranu, jichž požívají jiní občané ruští. Ví se všeobecně, že nestane-li se něco podobného, budou se bouře opakovati.

Ve velikých městech, kde je čteně židů, jsou tito zoufalí a plní strachu. V jednom místě zakoupili devět tisíc revolverů, aby se mohli brániti. V Kyjevě je panika stálá a většina bohatých židů odešla usadit se do Krakova. Židé kyjevští mají takový strach, že mnozí z nich nechtěli ani poskytnouti přístřeší svým souvěrcům uprchlým z Kišiněva. Jinak je tomu ovšem například ve Varšavě, kde jsou četní socialisté, kteří židů se ujali. Na vesnicích však poučují antisemité policii a sedláky, že car nařídil, aby byli židé násilně z Ruska vyhnáni nebo do jednoho utraceni.

Kišiněvský starosta byv tázán, považuje-li za správné řešení židovského problému emigraci židů do Palestiny, jak si toho přejí sionisté, odpověděl: „Jako starosta Kišiněva jsem nucen říci, že naše město bylo by zničeno, kdyby židé odešli; kdybych však byl židem, opustil bych Rusko.“

*

Toť v hrubých rysech obraz události a situace, jež vzbouřily v neobyčejné míře evropské svědomí. Je pochopitelno, že rozhořčení všech inteligentních lidí naměřeno je především proti ruské vládě, vlastně nejvíce proti jednomu z nejničernějších evropských státníků, panu de Pleve, jenž vydal ke guvernérům a městským i policejním prefektům oběžník hemžící se nestydatými lžemi a vědomě vymyšlenými báchorkami a učinil nátlak na cara, aby k vyšetření kišiněvských událostí byla vyslána jeho stvůra, policejní ředitel Lopuchtin.

Obraz, jež o kišiněvských událostech podáváme, je načrtnut dle telegrafické zprávy, kterou pan Michal Davitt poslal jako první výsledek svého vyšetřování na místech hrůzy časopisu New York American. Tento obšírný telegram poslán byl z Berlína, neboť ruská vláda nepouští pravdivých informací. Pan Michal Davitt je velmi známý žurnalista, jenž proslul svým irským vlastenectvím, je jako Irčan dobrý

katolík a ve válce anglo-búrské zastával se houževnatě Búrů a vydal Búrům příznivou historii jejich války za svobodu. Pan Michal Davitt byl právě jako katolík, Irčan, vlastenec, nepřítel Anglie a přítel Búrů zahrnut často potleskem vlasteneckého a antisemitského francouzského tisku. Není tedy důvodů považovati jeho vyličení kišiněvského vraždění, o němž sebral dlouhou řadu dokumentů, které uveřejní, za zprávu „židovského zaprodance“.

Osvícená Evropa jednohlasně skoro obviňuje dnes ruskou vládu jako hlavního viníka. Vždyť jednak ruský systém potlačování židů a ruský systém ohlupování lidu nemohou nésti jiného ovoce. A ruská vláda nemá býti konečně proč nespokojena, neboť v očích osvíceného světa je již tak černá, že ji žádný nadšený pansláv neomyje, a mimo to nezapomínejme, že kišiněvské vraždění mělo býti v nejednom směru vražděním propagandy socialistické. Většina kišiněvských vrahů prochází se ještě dnes hrdě a svobodně kišiněvskými ulicemi a připravuje se na nový útok. Jistě by nebyl na svobodě ani jeden viník, kdyby se nejednalo o bouře protižidovské, kdyby se jednalo o nějakou sebestírnější akci socialistickou, třeba jen o schůzi těch, kteří chtějí vysvoboditi ruský lid z vlády tmy. Jako dokument k tomu, jak daleko dovedou jíti vládnoucí kruhy, aby udržely tzv. pořádek podle svého gusta, jest kišiněvské vraždění událostí historickou.

*

Pomocné komité. Utvořila se skupina advokátů s pp. Kuperníkem a Turšaninovem v čele, jež zakročuje v zájmu obětí vraždění. Advokáti jsou v Kišiněvě permanentně a k různým instancím podali již přes 4000 žalob na guvernéra von Raaben, na policejního prefekta Haněnkova a mnoho nižších úředníků i strážníků. Komité vydalo provolání, v němž, mimo jiné, se praví: „Tisíce rodin nejrozličnějších tříd, skoro všichni dělníci, řemeslníci, služebníci, kočové, kramáři a malí i velcí obchodníci jsou úplně zničeni, jejich byty vypleněny, nábytek, zařízení, nástroje, oděv a prádlo zničeno a uloupeno, peníze a dokumenty ukradeny a samo obyvatelstvo jest obtěžováno a pronásledováno. Asi 50 osob zabito a 85 těžce raněno a skoro 400 raněno lehce, mnoho žen a dívek znásilněno. Ohromná většina nalézá se na ulici bez přístřeší a noclehu, bez oděvu a bez potravy.“ Gorkij zaslal tomuto pomocnému komité 10 000 rublů.

Smutek židů. Židovské obyvatelstvo usneslo se nositi smutek po obětech kišiněvského vraždění. Židé ruského Polska (ve Varšavě atd.) po tři měsíce, židé z Theodosie také tři měsíce, jinde tři, dva, jeden měsíc nebo šest neděl. Divadla a koncerty pociťují velmi krutě následky tohoto smutku.

Meetingy v Londýně. V neděli 21. června konalo se v Londýně několik meetingů protestujících proti kišiněvskému vraždění. Nejdůleži-

tější byl v Hyde Parku za účastenství mnoha tisíc lidí. Předsedal p. J. F. Green z Mezinárodního sdružení pro mír a rozhodčí soud a mezi řečníky byla také Louisa Michelová. Mluvílo se anglicky, francouzsky, německy, vlašsky, rusky a židovsky.

Literatura ve prospěch obětí. Vyjdou dvě vysoce zajímavé knihy. Jedna bude redigována Gorkým a bude obsahovati mimo Gorkého předmluvu řadu nejlepších povídek spisovatelů v židovském žargonu, přeložených do ruštiny. Tato židovská literatura, úplně neznámá, má několik znamenitých autorů, mezi nimiž Morrise Rosenfelda, Abramoviče, Pereze, Rabinoviče a jiné. Druhý svazek bude se jmenovati *Pomoc* a bude vydán v židovském žargonu za redakce Šuloma Alejšema (pseudonym Rabinoviče), jemuž slíbili přispěti Gorkij i Tolstoj. — Poctivé časopisy nemohouce jinak protestovati proti řádění vlasteneckého Nového vremene a časopisů antisemitských, daly najevo své rozhořčení tím, že jim odřekly výměnu.

ZRCADLO KLERIKALISMU

Nic nesvědčí líp o stálém ubývání půdy pro knězovládu vzdor všemu naparování se reakce než ta okolnost, že redakce všech časopisů s tendencemi antiklerikálními mají stálý příliv stížností a žalob na nejrůznější způsoby řádění kléru. Pokud se to našeho listu týče, nepovažujeme za vhodné krmiti své čtenáře stále stejně znějícími stížnostmi ze všech koutů na výdělkuchtivost kněží a na jejich pod průměrem stojící život z hlediska mravního. Věru že nám na tom pranic nezáleží, jaký život vede kněžstvo, neboť čím horší jest, tím snáze prohlédnou ovečky klamnou svatozář svých pastýřů. A pokud se jedná o to, že pastýři dovedou dobře oceniti hodnotu vlny svých oveček a jsou dobrými obchodníky, soudíme, že ti, kdož věří v možnost spasení duše na jejich přímluvu, mají si tuto přímluvu také dobře zaplatiti. A kdo nevěří, nemá se podrobovati prázdňým pro něho formalitám, kdyby byly i zadarmo.

Tedy jednotlivce z klerikální armády budeme hlavně stopovati jen tam, kde jejich činnost hledí čeliti našim snahám, naší propagandě a práci osvětňé. Tentokráte přibíjíme malý případ toho, jak lstivými prostředky chtějí církevní zřízení omezovati naši propagandu pro vystupování z církve.

Jistý náš kamarád z Plzně oznámil na hejtmanství své vystoupení z církve, a jelikož hejtmanství bez křestního listu nechtělo oznámení vzíti na vědomí, psal si kamarád o křestní list na farní úřad svého rodiště, zaslav naň příslušný obnos. Dal si křestní list adresovati na svého kamaráda, aby ušetřil své matce zbytečné lomení rukama. Místo kamaráda došel však křestní list přece jeho matky, a to s následujícím dopisem:

Velectěná paní!

Váš syn žádal mne za křestní list svůj, a proto já po právu musím mu ho vyhotoviti. Poněvadž udáváte pravou jeho adresu, zasílám jej přímo Vám jako matce. Překvapuje mne zpráva, že on, mladík, který ani nedovede pochopiti tu tíhu života, chce vyvrhnouti ze srdce svého to, co člověka v neštěstí a pohromách životních sílí, — totiž sv. víru, kterou do sebe sál s mlékem mateřským, kterou Vy, matka jeho, do srdce jste mu vložila a kterou svět mu vyrval a tak jej nejvíce ožebračil. Nedávno pravil mi jeden náš dělník života zkušený, který do podobných rukou se dostal jako Váš syn: „Kdo ztratí jmění, ztratí mnoho, kdo čest — ztratí ještě více, a kdo ztratí víru — ten ztratil všechno!“ Jsou to slova prostého dělníka, jimž naučil ho život. Jako matka mu rozložte vše, avšak nezdržujte ho, ať činí cokoliv. Však on se časem pozná, jen aby to nebylo pro něho příliš pozdě! Poručte vše Bohu, modlete se za něho k Panně Marii, do jejíž ochrany

Vás poroučí Vám oddaný

(Razítko)
Farní úřad v Strašicích
18. 6. 1903

Al. Müller,
administrátor.

Tento dopis je výborným příkladem sladkého jezovitství. Sladčounký je, a přece lživý a plný zakuklené zloby. Nezněl by tak sladce, kdyby paragrafy nenutily pana správce fary křestní list vydati a kdyby dovolovaly mu přímo působiti na matku, aby svému synu ve vystoupení z církve zabránila. To by vyhrožoval pekelnými tresty. Obsahuje tento list také lež. Věta „Poněvadž udáváte pravou jeho adresu, zasílám jej přímo Vám jako matce“ nemá v kontextu smyslu. Dle našich informací opatřil si velebný pán adresu matčinu nepřímou cestou, aby mohl stejně podloudně na ni působiti. Paragrafy mu nedovolují, aby napsal „zabraňte mu“, ale napíše jezovitsky „rozložte mu vše“ a zároveň obratně vyhrožuje: „jen aby to nebylo pro něho příliš pozdě“. Velebný pán představuje se nám takto jako čistý typ kněžského jezovity, jenž přímo mluví se neodvažuje, ale štve pod nejkřesťanštější maskou.

Kamarád, jemuž toto se přihodilo, je dvacetiletý zručný dělník zámečnický, jenž jistě poznal z té „tíhy života“ víc než takový správce fary. Má pouze matku k obživě čtyř dítek, byl delší čas bez práce, cestoval po Švýcarsku a Německu a nezaměstnanost vynesla mu kriminál v Bavořích. Ale ovšem: správce fary cituje mravoučnou průpověď, kterou si buď sám i s její původcem vymyslel, anebo za dobrou odměnu dostal ji od nějaké křesťanskosociální stvůry. Pro prostou ženu je to dobrý úskok, my však víme příliš dobře, že ani jeden z těch křesťanských dělníků nepůsobil by svým kněžským protektorům potěšení, kdyby nebyl jimi k tomu vydržován.

Jedno poučení plyne nám z této věci: kněží vědí dobře, že prostřednictvím rodiny mohou nám působiti nejsnáze překážky. Obrňme se

tedy bezohledností a každý z nás, jenž chce jeho rodinné na sebe přijmouti, snaž se, aby z jeho rodinného kruhu bylo vyloučeno všechno modlářství, a řiď se zásadou, že anarchistická rodina má býti rodinou bezkonfesijní. To bude naše nejlepší odpověď takovým správcům fary.

MALÉ VYSVĚTLENÍ

Považujeme svůj agitační úkol za čistě literární. Stále znova a znova chceme seznamovati své čtenáře s myšlenkami všech myslitelů anarchistického socialismu tak, aby přešly do krve všem, kdož celým svým cítěním a myšlením jsou pro ně vhodnou půdou. Vidíme, že ještě příliš veliký počet těch, kdož se k anarchismu hlásí, jest jen špatnou karikaturou socialismu autoritářského nebo více instinktivním než uvědoměným, více citovým než rozumovým protějškem a protiváhou sociální demokracie. A četné zkušenosti, jichž proletariát a s ním neodvislí revolucionáři nabyli od dob Francouzské revoluce, ukazují, že s tímto počtem neuvědomělých, byť byl sebevětší, nemohou počítati anarchisté. Tyto řady jsou jen vhodné demagogům, v jejichž rukou jsou poddajným nástrojem. Různé jsou potřeby našeho hnutí u nás i za hranicemi; různí lidé také na různé z nich kladou důraz. Pro nás však zůstává v popředí *potřeba uvědomovati*, pomáhati každému, kdo si říká anarchista, aby myšlenkově zesílil a vypadl jako nástroj z ruky demagogů. Je přirozeno, že tento náš názor nalézá ozvěnu jen u menšiny druhů a přátel inteligentních. Na to však můžeme býti jen hrdi. Že tím stojíme v cestě nevědomcům, ctižádostivým demagogům a lidem, kteří bez vědomostí a bez práce chtějí z našeho hnutí míti dojnou krávu, to je nám snad také jen ke cti. Ta podivná směsice, jež dneska stojí proti nám, zhyne vlastními chybami. To, co se spojilo, aby uplatnilo své osobní požadavky, z téhož důvodu vjede si do vlasů a navzájem se zničí. Jen lidé láskou k myšlence spojení vytrvají společně... Proto můžeme čekati, jíti svou cestou klidně, bez rváčských gest, ale i *bez jakýchkoli kompromisů s kýmkoli*. Je dobrou tradicí tohoto listu, že se nikdy nepaktoval s těmi, kteří zasluhují opovržení. Uškodíme-li si finančně nebo neuškodíme, je lhostejno. Neudržíme-li se v této podobě, udržíme se v jiné. Ostatně bylo by lépe zavřítí boudu než poskvřniti její štít zbabělostí, zištností nebo nedůsledností. A to je poslední naše slovo, poslední odpověď tomu přívalu pomluv, klepů a zlobných nadávek.

NA DENUNCIACI

byli jsme po konfiskaci 7. čísla oblaženi další dvojnásobnou prohlídkou. Vztahovala se jednak výhradně jen na špižírnu a sklep našeho domku, jednak na obchodní místnost redaktorova tchána v Praze. Byla bezvýsledna, ač denunziace zakládala se na jisté minulé skutečnosti, s kterou některý k nám se vtírající „anarchista“ byl nedokonale možná

obeznámen. Jednalo se tu asi o celkem neškodnou osobní mstu, jejíž původce — když se žádají přímé důkazy — je nám neznám. Celá věc je nám však pokynem, abychom hezky daleko od těla drželi všechny známosti, o jejichž počestnosti nesvědčí ani zevnějšek, ani cožkoli jiného. Citelně ublížiti nám nemohou, ale odporná jest už myšlenka, že se člověk s takovým špinavým tvorem stýká. Každý poctivý člověk má nejen jistou osobní hrdost, ale i potřebu pocitu vlastní čistoty. A tento pocit mizí stykem s takovými „dvounohými a neopeřenými zvířaty“, která právě tím, že se hlásí k čistým myšlenkám anarchie, dokazují svou nenapravitelnou zvrhlost, neustupující ani před věcmi člověku nejsvětějšími.

HORNICKÉ HNUTÍ

na severu nedá spáti sociálním demokratům. Dopustili se na hornictvu tolika hříchů, ukázali se tak neschopnými a mrtvými, že jest jim spíše zle z vlastní nedostatečnosti než z toho, co se na severu děje. To dokazuje i tón i obsah těch rváčských výbuchů v Severočeském poslu i v Právu lidu. Severočeský posel ovšem začal mírně a může nám odpovědět, že „z lesa se ozývá tak, jak se do lesa volá“. Ale to pak nejsou projevy reprezentanta strany, jež se honosí silou, neboť síla nesníží se nikdy k hrubosti a k malicherné jizlivosti, jaká číší z lokálek tohoto listu. Jen vědomí vlastní slabosti a špatné svědomí uchyluje se k nadávkám a fackám. Malichernost a hrubá nesnášlivost její tisku ukazuje nejlíp, kterak sociální demokracie není si ničím jista a pomalu vzdor zástupům svých voličů tuší přerod, jenž v socialistickém hnutí zvolna se děje a k podřízené úloze ji zatlačuje. Marxism je mrtev a reformism ztratí zakrátko půdu v hnutí proletariátu a dá život neškodné straně měšťácké. Kdyby v Severočeském poslu trochu myslili, seznali by, jak směšné jest tvářiti se, jako by dnešní život na severu byl jen dílem jediného člověka. Musela přece předcházeti všeobecná nespokojenost, poznání, že dosavadním způsobem hornictvo nic nezíská a mnoho ztratí, a pak teprve mohli agitátoři míti u něho úspěch. Vždyť to nebyly nějaké uvědoměné anarchistické myšlenky, jež hnutí vyvolaly, nýbrž prostá snaha dělnictva *vlastním přičiněním* zlepšiti okamžitou svou situaci, jejíž strašlivá bída nedovedla sociální demokracii pohnouti k ráznější akci. Aspoň částečný úspěch této snahy a taktiky dokazuje nejlépe její vhodnost. Na tom faktu nezmění, nemohou změnití hrubé lokálky pranic.

PORADY BEZKONFESIJNÍCH

chtějí svolati pokrokáři v Pardubicích a naši kamarádi v Krásném Březně. První schůze pardubická se neuskutečnila; nedovedlo se agitovati. Ale příznakem vzrůstajícího ruchu jsou tyto snahy přece. Copak

se asi děje s pražským spolkem Augustin Smetana? Nepochovají sociálně demokratičtí matadoři a opatrníci dobrou myšlenku mladých?

AGITACI VE VOJSKU

proti militarismu zahájila vláda Körberova. Nechce pustiti domů ty, kteří dosloužili. K tomu byl již svrchovaný čas. Je třeba, aby konečně i rakouští vojáci pochopili, jak jest jim třeba mezinárodní solidarity. Dosud těžila vždy rakouská vláda z toho, že její uniformovaní otroci byli zaslepeni vlasteneckými mluvkami a pluky různých národností na sebe nevrážily. Teď pochopí snad vojáci, že mají společného nepřítele a kde ho mají. Sémě je zaseto.

KONEČNĚ SVĚTA

— jak se zdá — i u nás v inteligenci, která po příkladu domácích filosofů nemůže se spustiti vzdušných sukni nebeského tatínka. V Rozhledech p. Vlad. Nezmar upozorňuje na tyto pravdy: „Kdežto ve středověku a na počátku doby nové dál se pokrok ve znamení ideje náboženské, v přítomné době děje se pokrok ve znamení emancipace (osvobození se) od ideje náboženské.“ Na otázku: „Pryč od Říma?“ autor tedy odpovídá: „Pryč od každé církve!“... Otázka náboženská spočívá v tom, abychom jeden každý z nás překonal v sobě náboženské, katolicismem sílené přežitky, vytvořil ze sebe člověka moderního, rozumově i mravně vyspělého, samostatného, čilého i silného, člověka, který miluje život a je schopen jej plně žít... Vyvíjející se vědecký názor světový, seznamující nás se zákonem příčinnosti a pravidelnosti v působení přírodních sil, otrásá rovněž mocně starou vírou náboženskou v účinky mocností nadpřirozených, ve zjevení boží a v zasahání boha v běh přirozených událostí. Chceme-li my, lidé z tzv. inteligence, zasáhnouti v sociální vývoj účinněji, než se to děje, máme sta jiných způsobů vhodnějších než kolportovati bibličky (v něž sami nevěříme) nebo spisy Husovy (jichž sami nečteme) a buditi náladu pro přijetí protestantských pastorů namísto katolických farářů. Blíží se doba, kdy nebude místa ani pro tyto, ani pro ony. Sterým jiným způsobem můžeme prospívati národu lépe než tím, budeme-li odvracet jeho mysl od akutnějších zájmů hospodářských a osvětých ku přežilým otázkám církevnickým.

JAK SE VYHRÁVAJÍ STÁVKY

Celý týdeník — jistě velmi poučný — dal by se vyplniti registrováním a vylíčením soudobých stávek, jichž počet množí se způsobem tím více obdivuhodným, že jen malé procento z nich jsou stávky vítězné. Ve

Španělsku, v Rusku, v Itálii, ve Švýcarsku, ve Francii, v jihoamerických republikách, všade téměř vznikají důležité zápasy práce s kapitálem a vládou. Pravíme důležité, neboť počet stávek nepatrných, bojů málo významných nelze dnes již vůbec sledovati. — Zajímavým vítězstvím dělnickým byla v poslední době stávka francouzských dělníků v Hennebontu. Ovšem, jako vždycky skoro, vítězstvím spíše mravním než hmotným, neboť těžko lze považovati za hmotný úspěch zvýšení mzdy o 25 haléřů denně pro ty, kdož vydělávali dříve 170 haléřů. Bylo toto vítězství vykoupeno zápasem skoro dvouměsíčním a jen díky vytrvalosti, odvaze a energickému vystupování dělnictva. V tom ohledu byla právě stávka zajímavou. — Továrny hennebontské (přesně řečeno lochristské) táhnou se do dálky čtyř kilometrů a vyrábějí jednak bílý plech, jednak chemická hnojiva. K stávce donutily dělníky směšné mzdy, dlouhá pracovní doba a švindl se starobní pokladnou, již společnost zařídila, aby na dělnictvu vymámila ještě pět procent jeho mzdy. Hned zpočátku ukázali stávkující mnoho energie a silné vůle, povoláné vojsko neodvážilo se zabrániti jim ve schůzích. V poslední týden stávky byla situace velmi napjatá, hlavně následkem několika zatčení. Tu rozhodli se zakročiti dělníci z arzenálu v Lorientu, z prosté solidarity usnesli se pomoci svým stávkujícím druhům penězi a provésti jednodenní stávku jako demonstraci. K nim připojili se dělníci přístavní v počtu několika tisíc a v případě nutnosti mělo se táhnouti do Hennebontu. Městský prefekt, jakmile se dověděl o tomto činu solidarity a chápeje jeho dosah, obrátil se ihned na vládu. Dělnictvo však nesesdlo na vějíčku jeho slibů. Po celou noc bojovalo se v ulicích Lorientu. Demonstranti zahnaní kavalerií z jednoho místa objevili se na místě jiném a dělnictvo s výkřiky „Ať žije anarchie!“ a „Pryč s armádou!“ dovedlo čeliti autoritě. Lucerny byly zhaseny a rozbity, jejich zlomky sloužily za projektily, všechny lavice byly vytrženy a postaveny napříč ulic, aby bránily kavalerii v postupu, na několika místech vztyčeny barikády. Jen značný počet vojska a četnictva s připraveným dělem zabránil tomu, že nebyla dobytá věznice a uvěznění stávkáři osvobozeni. Vězni mohli celou noc slyšeti výkřiky svých druhů. Zatčení byla ovšem četná, ještě větší byl počet raněných — ale: vláda ustoupila, povolala k sobě ihned ředitele společnosti a za několik hodin stávkující byli vítězi. — Tak se vyhrávají stávky. A víc než barikády znamená *solidarita*.

D Ů L E Ž I T É S T Á V K Y

jsou — mezi mnoha jinými — stávka zedníků v Ženevě a stávka tkalců v Rio de Janeiro (Brazílie). Stávka ženevská trvá již jedenáctý týden. Jest zajímavá především tím, kterak zaměstnavatelé využívají pro sebe zákona o stávkách, jež vyrobil sociální demokrat Thiébaud a jehož vlastním původcem je veliký podnikatel Ody, takto činný klerikál.

Při této stávce osvědčuje se výborně *komunistická kuchyně*, prokazujíc stávkujícím znamenité služby. — Stávka tkalců v Rio de Janeiro, k nimž přidružili se také kloboučníci a krejčí, jest významná hlavně energickým svým charakterem. Stávkující — pokud naše zprávy — chovali se dosud klidně. Měšťácký tisk však štvál a sváděl vše na cizí anarchisty, takže vláda kolem všech továren rozestavila vojsko. Dělnictvo vědouc, že vojsko má nejpřísnější rozkazy a že jest připraveno střílet, vydalo k lidu manifest velmi energický v duchu hesla: „Život za život, zub za zub!“ To mělo ten účinek, že nadšení policie se zmírnilo, měšťácké časopisy ztichly a některé radí vládě, aby konflikt odstraněn byl smířcím soudem a jako soudce zvolen byl Waldeck-Rousseau (!). Stávkující žádají osm hodin práce, o čtyřicet procent vyšší mzdu a zdravotní opravy v továrnách. Měšťáci chystají se odhlasovati protianarchistický zákon jako v Argentině. — S výsledkem těchto stávek seznámíme ještě své čtenáře.

ANARCHISTICKÉ ČASOPISY

množí se přímo epidemicky. Ve Španělsku, Itálii, Francii a v jihoamerických republikách stále nové a nové vznikají listy, aniž staré poměrně mizí. A nejsou to jen drobné místní a odborné listy, nýbrž časopisy a revue nejvážnějšího rázu. Uvádíme zatím jen novou výbornou volnou tribunu, pařížský čtrnáctideník *L'Ennemi du peuple* (Nepřítel lidu) se spolupracovníky jako Domela Nieuwenhuis, Urbain Gohier, Zo d'Axa (nový cestopis), André Girard, Charles Malato, G. Darien, Ed. Potier (znalec policejní práce v prostituci), básník Jehan Rictus atd. O titul časopisu rozpředla se diskuse a vedla k polemice mezi anarchisty socialisty (Ch. Malato) a anarchisty individualisty (E. Janyon). Rozdíl v podstatném je velmi nepatrný: oba směry uznávají tutéž věc a jen hledí na ni z dvou stran tak, že oba ji vidí falešně. Individualisté mají svůj známý bombast, rozlišují nesprávně egoism a altruism a píší s velkými začátečními písmeny Já, Individuum, Egoista; socialisté píší s velkými písmeny na začátku Společnost, Lid, Lidstvo a dávají se svěsti k přečeňování stranické organizace a činnosti „pro věc“ na úkor volné solidarity. Celá polemika — jinak velmi zajímavá — zaráží poněkud, uvážíme-li, že účastníkům musí býti známa Kropotkinova Anarchistická morálka, kdež celá věc řešena jest cestou vědeckou a — dle našeho soudu — rozřešena. Na úroveň tohoto Kropotkinova dílka polemika rozhodně se nepovznáší, jsouc příliš prostoupena slovními i myšlenkovými hříčkami. — Tatáž polemika vede se současně v časopise *Le Libertaire*. Tam je však nekonečná, povrchní a zcela nechutná. Na praktický život ostatně mají tyto diskuse vliv zcela nepatrný: často vidíme přesvědčeného komunistu a anarchistického socialistu státi a pracovati osamoceně. Jeho povaze se protiví veřejný, často špinavý život. Kdežto naopak nezřídka individualista cítí se

spokojeným i v nejhorším davu, jež snaží se organizovati, jak to právě jde. — Druhý, za zvláštní zmínku stojící nový náš spolubojovník jest vlašská revue *Il Pensiero* (Myšlenka), jejíž redaktoři jsou inteligentní anarchisté Pietro Gori a Luigi Fabbri. Má velmi pěknou obálku od F. Scarpelliho a obsah důstojný revuálnímu podniku. — Španělský deník *Tierra y libertad* vychází jednou týdně s ilustracemi, hlavně karikaturami, a s pěkným textem literárním, jež dodávají Federico Urales, Soledad Gustavo, Anselmo Lorenzo, Antonio Apolo a jiní, nehledě k dopisovatelům zahraničním. — Ve Francii chystá se nový, naprosto neodvislý od nakladatele časopis pro satiru a karikaturu, většina přispívatelů budou anarchisté. — Vlašský list *L'Avvenire sociale* v Messině proměnil se na velmi slušnou revue. — Nově počal vycházeti vlašský čtrnáctideník *L'Avanguardia libertaria* v Anconě. — Německá příloha ženevského čtrnáctideníku *Le Réveil-Il Risveglio* počne vycházeti samostatně s týmž názvem: *Der Weckruf*.

Z E M Ě Ř E L I

Dne 28. dubna t. r. *L. Couturier*, francouzský kreslíř, velmi obratný a vždy ochotný přispěti revoluční propagandě. Stal se populární sérií osmnácti dopisnic, týkajících se aféry Dreyfusovy, s názvem *Historie zločinu*. Naše redakce chová jako milou upomínku první z těchto dopisnic s vlastnoručním jeho podpisem, k němuž připsal ironický výkřik „Vive l'armée“ (Ať žije armáda!) — Dne 8. května zavražděn byl na africkém pobřeží kamarád *Gaston Dubois-Desaulle*, tvůrce ohromné protimilitaristické propagandy ve Francii. Proč, neví se přesně. Jedni se domnívají, že domorodci považovali ho za jednoho z těch proslavených civilizátorů, již přinášejí šťastným divochům kořalku, syfilis a křesťanství, druzí mají za to, že byl zabit na pokyn některého vládního úředníka. — Na počátku září zemřel *Bernard Lazare*, jeden z nejstatečnějších a nejinteligentnějších francouzských spisovatelů a — anarchistů. Delší článek o něm přineseme v příštím čísle tohoto listu. Napsal ho vlašský soudruh Luigi Fabbri.

FERNAND PELLOUTIER

(o němž S. Nacht v Omladině píše, že *koná* houževnatou propagandu mezi odborovým hnutím) jest již přes dva roky mrtev. Zemřel 13. března 1901. Byl to jeden z nejsympatičtějších „odborářů“, jenž velmi zajímavým vývojem své personality dospěl k anarchismu. Vloni jako dílo posmrtné vyšla jeho výborná *Histoire des bourses du travail* (Dějiny burz práce). Pěkný životopis pocházející z pera kamaráda *V. Dava* jest připojen k této knize. Máme autorizaci k překladu této biografie, bohužel nevíme, kdy dojde k její uveřejnění.

Sotva jsme poslali do tiskárny rukopis minulého čísla s přehledem nových anarchistických časopisů, došla nás opět nová revue a za ní řada listů agitačních. Revue jest španělská, *Natura* (Příroda), a vychází v Barceloně dvakrát měsíčně. Obsah nový a dobrý. — První anarchistický časopis ruský vyšel v Ženevě s názvem *Chléb a svoboda* a s obsahem hodně informačním. Kež se mu podaří získati našim myšlenkám ruská srdce! — V Londýně a v jazyku anglickém počal vycházeti časopis *The General strike* (Všeobecná stávka), nový propagátor myšlenky, jež se šíří jako požár. Sociální demokraté nemohou se stále ještě rozhodnouti, aby zaujali k této myšlence přesné stanovisko, a tak se zdá, že dříve než se rozhodnou — beztak proti —, budou viseti na lucernách: neboť jsou dosti drzí, aby se stavěli v rozhodné chvíli vítěznému postupu proletariátu v cestu. — Pro propagandu protimilitaristickou počal vycházeti nový list vlašský, *La Pace* (Mír) v Janově. Není výhradně anarchistický, ale mezi spolupracovníky čítá hojnost našich druhů. — Na hodně ubohou *Zeitschrift für den individualistischen Anarchismus* vzmoohl se konečně národ Stirnera a Nietzscheho. Vychází v Hamburku a Stirner byl by asi málo potěšen, kdyby si ty čtyři stráněčky přečetl. — *Tierra y libertad* španělských kamarádů vychází denně nyní v 20 200 exemplářích. V červenci vydáno bylo agitační číslo v počtu 500 000 výtisků a rozhozeno po celém Španělsku. — *L'Ennemi du peuple* uveřejňuje anketu o volné lásce. Vhodné ukázky přineseme.

ZA OČISTOU

Jen s naprostou nechutí chceme se opět dotknouti poměrů v našem hnutí, poměrů, které, kdyby déle trvaly, vážně by ohrožovaly každou poctivou snahu a práci pro český anarchism. Fakta, jimiž musíme se dnes zabývati, dokazují nad jiné jasně, že každý vážný krok kupředu byl by nám za těchto poměrů znemožněn. Tedy doufáme také, že naši čtenáři pochopí, jak škodlivé bylo by mlčení nebo snad dokonce obhajování lidí a skutků poškozujících naše hnutí více než jakákoliv perzekuce policejní a jakákoli jedovatá slina našich nepřátel měšřáckých i dělnických.

Než dotkneme se věcí včerejších, naznačíme stručně, kterak se stalo, že k nim mohlo dojíti. Je smutné, že středem těchto věcí jest jinak tak bezvýznamná osoba neinteligentního a neschopného člověka, jímž jest občan Čeněk Körber, je smutné, že musíme tomuto člověku věnovati více než jednu řádku, ale — po tom, co se stalo, není vyhnutí. Tedy k věci:

Na podzim loňského roku počli jsme pod firmou Dělnické jednoty na Král. Vinohradech pořádati pravidelné sobotní přednášky, jež za hojně vcelku návštěvy konaly se do léta letošního roku. Nebyla to

práce hlučná, nebylo však naší vinou, že výsledek její nepřevyšoval naše očekávání. Jest nicméně dosti lidí, kteří litují zániku těchto přednášek, a jest také jisto, že by byly našemu hnutí daly více zdárnějšího ovoce, kdyby byly mohly trvati ještě aspoň rok. Není ovšem pranic divného, že každý jimi uspokojen nebyl. Několik lidiček nebylo uspokojeno neslyšíc hlučná a hrubá slova, při nichž policejní komisař poskakuje na židli, druzí nebyli spokojeni, že se přednášky konají stále v předměstí jednom, a nikoli ve druhém, a podobně. Všem se nelze zavděčiti.

Tu na počátku léta t. r., když Omladina vychrlila na naši hlavu proud surovostí, pochopili někteří lidé, že není pranic nesnadno házeti klacky pod nohy pracujícím lidem a agitací proti nim dostati se ke kýženému žlabu dělnického agitátora. To pochopil také občan Č. Körber. Jeho pohostinské vystupování na sociálně demokratických schůzích přestávalo se straně pořádku líbit, a sociální demokraté dali mu tedy najevo, že jeho kravalistika není jim vhod, kdyžť vede i k rozpuštění schůze. Tu Č. Körber pod maskou nestranného odboráře „dal se opět k anarchistům“. Získal v Dělnické jednotě několik sobě rovnocenných občanů nuselských a pomocí narychlo sehnanych lidiček, kteří za něho dobyli Jednoty, dosáhl zase jména anarchisty a má se státi hlavním spolupracovníkem nového časopisu, jenž počne vycházeti pod názvem Volnost nebo Volný duch, až budou peníze, jež snad věnuje k tomu účelu některý zvláště dobrý přítelíček Nového kultu. To byl také počátek jediné a patentované „pražské organizace“, jež vydala nechutný protivolební leták z péra V. Habra a Č. Körbra.

Můžeme otevřeně říci, že znajíce minulost občana Körbra, jeho práci při Kalendáři neodvislého dělnictva na 1900, jeho námluvy u sociálních demokratů i národních dělníků, varovali jsme před ním aspoň soukromě. Vystoupiti proti němu veřejně nemohli jsme se z darem, chyběly nám dokumenty a nechtěli jsme dávatí nevčasnou příležitost k výchově v nadávkách. Omladina postřehla, že v Č. Körbrovi má Nový kult nového nepřítel, mlčela tedy také, ač její redaktor v téže době prohlásil, že občanem Körbrem dokonale opovrhuje. „Pražská organizace“ začala s velikým ráumem a občan Č. Körber byl mlčky uznáván za „soudruha“.

Nepochybujeme, že bude dosti lidí, kteří dále budou ho podporovati, ale bylo by zbabělé od nás, kdybychom hlasitě a jednou provždy neodmítli jakoukoli sebemenší solidaritu s člověkem, jenž krásně reprezentuje jistý špinavý typ dělnického agitátora, typ, jenž v dělnickém hnutí natropil již nesmírné škody.

Jak známo, vystoupil občan Körber na první schůzi Ligy pro všeobecné hlasovací právo, kdež platil za obhajce Nového kultu, proti polemice dr. Chalupného. Bylo nám z tohoto obhajce velmi nevolno, ale byli bychom snad opět mlčeli, kdyby nebylo se dalo Právo lidu vyprovokovat k tomu, aby přineslo první dokument o karakternosti občana Körbra. Občan Körber nebyl přirozeně spokojen s tituly,

jimiž ho počastoval na téže schůzi občan Šmeral, figurka to jinak velmi málo sympatická. Tož Omladina (v č. 15) otiskla mu následující zasláno:

„Panu Šmeralovi v Praze! Dokažte 1. kde a kdy jsem mluvil na vašich schůzích pro hlasovací právo! (Nestačí ovšem, že vy to tvrdíte.) Za 2. o jaké místo ve vašich organizacích jsem se ucházel? *Ale důkazy.* Nestačí opět, pravím, vaše ani snad některého z vašich tvrzení, chci důkazy! S vámi vyrovnám se při příležitosti, jak toho drzý lhář zasluhuje. Čeněk Körber.“

Právo lidu (s náležitými ovšem poklonami pro všechny anarchisty) nepřineslo sice důkazy toho, čeho si Č. Körber obratně žádal, zato však přineslo absolutní důkaz něčeho tisíckrát horšího. Otisklo tento dopis občana Körbra (i s pravopisnými chybami):

„Ctěnému Výkonnému výboru 14. volebního okresu! na Král. Vinohradech. Přátelé! Ocitl jsem se v těžké situaci a tu obracím se k Vám dnes o výpomoc; a činímli tak pak nečiním tak z nějaké lehkomyslnosti ale proto že opravdu hrozné poměry k tomu mě nutí. Stihla mě náhoda že jsem byl předešlý měsíc soudně vystěhován a tu abych nezůstal na ulici byl jsem nucen zastaviti svůj aparát abych aspoň prozatímní byt mohl najmouti. Nyni nastává mě nová starost o činži čtvrtletní; obrátil jsem se na výkonný výbor do Prahy a tam z nedostatku peněz mohly mě vypomoci jen 10 zl. což mě na zaplacení činže čtvrtletní nestačí vyjma toho mě matka má churaví tak že potřebuje ošetření a i sestru svoji nezletilou jež školu navštěvuje podpořit musím. Můžete uvážit že za takovýchto okolností oněch 10 zl. rychle rozměněno bylo. Nyní zbývá mě starost o zaplacení 17 zl. nájemného a obracím se dnes k Vám aby Jste jestli Vám jen trochu možno, by Jste mě částkou tou vypomohly. Nežádám peněz těch jako daru považovat je budu jako půjčku a jsem ochoten prací svou Vám je vynahradiť. Jsem ochoten popřípadě jeti na schůze kam mě vyšlete a tu asi snad napadne některému z Vás že není to možno an nejsem příslušníkem strany. V té věci informoval jsem již soudruha R. že jsem ochoten učiniti o svém přistoupení ke straně sociálně demokratické veřejné prohlášení. Že pracovat pro hnutí dělnické dovedu toť známo že nechci již pracovati u hnutí neodvyslého je ta že možno dnes již říci že hnutí toto je naprosto v troskách a restaurovati hnutí toto bylo by marným plítváním sil. Poněvadž pak ale pracovati chci, jdu tam kde se aspoň pracovati dá a kde viděti jsou práce této výsledky. Obracímli se dnes o podporu k Vám činím tak jako k přátelské straně, poněvadž nabýdnouti služeb svých některé měšťacké straně považoval bych za proradu na svém přesvědčení. Neobracel bych se také snad k Vám kdyby bylo mě starati se jen sam osebe tu bylo by mě snadno živobyťi uhájiti ale dnes leží na mě morální povinnost starosti o chorou matku a nezletilou sestru. Doufaje že pro shora uvedené důvody pomoci mě neodepřete znamenám se s pozdravem Čeněk Körber. Nusle Oldřichova ul č 304.“

K tomu stačí již jen podotknouti, že podobný dokument nalézá nebo nalezal se i v rukou národních dělníků. Naši přátelé dobré vůle posoudí nyní, jak důvodně varovali jsme před občanem Körbrem, poznají až příliš dobře jednoho z pomlouvačů a „nepřátel“ Nového kultu a učiní si také úsudek o těch, kteří i nadále budou nad tímto člověkem držeti ochrannou ruku. A to nám prozatím stačí, vždyť nebude to pro nás poslední zadostiučinění.

Je jisto, že občan Körber svým vystoupením poškodil naši akci proti všeobecnému hlasovacímu právu, neboť ne každý zná poměry a ví, že ti nejubožejší z ubohých „anarchistů“ stojí za občanem Körbrem. Tedy bránice se proti tomuto charakteru a jemu podobným, bráníme tím hnutí naše před těmi, kdož maří jeho výsledky.

Opakuji: jen s největší nechutí věnovali jsme tolik řádků osobám a věcem, pro něž, kdyby bylo v našem dělnictvu více smyslu pro důstojnost anarchistického hnutí, stačilo by kopnutí.

PO PRVNÍ SCHŮZI LIGY

Můžeme s klidným svědomím říci, že první manifestace „české inteligence“ nezanechala v českém světě pražádný dojem ve prospěch hlasovacího humbugu, neboť při této manifestaci inteligence chyběla a manifestace sama byla velmi málo manifestační. Čas a Právo lidu chtěly dokázati, že to byl občan Č. Körber, mluvící bohužel za anarchisty, jenž zanesl do schůze rušivý tón. Nechceme ovšem ani trochu hájiti řeč občana Körbra, jejíž veliká část byla docela nevčasná a vcelku stejně hloupá jako řeč dr. Chalupného. Ale posluchačstvo inteligentní bylo by vyslechlo jeho řeč s chladným klidem, dokazujícím, že jeho slova stojí pod úrovní posluchačů. To však právě se nestalo a projevy a násilnosti holemi ozbrojeného stáda vedeného občanem Šmeralem dokazovaly, že většina posluchačů s občanem Č. Körbrem pranic si nezadá. A tak i tato schůze stala se smutným dokladem toho, že v dělnickém hnutí, pod jeho povrchem teče celá řeka špíny, kalné vody, ve které je dobrý lov, a že o tento dobrý lov vede se zápas na život a na smrt.

Ubohá inteligence! Několik počestných lidí chtělo by pomoci v sociálním a politickém boji zápasícímu proletariátu, musí však stále narážet o špinavé ploty stran a ještě špinavější zájmy jednotlivců. I v tomto ohledu je každá akce pro všeobecné hlasovací právo mezi inteligencí hrozně nebezpečná. Vytrhnete v politice nezkušeného člověka z jeho práce, jež je možná vysoce cenná, a zavedete ho do arény ze všech nejšpinavější. Pozvolným stykem s lidem nepřipraven, spatří náraz ten prospěchářský zápas osobních zájmů, při němž zájmy lidu pravidelně pohoří. Spatří, kterak každodenně veden je lid na popravu svými vůdci a kterak tito pak rvou se zběsile o jeho pozůstalost. Nikoli, v tomto ovzduší nemá inteligence co činiti. Její úloha bude dosti veliká,

její cíl nejkrásnější, podaří-li se jí ve svém stavu rozšířiti porozumění pro otázky hospodářské a sociální a podaří-li se jí činností mimopolitickou udržeti na uzdě žravé zájmy dělnických i nedělnických vůdců. Všeobecné hlasovací právo je opravdu jen právem hlupců a bláznů voliti si protektory a poručníky, kteří vydírají, vůdce a svůdce, kteří zavádějí do bahen a propastí.

Občan Šmeral mnoho deklamoval o politickém kejklřství a politické bezkarakternosti. Měl jistě pravdu, pokud se jednalo o občana Č. Körbra, zapomněl však dodati, že stejně bezkarakterní je ten, kdo se prodává, jako ten, kdo kupuje. Zapomněl dodati, že sociální demokracie bezkarakternímu občanu Körbrovi peněžní podporu skutečně dala, že nechala bezkarakterního občana Körbra na všech svých schůzích mluvit a že bezkarakterní občan Körber sklízel na těchto schůzích bouřlivý potlesk. Občan Šmeral zapomněl dodati prostě, že sociální demokracie jest nejhlavnější a nejprvnější podporovatelkou a pěstitelkou bezkarakternosti v dělnickém hnutí a velikou kupovatelkou všech prodajných. A ještě by byl mohl občan Šmeral říci, že sociální demokracie rozplynula by se vnivec, kdyby byla zbudována jen na přesvědčení svých příslušníků, kdyby neplatila dobrou mincí a nevodila za nos davy, které ovšem nemohou vědět, že tato ztučnělá nevěstka Mamonu nemá po zhroucení se marxismu pražádný smysl existence.

To všecko však nemohl na veřejné schůzi říci občan Šmeral, akademický žoldněř Němcovy kliky. A proto se muselo hodně hlučně soptiti v Právu lidu, nikoli snad, aby se přehlušilo svědomí, kterého tento list hluboko pod úroveň Národní politiky stojící dávno již nemá, ale aby se nasypal písek do očí lidem, kteří málo ještě znají z těch kalných vod pod povrchem.

Naši čtenáři na jiném místě tohoto listu dovídají se, kterak občan Č. Körber stal se opět „anarchistou“, a ocení tedy náležitě zlobu Práva lidu, jež uveřejňujíc Körbrův dopis praví, že si anarchisté Č. Körbra „najali“. Tento pošklebek adresuje Právo lidu příliš špatně.

Anarchisté, netvoříce a nemohouce tvořiti koncesované partaje, mohou, mají-li dokumenty po ruce, kdykoli vystoupiti proti prodajným individuům. Nepotřebují ze stranických důvodů podporovati a za vůdce lidu strkati tvory, jichž sociální demokracie má na sta a kteří pod červenou její fangličkou bojují jen proto, že běrou dobrý žold, jakého pro svou neschopnost nikde jinde by neobdrželi. Anarchisté, a právě čeští, ukázali již příliš dobře, že nejsou vhodnou půdou pro prodajné kejklře, a byť i nemohli docela zabrániti tomu, že omezení lidé dají se sváděti hlučícími agitátory, přece aspoň mohou bezohledně ukazovati prstem po lidech nečestných. A svojí literaturou a svými časopisy snaží se stále, aby aspoň člověk anarchistický neměl vlastností politického stáda a nesedal na lep lomozícím vůdcům. Co není v moci žádného stavu ani hnutí, aby totiž dokonale se zbavily špatných příslušníků, to není ani v moci anarchistů, ale rozdíl mezi výchovou

anarchistickou a sociálně demokratickou jest právě ten, že sociální demokracie soustavně vychovává lid na hlasovací dobytek, kdežto anarchisté snaží se všade obzory lidu rozšířiti a na vlastní nohy ho postaviti.

Případ s Č. Körbrem je pro sociální demokracii charakteristický. Když se veřejně ukázalo na Č. Körbrovo hospodářství s Kalendářem neodvislého dělnictva na 1900, byl tento občan v našem hnutí nemožný. Uchýlil se tedy se svou výmluvností na sociálně demokratické schůze, byl jejich atrakcí a získal si novou popularitu. Jaký div, že se našlo dosti lidíček nadšených z toho, když se opět přebarvil na anarchistu. Tož Právo lidu by lépe učinilo, kdyby svého nedávného chráněnce nespojovalo s anarchismem, jemuž Právo lidu nerozumí a s nímž Č. Körber nemá nic společného. —

Schůze Ligy potvrdila naše mínění, že česká opravdu inteligentní inteligence pro všeobecné právo hlasovací se nenadchne. Lid, aspoň sociálně demokratický, je dnes ovšem nadšen. Zaplatí toto své nadšení mnohým těžce vydělaným grošem a mnohým prohraným zápasem hospodářským. Zkušenostmi poučen bude ho jednou proklínati a tehdy odsoudí i sociální demokracii, jako jednou odsoudí ji budoucí jasně vidoucí dějepisec sociálního hnutí.

PŘEHLED

nedopustil se na účet anarchistů žádné surovosti. Úroveň Práva lidu však vysvitne nejlépe srovnáním těchto dvou úsudků o článku Všeobecné hlasovací právo a česká inteligence v Novém kultu. Přehled (č. 48) napsal mezi jiným toto: „Že anarchisté musejí se stavět proti snaze o všeobecné a rovné právo volební, je přirozeno... Diskutovat o věci s Novým kultem bylo by marnou prací. Cum principiis negantibus nulla disputatio. Ostatně odpor založený na různosti zásad a vedený na poli zásadním je plnoprávný a nepohoršuje ani v nejostřejší formě.“ Právo lidu bylo objektivnější. Napsalo: „Pan dr. Chalupný, redaktor Času, polemizuje proti článku anarchistického Nového kultu, v němž se nenávisným a nadávavým způsobem vystupuje proti stoupcům všeobecného rovného práva hlasovacího.“ Právo lidu ovšem nezná rozdíl mezi ostrou polemikou a klackem, neboť klacku se vzdává jen tehdy, podezřívá-li dvojsmyslně a mezi řádky. I redaktoři Přehledu mohli to podezřívání najíti hned na počátku v referátu o schůzi Ligy. — Také Čas, jenž stále více šlape svou slušnou minulost, nechťel zůstati příliš pozadu za Právem lidu. Končí referát (geniálního dr. Chalupného bezpochyby) takto: „Mnozí shromáždění byli pro to, aby anarchisté svou ‚všeobecnou stávkou‘ zahájili hned, a to stávkou v řečnění, nadávání a podobných svých ‚projevech‘.“ Tady stačí jen upozorniti Čas, že anarchisté se dosud velmi málo v českém světě nařečnili. A co se týče těch nadávek, bylo by lépe, kdyby Čas, jenž

dal pohostinství proslulému „psu“ p. Macharovu, stanovil dříve přesné meze nadávky a dovoleného způsobu charakteristiky přirovnáním. Ostatně, co chceme? Vždyť je to Čas, včerejší orgán sociálních demokratů a židů, dnešní orgán českých evangelíků, zítřejší orgán bůhvíkoho.

VŠEOBECNOU STÁVKU

neklademe proti všeobecnému hlasovacímu právu. To nelze správně říci. Správnější by bylo: Agitujme proti parlamentarismu a pro hospodářsko-revoluční řešení sociální otázky. Veškerý zápas dělnictva na půdě hospodářské děje se ve prospěch našich intencí, nezavrhneme žádnou jeho formu a všeobecnou stávku považujeme jen za jeho vyvrcholení. Musí tedy předcházeti výchova k solidaritě a uvědomění, kteráž parlamentarism jest rozhodnou překážkou. Také všeobecná stávka, synonym to pro sociální revoluci, není nadekretovatelná a přijde bezpochyby nečekána. Její zdar nebo účinek záleží právě na zdatnosti předcházejícího vývoje, jehož každá revoluce jest jen logickým článkem. Tedy proti výchově k parlamentarismu klademe výchovu k samostatné tvůrčí práci lidu na poli hospodářském.

PODPORY MILITARISMU

„Z vlastní zkušenosti míním, že soudruzi, kteří sloužili u vojska, také ve straně jsou nejzdatnějšími pracovníky... Bylo-li v Německu řečeno, že bez sociálních demokratů by tam neměli dobré vojíny, mohu říci u nás, že bez poddůstojníků v armádě neměli bychom ani svých sociálně demokratických poddůstojníků.“ Takto mluvil na posledním rakouském sociálně demokratickém sjezdu — dr. Adler. Srovnáme-li to s chováním Milleranda ve Francii, vidíme, že i v otázce militarismu klade sociální demokracie zájem strany nad zájmy lidstva. Kdy pozná konečně náš lid a naše inteligence, že slovo socialism v ústech sociální demokracie jest hrubou urážkou velikých myšlének velikých mužů? Kdy pozná, že sociální demokracie prostituuje denně nejen ideje socialistické, ale i snahy pokrokové vůbec? — Když 11. t. m. svobodník zabil nováčka a noviny psaly o týrání mužstva na cvičištích, sociálně demokratické listy bouřily také. Ale po slovech dr. Adlera musíme se tázati, nevynikají-li právě sociálně demokratické šarže týráním vojáků, nepochybujiíce ani okamžik, že v budoucí sociálně demokratické „armádě práce“ zavedou tyto šarže tyranii, které ani v minulosti, ani v přítomnosti není rovné. Zabte mrchu, než se tak stane.

Moderní hrdina, moderní rek — kdo si ho jen představujete jinak než jako poslance, tribuna lidu? Stojí, či lépe řečeno vznáší se nad lavicemi parlamentu v postoji osvoboditele, jenž přišel princeznu zbavit draka, jeho lví hřívá se chvěje, z očí srší blesky, hřmí, soptí, přehlušuje presidentův zvonek, drtí reakci a v ministerských lavicích řádí jeho slova jako dobré hody mezi kuželkami. Jaká podívaná na takového vůdce opozice, tribuna lidu, miláčka toho opravdového národa! Má lví srdce a jazyk zelenářky, hlavu básníka a ruce vyvolávače, hrud' vítěze a oko orla a křídla má, křídla...

Ale ty podvlékačky, poslyšte, ty podvlékačky?!

Pamatujete se snad na kresbu v *Simplicissimu*, dokument, od Bruna Paula tuším. Pradlena stojí před neckami, dopřáno jí práti poslancovo prádlo. Neboť i poslanec má špinavé prádlo. A tím je přece čistší, čím více jeho špinavého prádla se vypere. Nuže, pradleně bylo dopřáno dokonce práti jeho — podvlékačky. Roztáhla je, očkem po nich hodila. Co na nich viděla, je namalováno. Že však byla otužilá, jen vzdychla: 'To jistě náš pán dělal zase opozici! — A v novinách jistě byla řeč lva, zelenářky, básníka, vyvolávače, vítěze, orla v jedné osobě...

Ale ty podvlékačky, proč ty nejsou v novinách?

„Nevěříme slovům krále!“ volá opoziční poslanec v okamžiku, kdy předseda ministerstva nese z vládního paláce na stříbrném talířku bonbónky proti parlamentární zácpě. A loajální pravice jako jeden muž vymršťuje se ze svých lavic a jednohlasně volá: „Odvolat!“ A druhého dne píšou noviny, že opoziční poslanec stál chvěje se a bled a potom koktal: „Že si toho většina přeje, odvolávám...“

Oh, ty podvlékačky. I ty bývají někdy v novinách.

K O T Á Z C E P A N S K É S N Ě M O V N Y

V Čase vyvracen byl nedávno jeden bod protivolebního letáku v Praze vydaného, jedna jeho námitka proti parlamentarismu, že totiž panská sněmovna jest překážkou uplatnění pokrokového zákonodárství. Vyvraceno bylo celkem dobře; třeba však upozorniti, že tato námitka proti parlamentarismu u nás není ani *anarchistická*, ani z *anarchistického* hlediska *vážná*.

Anarchisté nemohou považovati některou zákonodárnou instituci za překážku uplatňování dobrých zákonů, protože vůbec v možnost dobrých zákonů nevěří. Anarchisté také nemohou považovati jednu zákonodárnou instituci za větší překážku než druhou, neboť vědí, že veškerý pokrok, hlavně politický a sociální, uplatňuje se mimo zákonodárné sbory, často proti nim a nikdy z jejich iniciativy. Každá reforma parlamentem přijatá je víceméně kapitulací parlamentu před nátlakem veřejného mínění, před vůlí většiny národa, která se solidárně a důrazně

projevuje. Tedy je-li za daných okolností nucena kapitulovati sněmovna poslanecká, tím více bude nucena kapitulovati sněmovna panská, která ve státě, jehož lid bude vzdělaný a pokroku a svobody milovný, stane se institucí bezvýznamně formální, jejíž zmizení bude otázkou jen doby zcela nepatrné.

Otázka panské sněmovny je zcela nepatrnou politickou otázkou; existence panské sněmovny není žádnou vážnou námitkou proti parlamentarismu.

STRANOU ZÁJMOVOU

nazval anarchisty zcela nesprávně p. učitel V. Beneš v přednášce o učitelstvu a politických stranách. Anarchisté netvoří ani strany, ani jako hnutí v nejrůznější směry rozběhlé netvoří hnutí zájmového. Strana předpokládá přece organizaci víceméně centralistickou, té však anarchisté nemají, míti nemohou. Opravdové pokusy v tom směru vůbec se nestaly, a kdyby se staly, shledalo by se vždy, že organizovaných je menšina, neorganizovaných většina, dokonce většina mající mezi sebou nejlepší pracovníky, kteří nabyvše jasného pojmu o podstatě anarchismu, jsou neschopni tvořiti stranu. Jako se hnutí filosofická, umělecká atd. nenazývají stranami, tak nelze také anarchism nazvati stranou. — Také zájmovým hnutím anarchism nemůže býti. Naopak dle svých příslušníků i dle svých snah a svého cíle blíží se tomu, co p. Beneš nazývá „stranou všenárodní“, nehledíme-li ovšem ke slovu strana. Nemůže býti jen zájmovým hnutím (například dělnickým, jak asi p. Beneš soudí), neboť neleží mu na srdci zájem jedné třídy, jednoho stavu, nýbrž chce vésti k harmonii, jež třídy a stavy v dnešním smyslu by vylučovala. Anarchism zná jen zájem individua a zájem společnosti a snaží se tyto dva základní zájmy sociálního života uvésti v souhlas. Mohou ovšem zájmové organizace dělnické například býti ovládnuty anarchistickým duchem, tvoří však jen část anarchistického hnutí, část, jak ji stejně mohou tvořiti například učitelé, studenti, rolníci atd.

HENRI LEYRET: LES NOUVEAUX JUGEMENTS DU PRÉSIDENT MAGNAUD

Velikou, nepopíratelnou zásluhou presidenta soudu v Château-Thierry jest, jak dnes všeobecně známo, že *zlidštuje* zákon. Zavádí v rozsudky ideje spravedlnosti, rovnosti a dobroty, jichž právnictví neznalo. Dík „dobrému soudci“ tomuto počínají slova jako laskavost, solidarita, pochopení, jimž se právníci tolik posmívali, omlazovati jejich výmluvnost. A ačkoli veliká většina soudců nechce dosud chápati lidská utrpení, přece podléhá již vlivu Magnaudových idejí.

Druhá tato kniha Leyretova jest rozdělena na osm částí, jež postupně týkají se práva na život, práva ženy a muže, práva dětí, práva dělníků, práva společnosti proti církvi, práva občanů v úpadcích atd. Předchází studie o lidské spravedlnosti.

LIARD-COURTOIS, EX-FORÇAT: SOUVENIRS
DU BAGNE

Toto dílo, byť bylo pohnutlivé jako dobrodružný román, není dílem obrazotvornosti: autor mluví jen o tom, co dokonale zná, nevymýšlí si; odpozoval, vytrpěl, žil svou knihu.

NOVÉ ČASOPISY ANARCHISTICKÉ. V první řadě upozorňujeme na vlašský čtrnáctideník *La Rivoluzione sociale*, vycházející v Londýně nákladem skupiny Mezinárodní společnost vydavatelská. Tato skupina vydává brožury v různých jazycích, hlavně takové, jež ve vlasti autorově byly by konfiskovány nebo stíhány. Vyšla německá brožura o generální stávce od Siegfrieda Nachta a v tisku se nalézá vlašská od V. Čerkesova: *L'Azione economica e rivoluzionaria*. — Dále počaly vycházeti: *Der Anarchist* v Berlíně; španělské *El Obrero moderno* v Murcii, *El Ideal del esclavo* v Sestao, *Germinal* v Cádizu, malá revue *Verdad* v Santiagu de Chile; na Kubě týdeník *Tierra!* v Havaně a na ostrově Madeiře *A Ideia* ve Funchalu; nová revue holandská *Ontwaking* v Antverpách. — Z časopisů vycházejících promění se ženevský *Le Réveil* na týdeník a španělský výborně redigovaný týdeník *Tierra* v libertad na deník.

ANGLIE. Jak sděluje časopis *The Morning leader* z ostrovů Hebridských, panuje tam mezi sedláky značná bída následkem úpadku výroby sody a poklesnutí lovu slanečků. Dokud si vydělávali těmito dvěma způsoby, zapomínali, že půda, na které živoří, patřivala kdysi jejich otcům a že tito byli z ní odehnáni, aby učinili místo stádům ovcí nebo honební zvěři. Jakmile však bída jejich vzrostla, upřeli přirozeně své zraky opět k té půdě. Roku 1901 navštívil ostrov *South Uist* zvláštní vládní komisař, jenž ve své zprávě mluvil o jisté farmě, obsahující 3500 akrů, které by mohlo býti použito ve prospěch sedláků a která poskytla by asi dvacet po 25–30 akrech orné půdy. Lord *Balfour of Burleigh* postavil se proti tomuto projektu, ježto by jím byla vážně ohrožena cena honitby na panství. Lid odpověděl novou reklamací této půdy a naznačil, že nebude-li mu dána dobrovolně, vezme si ji násilím. To se nyní skutečně stalo. Zdá se také, že sedláci myslí to velmi vážně. Dvacet až třicet zaujme zcela klidně farmu a rozdělí půdu mezi sebe. V první polovici března stalo se tak již asi s pěti farmami. Vládní autorita i vyvlastnění šlechticové přihlížejí k tomu zatím nečinně. Donedávna radilo se těmto sedlákům, aby se vystěhovali, kdyžť jejich ostrovní vlast je tak špatně živí. Zdá se však, že sedláci připadli na cestu rozumnější a zdravější. Dle zprávy vládní komise jsou tito lidé fyzicky značně vyvinutí, mají pevný mravní charakter a nepopíratelné schopnosti duševní. Znamená to ovšem málo před tím faktem, že lordové mají na ostrovech výnosné honitby.

MISIONÁŘI V ČINĚ. Náboženské kongregace z Francie vyhostěné usazují se také na jihu a jihovýchodě západní Číny. Jaký jest výsledek jejich činnosti, o tom svědčí stížnost francouzského obchodníka, zasláná francouzské vládě, z níž vyjímáme následující: „Přítomnost francouzských misionářů na jihu Číny jest zhoubná pro naše zájmy. Instrukce založené čínskými pohaný jsou ve všech směrech povznesené nad instrukce zbudované náboženstvím katolickým. Mniši dělají obchody a nic než obchody pod pláštěm víry neb dobročinnosti. Pohané, které mniši chtějí se pokusit na víru obrátit a ‚civilizovat‘, byli první, kteří zařídili útulky pro nalezence, dobročinné společnosti rozdělející v zimě šatstvo chudým a zakupující pro nemajetné rakve a místo na hřbitově, chorobince pro starce a malomocné, azyly pro slepé, rozdávárny léků, k nimž přidělení jsou lékaři navštěvující a ošetřující nemocné zdarma, azyly ochranné a pomocné pro choré, vdovy a mrzáky, veřejné knihovny atd. atd. Veřejná i soukromá dobročinnost čínská je laická. Tož výtka vznesená náboženskými kongregacemi na Číňany jest neoprávněná. Číňané pomáhají chudým, starcům, sirotkům a podnikají vše nejúčinnější, aby ulehčili bídu a neštěstí. Katolické misie na jihu Číny mohou jen překážeti našemu obchodu a koloniálnímu rozmachu francouzskému...“

TIHLE SOUDCI! Jistý pařížský soudní zpravodaj zaznamenal následující výrok předsedy trestního přelíčení:

„Kdyby měl člověk rozsuzovat jen tehdy, když jest jist, že se neklame, musela by se odstranit lidská spravedlnost...“

Jiný předseda řekl:

„To jest jako vždycky. Člověk ničemu z toho nerozumí.“

A pak pronesl rozsudek.

V OTÁZCE MEZINÁRODNÍ ŘEČI vede se stále čilá diskuse. Jedni jsou pro latinu, druzí pro esperanto, jiní pro angličtinu nebo dokonce pro čínštinu. V Daily chronicle píše p. Birney ve prospěch esperanta: Po třech měsících může korespondovati s esperantisty celého světa a mohl zapřísti úplný rozhovor se švédským důstojníkem a ruským žurnalistou, ač tito neuměli ani slova anglického. Půldruhého roku učí se francouzsky a německy, ale bojí se, že ani po několika letech nebude těmito jazyky mluvit tak dobře, jako mluví esperantem po třech měsících. Učení se frančtině a němčině stálo ho již 20 liber sterlingů, kdežto esperanto jen shilling a šest pencí, jež vydal za gramatiku. — V témže listě píše p. Jones: Je-li mezinárodní jazyk nutný a nechce-li evropská žárlivost přijati angličtinu, proč nepřijme se místo řeči nově fabrikované čínština? Řeč tak stará musí míti vlastnosti, jimiž by se nemělo opovrhovati. Říká se, že s esperantem a jeho adresářem lze najíti všude přátely. To však lze stejně s angličtinou: třeba jen najíti lidi, kteří ji znají.

PRAVDA O VŠEOBECNÉ STÁVCE V HOLANDSKU jest název zvláštního vydání berlínského našeho listu Der Anarchist. O skutečné a vyložené zradě sociálních demokratů pojednávají tu F. Domela Nieuwenhuis, P. M. Wink, redaktor orgánu federace jihoholandských anarchistických skupin De Joekomst, a H. E. Kaspers, vydavatel anarchistického časopisu De Arbeider v Groninkách. Současně uveřejňuje též list svolání ku sbírkám pro oběti stávků. Na třiceti různých místech bylo zatčeno 4495 proletářů se 7655 dítky. V samém Amsterdamě 2663 s 4763 dítky. Amsterodamský časopis Vrije socialist vyličuje pohnutlivě jejich bídu.

PŘEHLED, LIST MLADÉ INTELIGENCE REALISTICKÉ, praví v čísle 25:

Nutnost reformy dělnické žurnalistiky velmi správně vytýká p. Neumannův Nový kult. Zmiňuje se o májovém čísle Omladiny (jež je stejně jako Nový kult list anarchistický) a připomíná: „V člancích i verších stále táž snaha podati víc, než síly autorů zmohou, hledanými slovy a vyčtenými frázemi vyvolati dojem literární hodnoty. Prostota, jasnost a logičnost, tyto věci nezbytné pro agitační článek, — chybí... Mluvme si pravdu: vždyť je svrchovaný čas, aby se na naši literaturu bralo také literární měřítko. Pustým blabolením některých našich zaniklých časopisů pokazil se již dosti lidem vkus, mozek a cit.“ Co pan Neumann vytýká domácí literatuře anarchistické, platí aspoň o osmdesáti procentech vši původní literární produkce našeho dělnictva. Je až žalno, jak protisociální — tím, že snižuje vkus a stlačuje ovšem i životní potřeby: neboť neláká ke čtení — je většina české dělnické literatury. Proti lichvě s potravinami, proti zkaženým a falšovaným potravinám se dělnictvo bouří. Ale duševní strava jeho zůstává téměř bez kontroly. Akademie kdysi zdvihla právě pro dělnickou literaturu maximu, že pro lid jen nejlepší je teprv dobré, a dosti důsledně z tohoto stanoviska posuzovala domácí produkci. Docílila také některé nápravy (kalendář je lépe vypravován; Rudé květy, jež od té doby vznikly, jsou pečlivě vedeny), ale k úplné nápravě schází velmi, velmi mnoho, a to především: vzbudit úctu k duševní práci a vštípit lidu poznání, že i duševní práce vyžaduje jistý výcvik a jistou formálnou zběhlost.

RODIČŮM BEZ KONFESE. Sociálně demokratické časopisy píší: Soudruh Mitzner v Horšově Týně, když se na něm žádalo, aby dítko jeho při vstupu do školy přijalo jedno z platných vyznání v Rakousku, obrátil se se stížností k okresnímu hejtmanství. Toto rozhodlo, že *dítka rodičů bez vyznání nemusí náležeti k nějakému vyznání a nemusí navštěvovati vyučování náboženství ve škole.* K názoru tomuto, který znamená veliký pokrok, přidala se i okresní školní rada.

NOVÉ ANARCHISTICKÉ ČASOPISY. V Egyptě vychází vlašský čtrnáctideník *Il Domani*. — Ve Spojených státech (Barre, Vermont) počal kroužek *Il Circolo di studi sociali* vydávati vlašský týdeník *Cronaca sovversiva*. — V brazilském Rio de Janeiro počal vydávati kamarád Elysio de Carvalho portugalský čtrnáctideník *A Greve*, jenž, soudě dle prvních čísel, bude velmi pěkně redigován. — V Seville vyšel právě nový čtrnáctideník španělský *Sociedad futura*. — *Tierra y libertad* bude vycházeti jako deník již od srpna. — Nová německá příloha vlaško-francouzského čtrnáctideníku *Il Risveglio-Le Réveil* (v Ženevě) má název *Der Weckruf*.

PROPAGAČNÍ CESTU PO ŠPANĚLSKU hodlají vykonati Petr Kropotkin, Élisée Reclus, F. Tarrida del Mármol, Pietro Gori a Errico Malatesta. Podaří-li se, bude to jeden z nejkrásnějších skutků našich nejlepších a nejinteligentnějších druhů.

O SRBSKÉM VRAŽDĚNÍ TYRANŮ píše p. André Barre v *L'Européenu*: „Není naším úmyslem psáti apologii tohoto státního převratu, z hloubi srdce želíme každého krvavého vraždění. Ale v životě národů jsou chvíle, kdy vražda stává se povinností! Ostatně jaké soustrasti může zasluhovati ten, kdo sotva před dvěma týdny dal střílet do lidu, jakou bolestnou modlitbu lze pronésti nad touto dynastií despotů, které zločin pomohl na trůn a zločin opět ji z něho zahnal!“ Celkem správná slova, jež shrnují skoro všeobecné mínění světa oficiálního i neoficiálního. Ale bude se takhle psáti i o nějakém budoucím atentátu anarchistickém, jenž zpravidla má tytéž, ne-li čistší pohnutky?

NOVÁ KNIHA KROPOTKINOVA vyšla anglicky: *Modern science and anarchism* (Moderní věda a anarchism). Ukázku z ní přinesl *Nový kult* v č. 2 (O původu anarchie), další budou následovati.

OZNÁMENÍ

Přicházíme opět s časopisem a doufáme, že tím své druhy jen potěšíme. Měli jsme původně v úmyslu vydávati jedněch čtrnácte dní časopis a druhých Knihovnu. V poslední chvíli uvažujeme však o tom, není-li měsíčník zbraní příliš chabou a nepůjde-li to, vydávati *Nový kult čtrnáctidenní*. Záleží na tom, s jakým úspěchem setká se první číslo. Knihovna vycházela by pak nadále měsíčně. Májový list nevyjde.

Poslední dvojité číslo 5. svazku vyjde určitě v květnu.

Upozorňujeme důrazně všechny naše skupiny, že musí na *Kalendář revolucionářů* na rok 1904 pomýšleti ihned, neboť může vyjít jen tehdy,

sejde-li se do konce června aspoň 200 K na příspěvcích a předplatném. Těm, kdož objednájí aspoň 10 výtisků, bude počítán opět po 50 hal.

*

Šibeničky. Jako pokus o naprosto bezohledný a neodvislý časopis pro karikaturu, satiru a humor, hlavně politický a sociální, vydáme časem samostatné číslo Nového kultu s podtitulem *Šibeničky*.

Každé číslo bude obsahovati jednu karikaturu dvojbarevnou, nejméně pět jiných kreseb a karikatur, pak satirické a veselé verše, vtipy, politický článek a povídku, věci vesměs původní. Ukázky umění cizího budou obsah doplňovati.

Číslo bude mít prozatím jen 4 strany a bude jednotlivě státi 20 hal., v kolportáži 12 hal.

První číslo vyjde 10. nebo 25. listopadu.

Šibeničky budou vycházeti současně jako časopis samostatný.

*

Bez reklamních činelů, bez protektorů a bez kapitálu přicházíme s tímto pokusem. Ale přiznáváme se ihned bez mučení: činíme z nouze ctnost. Všemi prsty sáhli bychom po kapitálu, jenž by nám zajistil aspoň těch deset čísel, jež chceme do roka vydati, jenž by dovolil vypláceti královské honoráře spolupracovníkům, jichž obětavost by to jistě zasloužila, a jenž konečně zaplatil by řádný plakát. Neostýchali bychom se ani okamžik rozeslati ten nejřvavější až do těch posledních vsí.

Vždyť to všecko z lásky a pro dobrou věc. Neboť nechceme podnikati jen dílo čistě literární, nechceme stavěti *šibeničky* pro *šibeničky*. Chceme více, stručně řečeno: chceme zkorumpovati český život. Jeť v Čechách tolik mravnosti, poctivosti, statečnosti, obětavosti, zkrátka mravních ideálů a duševních potenci, že bychom se málem samou duševní velikostí rozplynuli v mastnou skvrnu. A proto béřeme v tomto listě na sebe velikou povinnost, velikou národní práci: přehodnotiti hodnoty, znemravniti mravné.

Tedy vzdor dočasnému bohdá nedostatku kapitálu a protektorů máme veliké naděje do budoucnosti, neboť doufáme, že nás národ pochopí. Chudí pošlou předplatné, bohatí dukátem zaplatí číslo a *Šibeničky* budou jistě jediný český list, za nějž nikdo nezůstane dlužen. A pak! Jako jeden muž přihlásí se staří mladí z naší literární veleobce se svými příspěvky, z *Máje*, *Zvonu*, *Lumíra* a *Srdce* především, neboť v těchto listech hlavně najdeme pochopení důkladné. Český učitel bude nás kolportovati školákům, český profesor národní naději a český kněz promluví za nás z kazatelny katolické i evangelické. České židovstvo pak pro případ okamžité tísně půjčí nám na levný úrok.

Tož prorokujeme: naše cesta bude cestou bez trní, a zveme uctivě k předplacení (ty, kdož nejsou předplaceni na *Nový kult*) na deset čísel 2 koruny 40 halířů poštou, v naději, že tolerantnímu českému člověku nebude překážeti vedlejší titul *Nového kultu*. Jakmile počne na naši pokladnu účinkovati pochopení národa, počnou *Šibeničky*

vycházeti jako časopis samostatný, s obrázky, jak slíbeno bylo, barevnými a hodně často. Prozatím vyjdou, když budou moci. Kolportérům poskytne se zvláštní sleva.

*

Nová zbraň proti reakci a darebáctví, lučiště se zásobou bodavých i léčivých střel, reflektor osvětlující skryté i veřejné lotrovinky, šířitel volných myšlének a zároveň registrátor nejdůležitějších událostí, týdeníček na dopisnici: *Výkřiky* počaly právě účinkovati.

Předplácí se na čtvrt roku (13 čísel) poštou K 1,25, na půl roku (26 čísel) poštou K 2,50, na rok (52 čísel) poštou K 5, do ciziny na rok poštou K 6,50. Jednotlivá čísla 8 halířů, poštou 10 hal.

Tomu, kdo chce přepadnouti své známé, deset čísel najednou pod páskou 65 hal.; při větší objednávce číslo za 6 hal. franko. Obnosy do 2 K zasílejte ve známkách.

Redakce a administrace Praha - Žižkov, 45.

OD REDAKCE A ADMINISTRACE

P. S., Domamily. Gravova Anarchie sotva bude moci býti dokončena. Předplatné Vám přeneseme k dobru. Některé kapitoly vydáme možná samostatně jako brožury. — *Ā. Vond., Dvůr Kr. n. L.* Brožury pro spolek jsme zaslali na Tebe zároveň se Snem.

*

V nejbližších číslech otiskneme články o událostech v Chorvatsku a v Macedonii, sérii úvah o volné lásce a o politických stranách našich (se zřetelem k brožuře Aloise Hajna).

Kamarády z okolí Bruchu a Hrobu žádáme, aby nám podávali spolehlivé zprávy o věcech, jež se tam dějí. Neklameme-li se, očekává naše přívržence dle toho, co jsme na severu viděli a slyšeli, mnohý zármutek a trpká zkouška.

Ti, jimž přebývají první a třetí čísla toho svazku, ať nám je při příležitosti zároveň se zbylými brožurami vrátí. Zbývající čísla druhá mohou rozdati.

Poslední čísla 5. svazku vyjdou určitě 20. t. m. Budou se rozesílati zároveň s číslem 5. t. sv.

*

T. Č., Bystřice-Hostýn. Ni malscias ancorau ĉu nia kalendaro por 1904 eliros. Se li eliros ni sendos al Vi la eksemplarojn deziritajn. Amikan saluton. — *K., Most:* Volnou tribunu může nahraditi rubrika Myšlénky čtenářů.

Vývoj morálky bude opět v čísle příštím, pro nedostatek místa bylo pokračování vynecháno, jakož i fejeton Z beletrie.

V. R., Jablonec n. N. První svazek Nového kultu nelze již obdržeti ani za 2 K. — *Ā. K., Hrádek u Liberce.* Novinářské známky máme, na

šekové zařízení nebylo dosud peněz. Karikatura St. Przybyszewského je rozebraná, Pokrytectví Ti zasíláme poslední výtisk. Úplná čísla 4. svazku jsou taktéž zcela rozebraná.

*

„*Noví vojáci*“ v Plzni. Vaši polemiku s „čistým atlétem“, jak ho nazval jeden náš poeta, odkládám. Kdybych měl ve věci pokračovati, musil bych se dotknouti věcí příliš špinavých, a proto raději počkám, až slepí prohlédnou. — *Rejzek, Anglie*. Těší mne povzbuzení právě od Tebe. Půjdeme klidně svou cestou. Na to plagované zboží, hlavně na to vydrancování Kropotkina, posvítím si až v České bibliografii anarchistické, kterou chci později vydati.

Upozornění. Kalendář revolucionářů na rok 1904 vyjde vzdor tomu, že se nesešlo předem dosud ani 100 korun. Kdo můžeš, zašli ještě příspěvky a předplatné; čím více sejde se předem, tím lepší kalendář bude.

*

Vydáním Kalendáře octli jsme se opět ve finanční tísní; proto ta přestávka několika týdnů. Nebude-li náklad Kalendáře brzo rozebrán a zaplacen, nevíme, bude-li nám možno pokračovati v pravidelném vydávání časopisu. Kolportáž stále nevyhovuje; přibude-li sem tam nějaké číslo, vyvedou nás ihned kolportéři z iluzí, oznamující, že tolik a tolik odběratelů našich odešlo do ciziny, abychom tedy o tolik a tolik posílali méně. Sotva tři z nich postarali se, aby nám získali náhradou odběratelů nové. Opakuje se tu bohužel stále týž smutný zjev, že totiž většina našich skupin nedovede jednat a pracovat z vlastní iniciativy. Nemáme pro sebe žádného výmluvného tlampače, pro nás mluví jen vnitřní hodnota listu. Ale ta neznamena nic, když ji nepodporuje dobrá huba...

Čtenáře své v Bohosudově upozorňujeme, že občan Kaiser odcestoval, zanechav u nás značný dluh, a neudal nám ani adresu nového kolportéra. Totéž nám učinil Jan Suk z Louky. — O Kalendáře nepřihlásily se dosud mnohé skupiny, v nichž kolportuje se náš časopis (Krásné Březno, Hán, Bohosudov, Anporsch, Osek, Nová Ves-Hrdlovka, Nýřany, Louka) a celá řada jiných, které Kalendář loňský odebraly.

Opakujeme, že nebude-li Kalendář co nejdříve rozebrán a zaplacen nebo nestoupne-li vydatněji kolportáž, nebude moci Nový kult pravidelně vycházet. Dožebrávají se stále, jak bylo a jest v našem hnutí zvykem, nebudeme.

*

V. L., *Žinkovy*. Promiňte, ale materiál k přednáškám sháněti nemůžeme nikomu; k tomu času nemáme; a životopisná data redaktora tohoto listu nemají přece pranic co činiti s anarchismem, a o ten se Vám snad jedná. Brožury z našeho nákladu zašle Vám naše administrace proti zaslání příslušného obnosu; publikace jinde vydané nemáme k dispozici. — *Středoškolský student*. Opakuji i Vám: materiál

k přednáškám sháněti nemůžeme, k tomu jsme rubriku dotazů neza-
vedli. — *Haišman, Hroby*. Zmíněného občana vůbec neznáme, aniž
jsme o něm kdy slyšeli. — *J. H.* „Píseň“ ještě neotisknu. Snad něco
z většího výběru. Dopis přišel otevřený.

J. K., *Růžodol II*. Žádané básně na skladě již nemáme. — *P. S.*,
Krchleby. Dluhujete za zaslané brožury 4,46 a předplatné na 6. sv.
Nového kultu 2,80, celkem K 7,26. — *J. R.*, *Ústí nad Orlicí*. Nemůžeme
Ti zasílat, dokud nepošleš větší obnos na svůj dluh.

Ještě 1000 kalendářů musíme rozprodati, má-li se nám hraditi náklad.
Kdo můžeš, objednej ještě!

*

Proti parlamentarismu a věcem s ním souvisejícím budeme při-
nášeti články po celou dobu kampaně pro všeobecné hlasovací právo.
Vydáme také leták a novou dopisnici s ušatým voličem.

*

Životu uměleckému a literárnímu nemohli jsme dosud věnovati
v tomto svazku skoro žádnou pozornost. Počínaje však příštím číslem,
ponecháme si asi půldruhého sloupce pro poznámky o věcech a lidech
z literatury a umění.

*

R. Lotz, Bražec. Musíme se zabývati i jinými věcmi, nejen akcí proti-
klerikální. Svojana obdržíš asi jen z Ameriky. Kázání o svaté víře
neznám. — *Fabián, Lužanka*. Adresy francouzských časopisů anarchis-
tických doporučujeme Ti tyto dvě: *Les Temps nouveaux*, Paris V^e, 4,
rue Broca (ročně do ciziny 8,— K), *L'Ennemi du peuple*, Paris XIII^e,
Impasse Vassou 12 (ročně 5,— K). Slovník, musí-li to býti francouzsko-
český, tož malý Herzrův, jenž vyšel u Otty. — *J. H.* Příspěvek pro
Šibeničky příliš krotký a všední. Čekám však, že se Vám brzo něco
povede. — *A. Ráž*. Tenhle žánr musíme již omezit: tendence široce
politická a sociální je vítanější. — *Pavel S.* Jiná nota líbila by se mi
snad líp.

Bimr, Hořice. Zbylé věci (je toho za 9,18 K) nech laskavě u sebe,
snad časem prodáš. Prosíme, bys objednával jen to, co potřebuješ,
abychom měli snadnější účtování. Láska v Montmartru je kresba,
posíláme Ti ji zdarma. Mučedníky chicagské žádné nemáme. —
Fr. Dlouhý, Hán. Co je s Tebou? Takhle bys neměl s námi jednat.
Dluhuješ 21,46 K a nijak se nehlásíš. — *Osek u Duchcova*. Nepošleme
juž nic, nebude-li předem zapláceno. Pavel dosud neposlal nic a Rohla
neplatí zas. — *V. Vosmík, Žalužany*. Peníze jsme neobdrželi, a proto nic
nepošleme.

Příští číslo vyjde až 10. ledna, zato bychom rádi vydali brožuru.
Žádáme tedy hlavně kolportéry, aby se laskavě hleděli s námi do
vánoc vyrovnati. Nejsme nikterak v dobrém postavení.

Kalendářů máme ještě přes osm set na skladě. Nenechte jich ztrouchnivěti.

Pánům venkovským knihkupcům!

Administrace Nového kultu, Knihovny Nového kultu a Šibeniček upozorňuje pp. venkovské knihkupce na následující:

1. Neexpedujeme nic prostřednictvím komisionářské firmy Höfer a Klouček, protože nemíníme se podrobovati její domácímu řádu a výkladům objednávek.

2. Časopisy Nový kult a Šibeničky neexpedujeme vůbec prostřednictvím komisionáře, nýbrž jen přímo na pp. venkovské knihkupce, zašlou-li předplatné, jež jim účtujeme se srážkou 25 procent a porto extra.

3. Do komise pp. venkovským knihkupcům nemůžeme svoje publikace zasílati.

DOTAZY

Jsme list výchovný a máme v tom směru určitý program. A právě proto snad rádi bychom znali přání našich čtenářů, pokud se týkají obsahu tohoto listu. Tato přání seznáme nejlépe tehdy, zavedeme-li tuto rubriku dotazů. Každý čtenář bude míti právo zaslati na redakci dotaz z oboru hnutí anarchistického a socialistického vůbec i z oborů vědeckých, jež jsou v blízkém styku s tímto hnutím. Na dotazy rázu důležitějšího odpovíme zvláštními články, na dotazy podřízenější odpovíme v této rubrice. Tak budou moci naši čtenáři míti vliv na postup našeho listu, jenž mu jistě bude ku prospěchu. Ponecháváme jejich úvaze, které dotazy se hodí a které nikoli; dotazy v rámeč našeho listu se nehodící, všelijaké ty „rady pro domácnost“ atd. zodpovídati ovšem nemůžeme. Dotazy budou číslovány po řadě, jak dojdou, a dle toho také uveřejněny a zodpověděny. Mohou býti také anonymní.

*

I. (M., Lynn) Co čísti z anarchistické literatury české a německé?

Z české (mimo edice Nového kultu) lze doporučiti: *Élisée Reclus: Anarchie*. Přednáška v bruselské lóži zednářské. Přeložil Lucius Catilina. Nákladem časopisu Volné listy, 1897. Cena 5 kr. — *Petr Kropotkin: Blahobyť pro všechny*. Volně přeložil D. Nákladem J. Opletala v Brně, Arnoldova ul. 3. Cena 1 K. — *A. Hamon: Duševní povaha anarchisty*. Přeložil Jaroslav Jiroušek. Knihovna Rozhledů 24. J. Pelcl, Praha. Cena 90 kr. (Bylo konfiskováno.) — *J. H. Mackay: Anarchisté*. Román. Vzdelávací bibliotéka. — Mimo to vyšly dobré věci v Americe, překlady však nevyhovují. Většina vyjde znova v knihovně Nového kultu.

Z literatury německé doporučujeme zatím: *Dr. Paul Eltzbacher:*

Der Anarchismus. Berlin 1900, J. Guttentag, Verlagsbuchhandlung. — Podrobnější seznam uveřejníme v některém příštím čísle.

II. (K., Most) Lze svolávati tábory, na nichž by se mluvilo o anarchismu a významu generální stávky?

(Zasílatel tohoto dotazu doprovází ho následujícími poznámkami: „Na českém severu dějí se ve hnutí, jemuž se říká anarchistické, strašné věci. Působí se v něm zásadně neanarchisticky. Hornictvo chodí na tábory, protože se domnívá, že po nich dostane 3 zl. za šichtu. Mluví se na nich o služebním řádu, zprostředkovatelně práce, bratrské pokladně atd. V. mi řekl, že se jinak působit nedá a že je to praktické. To věřím — pokud se jedná o pohodlnost asi a méně práce agitátorů —, ale lhát davu, ohlupovat ho praktické není. Anarchistické hnutí mělo by býti uvnitř soustavněji zdokonaleno, důvěrníci, agitátoři měli by býti důslednými anarchisty.“)

Odovídám: Tábory, na nichž by se mluvilo o anarchismu a částečně i o generální stávce, bylo by mi možno pořádati, hlavně tehdy, když by se řečníci drželi v mezích vzdělávání lidu, a nikoli štvání. Sám však ve svých poznámkách naznačujete, proč se to neděje. Agitátor získá pro sebe a pro svou popularitu dav snáze akcí proti služebnímu řádu než působením pro anarchism. A nejedná-li se takovému člověku o nic horšího, po něčem lepším se nesnaží. Nepochybuji, že vzdělaní a svědomití anarchističtí agitátoři se časem najdou; dokud se to však nestalo, třeba se omezovati více na vnitřní práci, na získání pevného jádra všestranně anarchistického. A to chceme dosíci Novým kultem.

III. (J. V.) Máme-li protestovati proti tomu, když se sprostí zloději a lupiči vydávají za anarchisty?

Tento dotaz zodpovíme článkem v příštím čísle. Odporujeme ho kamarádům hlavně na severu k bedlivé úvaze.

*

IV. (V. V., Hrádek) Jaký jest vztah Tolstoje k anarchismu?

Na tento dotaz odpoví brožura Tolstoj a anarchism; vydáme ji ihned, jakmile se zlepší naše finance.

V. (V. V., Hrádek) Jaké jest naše stanovisko k oslavám Husovým?

Odpověď v tomto čísle.

VI. (V. V., Hrádek) Jaký jest rozdíl mezi anarchistou a neodvislým socialistou?

Odpověď v příštím nebo v 10. čísle tohoto listu.